

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Στις Διεθνείς Επιχειρηματικές Δραστηριότητες
Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων**

Διπλωματική Εργασία

**«Ο έλεγχος από ορκωτούς ελεγκτές με βάση τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα
και η σπουδαιότητα του σχεδιασμού του ελέγχου»**

της

Βλάχου Βαΐας του Αποστόλου

Επιβλέπων Καθηγητής: Δρογαλάς Γεώργιος

**Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος στις
Διεθνείς Επιχειρηματικές Δραστηριότητες**

Φεβρουάριος 2017

*Αφιερωμένη στους γονείς μου
για την στήριξή τους όλα αυτά τα χρόνια
& στον Σάκη που είναι δίπλα μου
σε κάθε μου προσπάθεια.*

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η παρουσίαση με σύντομο και κατανοητό τρόπο των βασικών εννοιών γύρω από την ελεγκτική και η εισαγωγή του αναγνώστη με μία πιο πρακτική σκοπιά του ελέγχου που διενεργούν οι ελεγκτές λογιστές με βάση όσα ορίζουν τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα. Στην παρούσα εργασία γίνεται προσπάθεια μίας πρακτικής παρουσίασης των ελεγκτικών διαδικασιών που ακολουθούνται από τις ελεγκτικές εταιρείες, βασιζόμενη πάντα στις αρχές που ορίζουν τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα της IFAC. Αρχικά, αναλύονται όλες οι διαδικασίες που προηγούνται της ανάληψης του ελέγχου, επισημαίνοντας όλα τα απαραίτητα κριτήρια που θα πρέπει να πληρούνται για να αναληφθεί ο έλεγχος της ελεγχόμενης εταιρείας. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην συνέχεια στην σημασία που διαδραματίζει ο σχεδιασμός για την διενέργεια του ελέγχου, αναλύοντας τον βασικό σκοπό του σωστού σχεδιασμού του ελέγχου, αλλά και παρουσιάζοντας όσο πιο απλουστευμένα γίνεται, τις πηγές και τον τρόπο συλλογής όλων των πληροφοριών που απαιτούνται να συλλέξει ο ελεγκτής κατά τον σχεδιασμό του ελέγχου. Τέλος, γίνεται ανάλυση των τρόπων λήψης των ελεγκτικών τεκμηρίων που χρειάζεται να συλλέξει ο ελεγκτής, ενώ παρουσιάζεται και το υπόδειγμα της έκθεσης ελέγχου.

Λέξεις Κλειδιά: Έλεγχος, Ορκωτός Ελεγκτής, Ελεγχόμενη Εταιρεία, Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα, Σχεδιασμός Ελέγχου, Διαδικασίες Ελέγχου

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: Εισαγωγή στην ελεγκτική και στο επάγγελμα του ορκωτού λογιστή.....	7
1.1. Εννοιολογικό πλαίσιο ελεγκτικής	7
1.2. Ιστορική εξέλιξη της ελεγκτικής από ΣΟΛ έως σήμερα.....	8
1.3. Το Σώμα Ορκωτών Λογιστών στην Ελλάδα.....	9
1.4. Τα είδη του ελέγχου και η σπουδαιότητα του.....	13
1.5. Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα.....	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: Προκαταρτικές ελεγκτικές διαδικασίες	17
2.1. Κατανόηση των ευθυνών της Διοίκησης και των ευθυνών του Ελεγκτή	18
2.2. Αποδοχή του πελάτη / Συνέχιση υφιστάμενου πελάτη	20
2.3. Επικοινωνία με τον προηγούμενο ελεγκτή.....	20
2.4. Έλεγχος ανεξαρτησίας	21
2.5. Χρονοδιάγραμμα, πόροι και απαραίτητη κατάρτιση για την διενέργεια του ελέγχου.....	25
2.6. Υποβολή προσφοράς και σύμβαση διενέργειας του ελέγχου	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: Αξιολόγηση κινδύνου, σημαντικότητα και σχεδιασμός του ελέγχου	28
3.1. Αξιολόγηση Κινδύνου.....	28
3.1.1. Εγγενής Κίνδυνος (Inherent Risk).....	29
3.1.2. Κίνδυνος στην λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας (Control Risk)	30
3.1.3. Κίνδυνος (μη) εντοπισμού σφαλμάτων (Detection Risk).....	31
3.1.4. Απάτη	32
3.2. Σημαντικότητα	34
3.3. Ανεκτό Σφάλμα.....	37
3.4. Σχεδιασμός Ελέγχου.....	39
3.4.1. Κατανόηση της ελεγχόμενης εταιρείας και του περιβάλλοντός της	39
3.4.2. Πηγές απόκτησης πληροφοριών σχετικά με την εταιρεία και το περιβάλλον της.....	46
3.4.3. Συζήτηση μεταξύ των μελών της ομάδας ελέγχου.....	51
3.4.4. Ολοκλήρωση σχεδιασμού και έγκριση του προγράμματος ελέγχου.....	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: Ισχυρισμοί της Διοίκησης σε επίπεδο χρηματοοικονομικών καταστάσεων και τα ελεγκτικά τεκμήρια	55
4.1. Ισχυρισμοί της Διοίκησης σε επίπεδο χρηματοοικονομικών καταστάσεων	55
4.2. Τύποι Ελεγκτικών Τεκμηρίων.....	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: Ουσιώδεις διαδικασίες – Ενδεικτικές διαδικασίες ελέγχου βασικών κυκλωμάτων	61

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: Ολοκλήρωση ελέγχου και έκφραση γνώμης	67
Συμπεράσματα και προτάσεις.....	69
Βιβλιογραφία.....	70
Παράρτημα.....	72

Εισαγωγή

Μέσα στην τελευταία δεκαετία, το επάγγελμα του ορκωτού ελεγκτή έχει εξελιχθεί ραγδαία, ως αποτέλεσμα της συνεχώς αυξανόμενης ανάγκης και πίεσης που ασκείται από τα τρίτα συμβαλλόμενα με τις εταιρείες μέρη για μεγαλύτερη αξιοπιστία της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης.

Η εισαγωγή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων συνέβαλλε καθοριστικά στην ομοιομορφία της απεικόνισης της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης των εταιρειών, ενώ η εισαγωγή των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων αποτέλεσε την βάση για μία ενιαία βάση διενέργειας ελέγχων παγκοσμίως.

Ωστόσο, η εργασία που διενεργεί ο εξωτερικός ελεγκτής είναι σύνθετη και απαιτεί βαθιά γνώση των Προτύπων. Η συνεχής εκπαίδευση του ελεγκτή και η ενημέρωση με όλες τις αλλαγές και τροποποιήσεις που γίνονται στα Πρότυπα είναι αναγκαία.

Στην Ελλάδα ειδικότερα, το επάγγελμα έχει εξελιχθεί ραγδαία κατά την τελευταία δεκαετία, γεγονός που οδήγησε στην μεγάλη ανάπτυξη των ελεγκτικών εταιρειών και στην πρόσληψη πολλών στελεχών τα τελευταία χρόνια. Στην μεγάλη ανάπτυξη συνέβαλε και η ανάληψη διενέργειας του φορολογικού ελέγχου από το 2012 βάσει της ΠΟΛ 1159/2011.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: Εισαγωγή στην ελεγκτική και στο επάγγελμα του ορκωτού λογιστή

1.1. Εννοιολογικό πλαίσιο ελεγκτικής

Η ελεγκτική είναι ο κλάδος των οικονομικών που αφορά τις επιχειρήσεις και πραγματεύεται τους γενικούς κανόνες, τους όρους και τις προϋποθέσεις για τη διενέργεια ελέγχου επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των εταιρειών. Η ελεγκτική είναι υπεύθυνη για το σύνολο των αρχών που χρησιμοποιούνται και στοχεύουν να προσδιορίσουν συστηματικά το είδος, την έκταση, τον τρόπο διεξαγωγής των ενεργειών του ελέγχου των οικονομικών μονάδων ώστε να αποφευχθούν λάθη ή καταχρήσεις ή για να εξακριβωθεί η ορθότητα, η νομιμότητα και η σκοπιμότητα αυτών (Κάντζος και Χονδράκη, 2006). Ελεγκτική επομένως είναι το σύνολο όλων των ενεργειών, που σαν σκοπό έχουν τη συστηματική εξέταση των οικονομικών δεδομένων των επιχειρήσεων, σε σχέση πάντα με την ύπαρξη των προβλεπόμενων παραστατικών και την απεικόνιση αυτών στα τηρούμενα βιβλία.

Όπως αναφέρεται στα περισσότερα εγχειρίδια ελεγκτικής, έλεγχος είναι η συστηματική και σωστή συγκέντρωση από τον ελεγκτή τεκμηρίων σχετικά με ορισμένες πληροφορίες, για να διαπιστωθεί ο βαθμός συμφωνίας μεταξύ των πληροφοριών αυτών και ορισμένων κριτηρίων και η έκφραση σχετικής γνώμης μέσω της έκθεσης ελέγχου (Καραμάνης, 2008). Το χαρακτηριστικό του ελεγκτή που οφείλει να κυριαρχεί κατά τη διεξαγωγή του ελέγχου σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, είναι η ανεξάρτητη στάση (αρχή της ανεξαρτησίας) που θα πρέπει να τον διακρίνει κατά τη διαδικασία του ελέγχου. Η έννοια της ανεξαρτησίας είναι εξαιρετικής σημασίας και σημαίνει ότι ο ορκωτός ελεγκτής είναι ανεπηρέαστος από κάθε οικονομική ή άλλη σχέση με τον ελεγχόμενο πελάτη.

Η ελεγκτική εξετάζει τρία σημαντικά θέματα. Αυτά είναι:

- *Το αντικείμενο του ελέγχου.* Δηλαδή εξετάζει τι θα ελεγχθεί, γιατί ο έλεγχος είναι αναγκαίος αλλά και ποιοι στόχοι ικανοποιούνται μέσα από τον έλεγχο. Οι ομάδες που ενδιαφέρονται για τη διαδικασία του ελέγχου είναι τόσο οι διοικούντες της εταιρείας αλλά και οι μέτοχοι, οι πιστωτές αλλά και οι υπόλοιποι συναλλασσόμενοι.
- *Το υποκείμενο του ελέγχου.* Το υποκείμενο του ελέγχου αφορά τον ελεγκτή, δηλαδή τα πρόσωπα που διενεργούν όλη τη διαδικασία του ελέγχου, τα κριτήρια και τα

προσόντα των ατόμων αυτών, ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στα ελεγκτικά τους καθήκοντα.

- *Τις ελεγκτικές διαδικασίες.* Με τον όρο ελεγκτικές διαδικασίες εννοούμε τον τρόπο και τις επιστημονικές τεχνικές αλλά και τις μεθόδους που θα πρέπει να χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια κάθε ελέγχου ώστε να εξασφαλιστεί ελεγκτικό έργο με επιστημονικό επίπεδο.

1.2. Ιστορική εξέλιξη της ελεγκτικής από ΣΟΛ έως σήμερα

Στην Ελλάδα το πρώτο ουσιώδες βήμα για την καθιέρωση του εξωτερικού ελέγχου, έγινε με το Ν. 5076/1931 περί Ανωνύμων Εταιριών και Τραπεζών, όπου προβλέπονταν η δημιουργία «Σώματος Ορκωτών Λογιστών». Ο θεσμός όμως αυτός παρά τη νομοθετική αυτή ρύθμιση δεν λειτούργησε (Καζαντζής, 2006).

Από το νόμο 2190/1931 περί Ανωνύμων Εταιριών (Α.Ε.) οι έλεγχοι των ισολογισμών πραγματοποιούνταν από δύο τακτικούς και δύο αναπληρωματικούς ελεγκτές οι οποίοι εκλέγονταν από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων της Ανώνυμης Εταιρίας, αλλά στην πράξη δεν ασκούσαν τα δικαιώματά τους επειδή είχαν διοριστεί από την ίδια την ελεγχόμενη εταιρία (συνήθως από πρόταση του Διοικητικού Συμβουλίου) και αποτελούσαν εμμέσως έμμισθους υπαλλήλους οι οποίοι εξαρτώνται από τον ελεγχόμενο φορέα. Η πρώτη φορά που προσπάθησαν την ίδρυση οργανωμένου ελεγκτικού επαγγέλματος έγινε τη χρονιά 1956 με την ίδρυση του Σώματος Ορκωτών Λογιστών, υποστηριζόμενο από Άγγλους ορκωτούς λογιστές και υπό τον έλεγχο του κράτους με έμμεση μορφή (Τσακλαγκάνος, 1997).

Η εξέλιξη της οργάνωσης και εφαρμογής του επαγγέλματος του ελεγκτή στην Ελλάδα ιστορικά διακρίνεται σε τρία χρονικά διαστήματα:

α) Αρχικά πριν την έναρξη δραστηριότητας του Σώματος Ορκωτών Λογιστών (1920-1956), περίοδος κατά την οποία ο έλεγχος επί των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων των ανωνύμων εταιριών ήταν περισσότερο για τυπικούς λόγους καθώς στην ουσία δεν υπήρχε οργανωμένο ελεγκτικό επάγγελμα.

β) Στην περίοδο κατά τη λειτουργία του Σώματος Ορκωτών Λογιστών, δηλαδή από το έτος 1957 έως το 1992. Σε αυτή την περίοδο έγινε η οργάνωση και η λειτουργία του ελεγκτικού επαγγέλματος στην χώρα μας υπό της μορφής των υποχρεωτικών ενώσεων

προσώπων σε ένα Νομικό Πρόσωπο του οποίου τα μέλη είχαν την υποχρέωση να ασκήσουν δημόσιο λειτούργημα και είχαν εξασφαλισμένη την ελευθερία να εκφράσουν την επαγγελματική τους γνώμη. Στα πλαίσια του Νομικού αυτού Προσώπου έλαβαν την εκπαίδευση τους και κατάφεραν να αναδειχθούν επαγγελματίες ελεγκτές υψηλού επιπέδου που διεξήγαγαν ουσιαστικό έλεγχο επί των οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών που ασκούσαν έλεγχο.

γ) Τέλος από το 1993 μέχρι το σήμερα, περίοδος που σηματοδοτεί την λύση της μορφής του Σώματος Ορκωτών Λογιστών όπως συστάθηκε, και τη λειτουργία του νέου Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών και την ίδρυση ελεγκτικών εταιριών.

Με το Νομοθετικό Διάταγμα 3329/1955 που ψηφίστηκε 21 Απριλίου 1955 από την Βουλή, γεννήθηκε το ελληνικό ελεγκτικό επάγγελμα και ιδρύθηκε το Σώμα Ορκωτών Λογιστών (ΣΟΛ) με έντονο το στοιχείο του κρατικού ελέγχου του ελεγκτικού επαγγέλματος. Όπως δείχνει με το παραπάνω Διάταγμα «ο σκοπός του ΣΟΛ δεν περιορίζεται μόνο στον συστηματικό έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων (Ισολογισμού και Αποτελεσμάτων Χρήσεως) των ανωνύμων εταιρειών, αλλά αφορούσε τόσο την άσκηση ελέγχου όλων των ειδών τους οικονομικούς οργανισμούς της χώρας (άρθρο 1 Ν.Δ. 3329/1955) και ακόμη τη διαδικασία της λογιστικής οργάνωσης των επιχειρήσεων, εκμεταλλεύσεων ή από άλλους οργανισμούς μετά από δική τους αίτηση (άρθρο 2 του Ν.Δ. 4107/1960)» (Καζαντζής 2006). Το Σ.Ο.Λ. είχε την μοναδική ευθύνη αλλά και το δικαίωμα εκπλήρωσης των από τον κ.ν.2190/20 αντίστοιχων διατάξεων σχετικά με τον έλεγχο του ιδιωτικού τομέα μέχρι της αναδιοργάνωσής του το 1992 με το π.δ. 226/92. Το διάταγμα έδινε την ευχέρεια για ίδρυση ελεγκτικών εταιρειών σε συμφωνία με πρότυπα βασισμένα στα αγγλικά και αμερικανικά αντίστοιχα και σε συμφωνία με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα μέσω της 8^{ης} Οδηγίας.

1.3. Το Σώμα Ορκωτών Λογιστών στην Ελλάδα

Την δεκαετία του 1990 το ελληνικό ελεγκτικό επάγγελμα απελευθερώθηκε και η λειτουργία του ευθυγραμμίστηκε με τον τρόπο οργάνωσης του διεθνούς ελεγκτικού επαγγέλματος. Έτσι το 1991, με τον νόμο 1969/1991, καταργήθηκε το ΣΟΛ και ιδρύθηκε μία νέα επαγγελματική οργάνωση, το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (ΣΟΕΛ).

Η νέα οργάνωση είναι ένας φορέας ανεξάρτητος που αυτοδιοικείται και έχει υψηλές προδιαγραφές, στον οποίο έχουν δικαίωμα να εγγραφούν προφανώς τα μέλη του ΣΟΛ αλλά επίσης και όσοι ελεγκτές ή ελεγκτικές εταιρείες ικανοποιούν τα κριτήρια του νέου πλαισίου. Από τις μεγαλύτερες μεταρρυθμίσεις ωστόσο στο λογιστικό καθεστώς στην Ελλάδα υπήρξε και η εφαρμογή του Ενιαίου Γενικού Λογιστικού Σχεδίου (Ε.Γ.Λ.Σ.) (Ολοκληρώθηκε το 1981 (ΠΔ 1123/1980).

Η ημερομηνία 1/1/1993 σηματοδότησε την εφαρμογή του Ε.Γ.Λ.Σ. υποχρεωτικά για όλες τις επιχειρήσεις καθώς θεσπίστηκε και εφαρμόστηκε ο νέος Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων (Κ.Β.Σ.) του 1992. Τεχνολογικές καινοτομίες που εξελίχθηκαν την τρέχουσα περίοδο δημιούργησαν τις καταλληλότερα κριτήρια για ριζικές μεταρρυθμίσεις που οδήγησαν σε πρόοδο.

Η ίδρυση και η δραστηριότητα του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών σκοπό έχει την άσκηση του ελέγχου του τρόπου που διαχειρίζονται τα οικονομικά θέματα οι δημόσιοι και ιδιωτικοί οργανισμοί και επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις, ανεξάρτητα από τη νομική τους μορφή (ίδρυμα, εταιρεία ή άλλο νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου), από άτομα με σημαντικά επαγγελματικά προσόντα, που ασκούν το έργο τους με διαφάνεια και υπευθυνότητα, ούτως ώστε να διασφαλίζουν την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων των ελέγχων, σύμφωνα με τα διεθνώς αναγνωρισμένα Ελεγκτικά Πρότυπα και τους όρους που θέτουν η εσωτερική και η κοινοτική νομοθεσία¹.

Οι εγγεγραμμένοι στο ειδικό Μητρώο Ορκωτούς Λογιστές Ελεγκτές που έχουν το δικαίωμα άσκησης του επαγγέλματος, απαρτίζουν τη Γενική Συνέλευση του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών. Η Γενική Συνέλευση είναι το ανώτατο όργανο του Σώματος. Συγκαλούνται τακτικές αλλά και έκτακτες συνελεύσεις. Εκτός από τις τακτικές που καθορίζονται κατά τη διάρκεια του έτους, και εντός τεσσάρων μηνών από τη λήξη του, μπορεί να συγκληθεί και εκτάκτως από το Εποπτικό Συμβούλιο. Μεταξύ των αρμοδιοτήτων της Γενικής Συνέλευσης είναι να:

- Λαμβάνει τις αποφάσεις για όσα θέματα που αφορούν την οργάνωση και άσκηση του ελεγκτικού επαγγέλματος.

---

¹<http://www.soel.gr/el/%CF%83%CF%87%CE%B5%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%BF%CF%83%CE%BF%CE%B5%CE%BB/%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C?showall=&start=3>

- Ελέγχει και εγκρίνει τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις και τον προϋπολογισμό του Σώματος.
- Διενεργεί εκλογές ανά τριετία με σκοπό την ανάδειξη των Προέδρων και των μελών του Εποπτικού Συμβουλίου και του Επιστημονικού Συμβουλίου.

Το Εποπτικό Συμβούλιο αποτελείται από εννέα (9) μέλη και τον Πρόεδρό του, το σύνολο των οποίων εκλέγει η Γενική Συνέλευση. Το Εποπτικό Συμβούλιο διοικεί το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών που έχει τη μορφή νομικού προσώπου και στα καθήκοντά του είναι ο έλεγχος του έργου των Ορκωτών Ελεγκτών. Στις υποχρεώσεις και στις αρμοδιότητες του Συμβουλίου περιλαμβάνονται οι εξής:

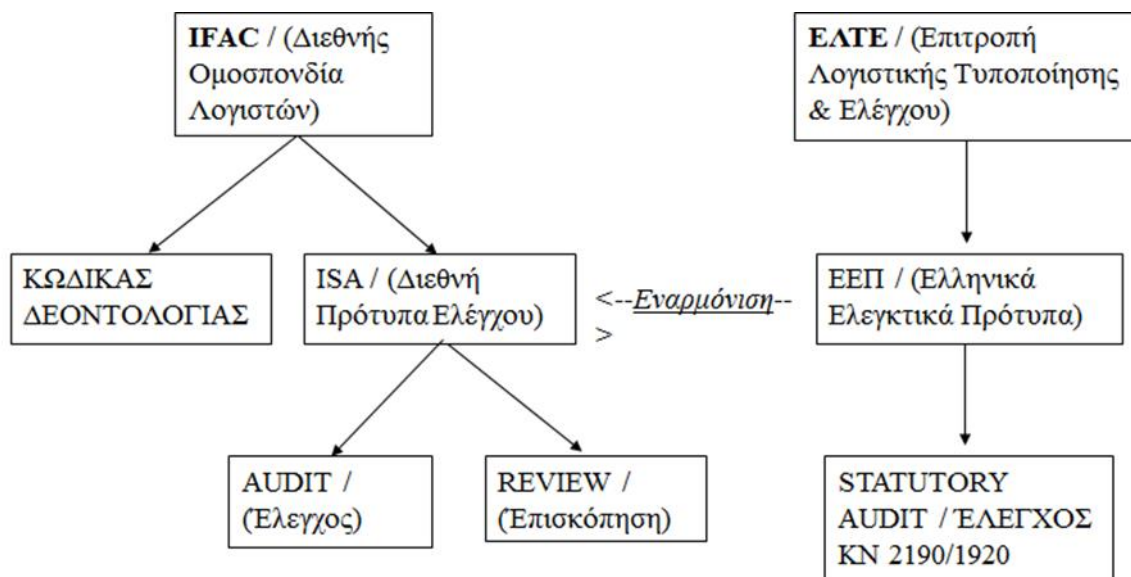
- Διαχείριση των οικονομικών του Σώματος, σύνταξη των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων και του προϋπολογισμού και υποβολή προς έγκριση στη Γενική Συνέλευση.
- Διορισμός των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (νόμιμοι ελεγκτές) όσων τηρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις και εγγραφή τους στο ειδικό Μητρώο.
- Αλλά και η διαγραφή μέλους από το Σώμα ανήκει στις αποφάσεις του.
- Η διενέργεια των επαγγελματικών εξετάσεων για την απόκτηση της απαραίτητης άδειας άσκησης του επαγγέλματος του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή είναι στις αρμοδιότητες του.
- Τα αρμόδια όργανα ασκούν εποπτεία και έλεγχο επί του Σώματος και έτσι το συμβούλιο μπορεί να επιβλέπει το έργο των Ορκωτών Ελεγκτών, και φυσικά αν τηρούνται οι νόμοι και οι κανόνες της επαγγελματικής δεοντολογίας και αν διασφαλίζεται η ποιότητα και η διαφάνεια των υπηρεσιών που προσφέρουν.
- Έχει το δικαίωμα να εκδώσει νέους κανονισμούς σε περίπτωση που κριθεί απαραίτητο αλλά και την επεξεργασία και την προσαρμογή για καλύτερη εφαρμογή των Ελεγκτικών Προτύπων και ακόμη γενικές οδηγίες για τους νέους ελεγκτές αλλά και γενικότερα για όσους ακολουθούν το επάγγελμα.
- Όλα τα άλλα καθήκοντα αφορούν όσα προβλέπονται από την νομοθεσία ή ανατίθενται σ' αυτό με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης.

Η υιοθέτηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΔΛΠ) το 2005 λειτούργησε για την Ελλάδα ως η μεγαλύτερη λογιστική μεταρρύθμιση, με δεδομένη

τη διαφορά φιλοσοφίας μεταξύ των ΔΛΠ και των Ελληνικών Λογιστικών Κανόνων (Ε.Γ.Λ.Σ.).

Τα Ελεγκτικά Πρότυπα (Auditing Standards) αποτελούν ένα ελεγκτικό πλαίσιο που καθορίζει αρχές και διαδικασίες εκτέλεσης του ελεγκτικού έργου. Τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα εκδίδονται, υπό την εποπτεία της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών «I.F.A.C.», από το Συμβούλιο Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και Διασφάλισης «I.A.A.S.B.». Η Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών ιδρύθηκε το 1977 στο Μόναχο της Γερμανίας από 63 επαγγελματικές ομοσπονδίες ελεγκτών, συμπεριλαμβανομένου και του Σώματος Ορκωτών Λογιστών Ελλάδος. Βασικός σκοπός της ομοσπονδίας ήταν η ενδυνάμωση και η προάσπιση του ελεγκτικού επαγγέλματος του ορκωτού ελεγκτή σε παγκόσμιο επίπεδο. Η I.F.A.C. ίδρυσε συγκεκριμένα συμβούλια και επιτροπές για να επιτύχει το στόχο της. Ένα εξ αυτών είναι το Διεθνές Συμβούλιο Προτύπων Ελέγχου και Διασφάλισης το οποίο και εκδίδει τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα (International Standards on Auditing «I.S.A.»).

Στην Ελλάδα, στοχεύοντας στην καλύτερη εφαρμογή των προτύπων αυτών, το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (ΣΟΕΛ), αφού εξουσιοδοτήθηκε από την Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (ΕΛΤΕ), ανέλαβε να μεταφράσει τα Αποσαφηνισμένα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου στην ελληνική γλώσσα. Η μετάφραση αυτή έχει εγκριθεί από την αρμόδια Διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Directorate General for Translation).

Το ΣΟΕΛ ύστερα από απόφαση του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών αναλαμβάνει να οργανώσει και να εκτελέσει τις εξετάσεις για την απόκτηση της άδειας

ασκήσεως του επαγγέλματος του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή (νόμιμου Ελεγκτή). Οι εξετάσεις αυτές διενεργούνται από πενταμελή Εξεταστική Επιτροπή, που διορίζεται κατόπιν αποφάσεως του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών και εποπτεύονται και ελέγχονται μέσω της ΕΛΤΕ. Επίσης, με Κανονιστική πράξη της ΕΛΤΕ έχει ανατεθεί στο ΣΟΕΛ η τήρηση του δημόσιου μητρώου των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.

1.4. Τα είδη του ελέγχου και η σπουδαιότητα του

Στην παρούσα ενότητα αναλύονται τα είδη του ελέγχου και επισημαίνεται η σημασία και η σπουδαιότητα του ελέγχου.

α) Εσωτερικός Έλεγχος

Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια εσωτερική λειτουργία της επιχείρησης η οποία ωστόσο παραμένει ξεχωριστή και ανεξάρτητη. Στόχοι του εσωτερικού ελέγχου είναι οι εξής:

- Η συνεχής παρακολούθηση των περιουσιακών στοιχείων,
- Η διαφύλαξη του ανθρώπινου δυναμικού της επιχείρησης,
- Η εφαρμογή των γενικών αρχών της λογιστικής στη λειτουργία της επιχείρησης,
- Η οργάνωση των τμημάτων της επιχείρησης σε συνάφεια με την στρατηγική της εταιρείας,
- Η εκτίμηση της αποτελεσματικότητας της εσωτερικής λειτουργίας,
- Η διαπίστωση ενδεχομένων μειονεκτημάτων στην οργάνωση της επιχείρησης,
- Η αξιολόγηση των λειτουργιών διοίκησης της επιχείρησης,
- Η λήψη διορθωτικών μέτρων εάν κρίνεται απαραίτητο

β) Εξωτερικός Έλεγχος

Ο εξωτερικός έλεγχος πραγματοποιείται από ελεγκτικά όργανα που δεν ανήκουν στην επιχείρηση, προκειμένου να διαπιστωθεί η ορθή ή μη εφαρμογή των νομοθετικών διατάξεων (Τερζάκης Ε., 2001). Επίσης υφίστανται και οι μικτοί έλεγχοι, οι οποίοι πραγματοποιούνται από κοινού από το τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου και εξωτερικούς ελεγκτές.

Ωστόσο υπάρχουν και άλλες διακρίσεις ελέγχων. Μερικά παραδείγματα παρουσιάζονται ακολούθως:

Κατ' αντιστοιχία της ευρύτητας τους διακρίνονται σε ειδικούς και γενικούς:

- Ειδικοί, είναι οι έλεγχοι που εξετάζουν ένα μεμονωμένο αντικείμενο, όπως πληρωμές, πωλήσεις, αποθέματα κ.α.
- Γενικοί, είναι αυτοί που εξετάζουν την συνολική διαχείριση για μια χρονική περίοδο, όπως ο έλεγχος του ισολογισμού τέλους χρήσης

Οι έλεγχοι χαρακτηρίζονται ως προληπτικοί ή κατασταλτικοί αναλόγως του στόχου τους.

- Προληπτικοί, είναι οι έλεγχοι που πραγματοποιούνται από τα ίδια τα τμήματα της επιχείρησης προκειμένου να προλαμβάνουν τυχόν λάθη και αστοχίες.
- Κατασταλτικοί, είναι οι έλεγχοι που πραγματοποιούνται μόνο από τους εσωτερικούς ελεγκτές εκ των υστέρων. Στόχος τους είναι η εκτίμηση της αποτελεσματικότητας των λειτουργιών και επίσης η εξακρίβωση ενδεχομένων σφαλμάτων και παραλείψεων.

Ανάλογα με τη διάρκεια τους, οι έλεγχοι διακρίνονται σε μόνιμους, τακτικούς και έκτακτους (Παπαστάθης, 2003):

- Μόνιμοι είναι οι έλεγχοι που πραγματοποιούνται συστηματικά κατά την διενέργεια οποιαδήποτε πράξης ή λειτουργίας. Οι μόνιμοι έλεγχοι ταυτίζονται με τους προληπτικούς ελέγχους που περιγράφηκαν ως άνωθεν.
- Τακτικοί είναι οι έλεγχοι που διενεργούνται ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Οι τακτικοί ή περιοδικοί έλεγχοι πραγματοποιούνται κατά αποκλειστικότητα.
- Έκτακτοι είναι οι έλεγχοι που λαμβάνουν χώρα σε έκτακτες περιπτώσεις. Τέτοιες είναι για παράδειγμα η ύπαρξη συγκεκριμένων καταγγελιών, με εντολή της διοίκησης ή με αυτενέργεια του τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου κατόπιν συγκεκριμένων καταγγελιών.

Οι αποφάσεις τις οποίες λαμβάνουν οι οικονομικές οντότητες στηρίζονται κατά βάση στις διαθέσιμες πληροφορίες κατά το χρόνο λήψης αυτών. Για αυτό το λόγο οι πληροφορίες αυτές απαιτείται να είναι αξιόπιστες και συνεπείς προκειμένου να αποφευχθούν οι αρνητικές επιπτώσεις από την παροχή αναξιόπιστων πληροφοριών στα ενδιαφερόμενα μέρη. Συνεπώς ο έλεγχος στοχεύει στην αντιμετώπιση του φαινομένου των αναξιόπιστων πληροφοριών, την έγκαιρη εξακρίβωση προβλημάτων και την λήψη διορθωτικών μέτρων. Ο ελεγκτής, ανεξάρτητα από τη μορφή του ελέγχου, αποσκοπεί κατά κύριο λόγο στο να συμβουλευεί και

να βοηθάει την ελεγχόμενη επιχείρηση και τη διοίκηση αυτής. Στη συνέχεια οι αποφάσεις λαμβάνονται στηριζόμενες στις ελεγμένες πληροφορίες, πάντα υπό τη συνθήκη ότι αυτές είναι αξιόπιστες και πλήρεις.

1.5. Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα

Τα ελεγκτικά πρότυπα αφορούν το θεσμικό πλαίσιο με τις αρχές που πρέπει να ακολουθεί ο ελεγκτής για την ολοκλήρωση του ελέγχου και τη δημοσιοποίησή του. Τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου εκδίδονται από το Διεθνές Συμβούλιο Προτύπων Ελέγχου και Διασφάλισης (International Auditing and Assurance Standards Board - IAASB) της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants - IFAC) στην αγγλική γλώσσα. Το IAASB έχει εκδώσει τα Αποσαφηνισμένα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (Clarified International Standards on Auditing), τα οποία έχουν εφαρμογή σε ελέγχους οικονομικών καταστάσεων για περιόδους που ξεκινούν από την 15η Δεκεμβρίου 2009.

Τα Πρότυπα πραγματεύονται αφενός τις γενικές ευθύνες του ελεγκτή, αφετέρου διάφορα ζητήματα για τον ελεγκτή σχετικά με την εκπλήρωση των ευθυνών σε συγκεκριμένα θέματα. Σε κάθε ξεχωριστό ΔΠΕ αναφέρονται ρητά το πεδίο εφαρμογής, η ημερομηνία έναρξης ισχύος και κάθε ειδικός περιορισμός της εφαρμογής αυτού. Σε γενικές γραμμές ο ελεγκτής επιτρέπεται να εφαρμόζει ένα ΔΠΕ πριν την ημερομηνία έναρξης ισχύος που καθορίζεται σε αυτό, εκτός και αν ορίζεται διαφορετικά στο ΔΠΕ.

Στη συνέχεια παρατίθενται τα Διεθνή πρότυπα Ελέγχου:

- Διεθνές πρότυπο ποιοτικού ελέγχου
- ΔΕΠ 200: Σκοπός και γενικές αρχές που διέπουν τον έλεγχο των λογιστικών καταστάσεων
- ΔΕΠ 210: Όροι ανάθεσης έργου
- ΔΕΠ 220: Ποιοτικός έλεγχος για ελέγχους ιστορικής χρηματοοικονομικής πληροφόρησης
- ΔΕΠ 230 Ελεγκτική τεκμηρίωση
- ΔΕΠ 240 Η ευθύνη του ελεγκτή στη διαπίστωση απάτης ή λάθους κατά τον έλεγχο οικονομικών καταστάσεων

- ΔΕΠ 250 Εξέταση νόμων και κανονισμών κατά τον έλεγχο οικονομικών καταστάσεων
- ΔΕΠ 260 Γνωστοποιήσεις ελεγκτικών ζητημάτων στους υπεύθυνους της διοίκησης
- ΔΕΠ 300 Σχεδιασμός ελέγχου οικονομικών καταστάσεων
- ΔΕΠ 315 Γνώση της οικονομικής μονάδας και του περιβάλλοντός της και εκτίμηση των κινδύνων ουσιώδους ανακρίβειας
- ΔΕΠ 320 Ελεγκτική σημαντικότητα (σπουδαιότητα)
- ΔΕΠ 330 διαδικασίες του ελεγκτή σε ανταπόκριση προς τους εκτιμώμενους κινδύνους
- ΔΕΠ 402 Ελεγκτικές εξετάσεις συναφείς με οικονομικές μονάδες που χρησιμοποιούν υπηρεσία οργάνωσης
- ΔΕΠ 500 Ελεγκτικά τεκμήρια
- ΔΕΠ 501 Ελεγκτικά τεκμήρια- Πρόσθετη έρευνα ειδικών θεμάτων
- ΔΕΠ 505 Εξωτερικές επιβεβαιώσεις
- ΔΕΠ 510 Αρχικές αναθέσεις –υπόλοιπα έναρξης
- ΔΕΠ 520 Διαδικασίες Αναλυτικής διερεύνησης
- ΔΕΠ 530 Ελεγκτική δειγματοληψία και άλλες επιλεγμένες επαληθευτικές διαδικασίες
- ΔΕΠ 540 Έλεγχος λογιστικών εκτιμήσεων
- ΔΕΠ 545 Έλεγχος αποτιμήσεων στην εύλογη αξία και γνωστοποιήσεις
- ΔΕΠ 550 Συνδεδόμενα μέρη
- ΔΕΠ 560: Μεταγενέστερα γεγονότα
- ΔΕΠ 570: Συνεχιζόμενη δραστηριότητα (going concern)
- ΔΕΠ 580 Διαβεβαιώσεις διοίκησης
- ΔΕΠ 600 Χρησιμοποίηση της εργασίας άλλου ελεγκτή
- ΔΕΠ 610 Συνεκτίμηση του έργου του εσωτερικού ελέγχου
- ΔΕΠ 620 Χρησιμοποίηση της εργασίας ενός εμπειρογνώμονα
- ΔΕΠ 700 & 701: Έκθεση του ανεξάρτητου ελεγκτή επί των οικονομικών καταστάσεων & διαφοροποιήσεις στην έκθεση του ανεξάρτητου ελεγκτή
- ΔΕΠ 710 Συγκριτικά στοιχεία
- ΔΕΠ 720 Άλλη πληροφόρηση σε Έγγραφα που περιέχουν οι ελεγχθείσες οικονομικές καταστάσεις
- ΔΕΠ 800 : Η έκθεση του ανεξάρτητου ελεγκτή σε αναθέσεις ειδικού σκοπού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: Προκαταρκτικές ελεγκτικές διαδικασίες

Όλες οι διαδικασίες που παρουσιάζονται και αναλύονται σε αυτό το μέρος αφορούν τις προκαταρκτικές διαδικασίες που πρέπει να διενεργήσει η ελεγκτική εταιρεία πριν να ξεκινήσει ο έλεγχος των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης εταιρείας ή ακόμη ορθότερα πριν γίνει η αποδοχή της διενέργειας του ελέγχου. Όλα τα σύγχρονα ελεγκτικά προγράμματα βάσει των οποίων διενεργείται ο έλεγχος από τις ελεγκτικές εταιρείας, συμπεριλαμβάνουν βασικές διαδικασίες που θα πρέπει να ακολουθηθούν πριν γίνει η αποδοχή μίας ελεγχόμενης εταιρείας. Αυτές οι διαδικασίες συχνά αναφέρονται ως Preliminary ή Preaudit Activities, ακριβώς γιατί διενεργούνται πριν την έναρξη του ελέγχου (International Audit and Assurance Standards Board, 2003).

Οι προκαταρκτικές διαδικασίες του ελέγχου επιδρούν στον τρόπο που η ελεγκτική εταιρεία θα διενεργήσει τον έλεγχο και θα συμβάλλει στην απόφαση του αν θα πρέπει να γίνει η αποδοχή του ελέγχου της υποψήφιας ελεγχόμενης εταιρείας. Κατά συνέπεια, αν και η διάρκεια της διενέργειας των προκαταρκτικών διαδικασιών ποικίλλει σε κάθε έλεγχο, αυτές θα πρέπει πάντα να διενεργούνται πριν την εκτέλεση οιοδήποτε άλλων ελεγκτικών διαδικασιών. Οι προκαταρκτικές διαδικασίες δεν θα πρέπει να συγχέονται με τις διαδικασίες σχεδιασμού του ελέγχου, οι οποίες διενεργούνται εφόσον έχει γίνει η αποδοχή του ελέγχου. Ωστόσο, οι πληροφορίες που συλλέγονται κατά των στάδιο των προκαταρκτικών διαδικασιών, μπορεί να επηρεάσουν την ελεγκτική ομάδα κατά τη αξιολόγηση των κινδύνων που σχετίζονται με την διεξαγωγή του ελέγχου και εξετάζονται στο στάδιο του σχεδιασμού του ελέγχου.

Πρέπει να γίνει αντιληπτή η σπουδαιότητα των προκαταρκτικών διαδικασιών καθώς η ελλιπής διενέργεια των εν λόγω διαδικασιών μπορεί να φέρει τον νόμιμο ελεγκτή αλλά και την ελεγκτική εταιρεία στο σύνολό της αντιμέτωπη με νομικές υποθέσεις. Επίσης, θα πρέπει να αναφέρουμε πως οι συγκεκριμένες διαδικασίες αφορούν όλους τους υποψήφιους πελάτες μίας ελεγκτικής εταιρείας και θα πρέπει να διενεργούνται σε ετήσια βάση ανεξάρτητα αν είναι νέος ή υφιστάμενος πελάτης. Λόγω ακριβώς της σπουδαιότητας των εν λόγω διαδικασιών, είναι σύνηθες αυτές οι διαδικασίες να διενεργούνται από υψηλότερα στελέχη της ελεγκτικής ομάδας, καθώς απαιτούν μεγάλη προσοχή, κρίση και αντίληψη.

2.1. Κατανόηση των ευθυνών της Διοίκησης και των ευθυνών του Ελεγκτή

Στα Πρότυπα γίνεται σαφής διάκριση μεταξύ των ευθυνών της διοίκησης και εκείνες του ανεξάρτητου ελεγκτή. Η Διοίκηση είναι υπεύθυνη για την κατάρτιση και παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της οικονομικής οντότητας σύμφωνα με το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς. Ο ελεγκτής είναι υπεύθυνος για τη διαμόρφωση και τη διατύπωση γνώμης επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

α) Ευθύνες της Διοίκησης

Η Διοίκηση της ελεγχόμενης οντότητας είναι υπεύθυνη για την κατάρτιση και την παρουσίαση των χρηματοοικονομικών της καταστάσεων σύμφωνα με το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς. Οι ευθύνες αυτές περιλαμβάνουν:

- το σχεδιασμό, την εφαρμογή και την διατήρηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου ώστε να διασφαλίζεται ότι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδεις ανακρίβειες, που οφείλονται σε απάτη ή λάθη,
- την επιλογή και εφαρμογή κατάλληλων λογιστικών πολιτικών,
- την διενέργεια λογιστικών εκτιμήσεων που να είναι εύλογες.

Η Διοίκηση είναι υπεύθυνη για το σχεδιασμό, την εφαρμογή και την διατήρηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου για την κατάρτιση και παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Αυτό περιλαμβάνει τις διαδικασίες χρηματοοικονομικής πληροφόρησης που θα αποτυπώσουν, θα καταγράψουν και θα επεξεργαστούν τις συναλλαγές της ελεγχόμενης οντότητας ώστε να συνάδουν με τους ισχυρισμούς της Διοίκησης που ενσωματώνονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Η Διοίκηση είναι επίσης υπεύθυνη για την πρόληψη και την ανίχνευση της απάτης, καθώς και τη συμμόρφωση με τους νόμους, τους κανονισμούς που την διέπουν.

Ο αποτελεσματικός εσωτερικός έλεγχος περιλαμβάνει και τους εργαζομένους της ελεγχόμενης που εκτελούν διαδικασίες που επηρεάζουν την χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Οι ευθύνες της Διοίκησης περιλαμβάνουν την λήψη αποφάσεων, την αξιολόγηση των δυνατοτήτων και της ακεραιότητας του προσωπικού της ελεγχόμενης οντότητας καθώς και την καθημερινή εποπτεία του προσωπικού της για να εξασφαλιστεί ότι διατελούν όλες τις καθορισμένες αρμοδιότητες τους.

Κατά τη διενέργεια του ελέγχου, η ομάδα ελέγχου μπορεί να εντοπίσει λάθη και ανακρίβειες και να προτείνει διορθωτικές εγγραφές. Ωστόσο, η ορθή καταχώρηση στα βιβλία της ελεγχόμενης παραμένει ευθύνη της Διοίκησης. Η Διοίκηση είναι υπεύθυνη για την προσαρμογή των χρηματοοικονομικών καταστάσεων να διορθώσει τις ανακρίβειες και για την επιβεβαίωση προς την ομάδα ελέγχου ότι η επίπτωση των μη διορθωμένων σφαλμάτων είναι επουσιώδης για τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις ως σύνολο.

Η επιλογή των κατάλληλων λογιστικών πολιτικών παρέχει τη βάση για μια δίκαιη παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Σε περιοχές της λογιστικής όπου υπάρχουν εναλλακτικές λογιστικές αρχές, είναι ευθύνη της Διοίκησης να επανεξετάσει τη φύση και τις ιδιαιτερότητες των δραστηριοτήτων της και να επιλέξει εκείνες τις αρχές που θα επικοινωνούν πλέον με σαφήνεια και ακρίβεια την οικονομική κατάσταση και τα αποτελέσματα των εργασιών.

Τέλος, η Διοίκηση είναι υπεύθυνη για τη διενέργεια των λογιστικών εκτιμήσεων που περιλαμβάνονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Οι εκτιμήσεις αυτές γίνονται συχνά σε συνθήκες αβεβαιότητας σχετικά με την έκβαση των γεγονότων που έχουν συμβεί ή είναι πιθανόν να συμβεί και περιλαμβάνει τη χρήση της κρίσης.

β) Ευθύνες του ελεγκτή

Η πρωταρχική ευθύνη του ελεγκτή είναι η είναι η έκφραση γνώμης επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης οντότητας, όπως έχουν καταρτιστεί από την Διοίκηση, με βάση τον έλεγχο που διενεργείται. Οι ελεγκτές που δεν συμμορφώνονται με τα ελεγκτικά πρότυπα υπόκεινται σε πειθαρχικές κυρώσεις από τις ρυθμιστικούς φορείς.

γ) Εμπιστευτικότητα

Όλα τα δεδομένα και οι πληροφορίες για την ελεγχόμενη οντότητα είναι εμπιστευτικές και θα πρέπει να λαμβάνονται όλες οι προφυλάξεις για να αποφευχθεί οποιαδήποτε παραβίαση της εμπιστευτικότητας. Ειδικότερα:

- ✚ τα δεδομένα της ελεγχόμενης οντότητας δεν θα πρέπει να συζητούνται με τρίτους,
- ✚ οι εμπιστευτικές πληροφορίες τις οποίες συλλέγει ο ελεγκτής δεν θα πρέπει να τις συζητήσει με το προσωπικό της ελεγχόμενης εταιρείας που δεν είναι εξουσιοδοτημένο,

✚ τα θέματα που αφορούν την ελεγχόμενη εταιρεία, ακόμη και εκείνα που δε θεωρούνται εμπιστευτικού χαρακτήρα, δεν πρέπει να τα συζητά κανένα μέλος της ομάδας ελέγχου με τους προσωπικούς του φίλους ή με συγγενείς του,

✚ τα θέματα που αφορούν την ελεγχόμενη εταιρεία δε θα πρέπει ποτέ να συζητούνται σε δημόσιους χώρους όπου τη συνομιλία μπορεί να την ακούσουν και τρίτοι.

2.2. Αποδοχή του πελάτη / Συνέχιση υφιστάμενου πελάτη

Η ελεγκτική εταιρεία πρέπει να θεσπίζει πολιτικές και διαδικασίες για την αποδοχή νέων πελατών ή/και την συνέχιση υφιστάμενων. Αυτές οι πολιτικές αποτελούν βασικό στοιχείο του συστήματος ελέγχου μίας ελεγκτικής εταιρείας. Κατά συνέπεια, οι εν λόγω πολιτικές και διαδικασίες θα πρέπει να εντοπίζουν και να απορρίπτουν υποψήφιες ελεγχόμενες εταιρείες αμφιβόλου φήμης ή εταιρείες οι οποίες μπορεί να εμπλέξουν την ελεγκτική εταιρεία σε νομικές υποθέσεις ή ακόμη οι ελεγκτές να βρεθούν κατηγορούμενοι ενώπιον του δικαστηρίου. Η ελεγκτική εταιρεία εκθέτει επίσης σε κίνδυνο την φήμη της σε περίπτωση που εμπλακεί σε δικαστικές διαμάχες.

Η ελεγκτική εταιρεία προστατεύεται από τυχόν εμπλοκή της σε τέτοιου είδους κίνδυνο με ποικίλους τρόπους, ξεκινώντας από το ότι η αμοιβή που θα λάβει από τον πελάτη της είναι εύλογη για το μέγεθος και τον όγκο της δουλειάς που θα πρέπει να διενεργηθεί. Ειδικότερα, το μέγεθος της αμοιβής από έναν πελάτη μπορεί να αποτελέσει απειλή ως προς την ανεξαρτησία του ελεγκτή όταν αυτή είναι πολύ υψηλή. Οι ελεγκτικές εταιρείες βάσει του μεγέθους τους, έχουν θεσπίσει συγκεκριμένα όρια τα οποία θεωρείται ότι δεν θα πρέπει να ξεπερνάει μία αμοιβή ώστε να μην θεωρηθεί απειλή ως προς την ανεξαρτησία.

Ωστόσο, θα πρέπει να τονίσουμε ότι δεν υπάρχουν τα ίδια κριτήρια και οι ίδιες προϋποθέσεις που θα πρέπει να τηρούν όλες τις υποψήφιες ελεγχόμενες εταιρείες ώστε να γίνει η αποδοχή τους ως πελάτης της ελεγκτικής εταιρείας. Ποικίλα χαρακτηριστικά της ίδιας της εταιρείας αλλά και εξωτερικοί παράγοντες θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη.

2.3. Επικοινωνία με τον προηγούμενο ελεγκτή

Πριν την αποδοχή ενός νέου πελάτη, ο ελεγκτής οφείλει να έρθει σε επικοινωνία με τον προηγούμενο ελεγκτή, ο οποίος έλεγξε τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της

προηγούμενης χρήσης της υποψήφιας ελεγχόμενης εταιρείας. Ο ελεγκτής θα πρέπει να εξηγήσει στην Διοίκηση της υποψήφιας ελεγχόμενης εταιρείας την ανάγκη επικοινωνίας με τον προηγούμενο ελεγκτή και να ζητήσει την έγκρισή της για την επικοινωνία αυτή.

Ο προηγούμενος ελεγκτής θα πρέπει να απαντήσει πλήρως στα ερωτήματα του ελεγκτή. Ωστόσο, σε περίπτωση που ο προηγούμενος ελεγκτής απαντάει περιορισμένα ή ακόμη αρνείται να απαντήσει στις ερωτήσεις του ελεγκτή, ο ελεγκτής θα πρέπει να το λάβει πολύ σοβαρά υπόψη του το κατά την αξιολόγηση της ελεγχόμενης εταιρείας για το αν πρέπει ή όχι να την αποδεχτεί. Είναι επίσης, πολύ σημαντικό για τον ελεγκτή να επισκοπήσει τα φύλλα ελέγχου του προηγούμενου ελεγκτού για τον έλεγχο της προηγούμενης χρήσης.

Θα πρέπει να τονίσουμε εδώ ότι ο σκοπός όλων των μελών της ελεγκτικής ομάδας είναι να αποκτήσουν επαρκή ελεγκτικά τεκμήρια (sufficient evidence), τα οποία θα επιτρέψουν στον ελεγκτή να σχηματίσει ορθή γνώμη επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης εταιρείας και να αποτυπώσει την έκθεση ελέγχου. Μέσα σε αυτά περιλαμβάνονται και η αξιολόγηση της συνέπειας των εφαρμοστέων λογιστικών αρχών καθώς και ο έλεγχος των υπολοίπων έναρξης. Τα φύλλα ελέγχου του προηγούμενου ελεγκτή αποτελούν συνήθως ένα σημαντικό σημείο εκκίνησης για την απόκτηση αυτών των στοιχείων. Η επισκόπηση των φύλλων ελέγχου του προηγούμενου ελεγκτή μπορεί να επηρεάσουν την φύση, τον χρόνο και την έκταση των ελεγκτικών διαδικασιών που θα ακολουθήσει η ελεγκτική ομάδα για τον έλεγχο της συνέπειας των λογιστικών αρχών και των υπολοίπων έναρξης. Αν τα φύλλα ελέγχου του προηγούμενου ελεγκτή δεν είναι διαθέσιμα, η ομάδα ελέγχου θα πρέπει να εκτελέσει περισσότερες ελεγκτικές διαδικασίες ώστε να συλλέξει όλα τα απαραίτητα ελεγκτικά τεκμήρια για τα υπόλοιπα έναρξης και την συνέπεια της εταιρείας στην εφαρμογή των λογιστικών αρχών.

2.4. Έλεγχος ανεξαρτησίας

Μία απαραίτητη προϋπόθεση για να μπορέσει να αναλάβει η ελεγκτική εταιρεία τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της υποψήφιας ελεγχόμενης εταιρείας είναι όλα τα μέλη της ελεγκτικής ομάδας που θα εμπλακούν στον έλεγχο να είναι ανεξάρτητα, όπως ορίζει ο Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (IFAC, International Federation of Accountants). Ο Κώδικας Δεοντολογίας περιλαμβάνει το σύνολο των κανόνων που διέπουν το επάγγελμα του λογιστή και του ορκωτού ελεγκτή.

Επειδή η IFAC είναι ένας παγκόσμιος φορέας, ο στόχος είναι να επιτευχθεί η σύγκλιση του Κανόνα Δεοντολογίας όπως ορίζεται από την IFAC, με τους εθνικούς ρυθμιστικούς φορείς και αρχές των επιμέρους χωρών (IFAC, 2007). Ο βασικός σκοπός είναι η συνεχής βελτίωση του επιπέδου των παρεχόμενων υπηρεσιών από τους λογιστές και ορκωτούς ελεγκτές. Μέρος των προτύπων που περιέχει ο Κώδικας, αφορούν και την ανεξαρτησία του ελεγκτή, όπως ειδικότερα αναλύεται στις αρχές της ακεραιότητας, επαγγελματικής επάρκειας και επιμέλειας, της εμπιστευτικότητας και της αντικειμενικότητας. Όλες οι παραπάνω αφορούν αρχές, τις οποίες θα πρέπει κάθε μέλος της ελεγκτικής ομάδας να κατέχει και να εφαρμόζει κατά την διενέργεια όλων των διαδικασιών του ελέγχου. Στο σημείο αυτό, θα αναλύσουμε περαιτέρω τις 4 βασικές αρχές που θα πρέπει να διέπουν την επαγγελματική κρίση του ελεγκτή και τις οποίες πρέπει να κατέχει πριν προχωρήσει στην αποδοχή του ελέγχου.

✚ **Ακεραιότητα:** Όλες οι επαγγελματικές σχέσεις του ορκωτού ελεγκτή θα πρέπει να διέπονται από ευθύτητα και ειλικρίνεια.

✚ **Επαγγελματική επάρκεια και επιμέλεια:** Ο ελεγκτής θα πρέπει να κατέχει όλες τις γνώσεις που είναι απαραίτητες για την διενέργεια του ελέγχου και να ενημερώνεται συνεχώς για όλες τις αλλαγές που κατά καιρούς υπάρχουν, έτσι ώστε να είναι σε θέση να ενεργεί σύμφωνα με τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα.

✚ **Εμπιστευτικότητα:** Κατά την διενέργεια του ελέγχου, ο ελεγκτής έρχεται σε επαφή με πληροφορίες σχετικά με την ελεγχόμενη εταιρεία, πολλές εκ των οποίων έχουν εμπιστευτικό χαρακτήρα. Ο ελεγκτής θα πρέπει να αποκαλύπτει τις πληροφορίες που απέκτησε ως αποτέλεσμα της επαγγελματικής του ιδιότητας σε τρίτους, παρά μόνο εάν υφίσταται νομική υποχρέωση.

✚ **Αντικειμενικότητα:** Η άσκηση της επαγγελματικής κρίσης του ελεγκτή καθ'όλη την διάρκεια του ελέγχου θα πρέπει να διακατέχεται από αμεροληψία, βάζοντας πέρα τυχόν προσωπικά συμφέροντα που μπορεί να προκύψουν και εμποδίζοντας την άσκηση επιρροής από τρίτους στην κρίση του ελεγκτή.

Ωστόσο, υπάρχουν περιπτώσεις που αποτελούν απειλές στην ανεξαρτησία του ελεγκτή, οι οποίες επίσης περιγράφονται στον Κώδικα Δεοντολογίας της IFAC ως εξής:

✚ **Προσωπικό Συμφέρον (Self Review):** Η συγκεκριμένη απειλή μπορεί να προκύψει όταν ο ελεγκτής ή κάποιο στενό οικογενειακό του μέλος έχει οικονομικό ή άλλο

συμφέρον από την ελεγχόμενη εταιρεία με αποτέλεσμα να διενεργεί τον έλεγχο με βάση αυτό το συμφέρον.

✚ **Αυτοαξιολόγηση (Self Interest):** Προκύπτει όταν ο ελεγκτής πρέπει να επαναξιολογήσει / ελέγξει μία απόφαση που είχε πάρει ο ίδιος στο παρελθόν. Μπορεί επίσης, να συμβεί όταν ο ελεγκτής θεωρεί ως ελεγκτικά τεκμήρια για τον έλεγχο του, μέρος ενός προηγούμενου έργου διασφάλισης (non assurance engagement) το οποίο είχε εκτελεσθεί επίσης από τον ίδιο. Χαρακτηριστική περίπτωση αυτοαξιολόγησης είναι όταν ο ελεγκτής και η ομάδα ελέγχου καλούνται να ελέγξουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, οι οποίες προηγουμένως είχαν προετοιμαστεί με την δική τους επίβλεψη.

✚ **Advocacy (Συνηγορία):** Μπορεί να συμβεί όταν ο ελεγκτής προωθεί μία συγκεκριμένη θέση ή άποψη για την ελεγχόμενη εταιρεία, σε τέτοιο βαθμό ώστε να τίθεται σε κίνδυνο η αντικειμενικότητα του. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η εκπροσώπηση της ελεγχόμενης εταιρείας στο δικαστήριο.

✚ **Οικειότητα (Familiarity):** Η συγκεκριμένη απειλή μπορεί να προκύψει όταν ο ελεγκτής ή κάποιο από τα μέλη της ομάδας ελέγχου έχει στενές οικογενειακές σχέσεις με κάποιο υπάλληλο της ελεγχόμενης εταιρείας ή όταν ο ελεγκτής έχει αναπτύσσει κυρίως μετά από μακροχρόνια συνεργασία στενές φιλικές σχέσεις πέρα του επαγγελματικού επιπέδου με στελέχη της ελεγχόμενης εταιρείας. Ως απόρροια τέτοιου είδους σχέσεων είναι η απώλεια της αντικειμενικότητας των ελεγκτή και στην λήψη ευνοϊκών αποφάσεων προς το συμφέρον της ελεγχόμενης εταιρείας.

✚ **Εκφοβισμός (Intimidation):** Ο εκφοβισμός εμπεριέχει τόσο άμεσο όσο και έμμεσο εκφοβισμό του ελεγκτή από την πλευρά της Διοίκησης της ελεγχόμενης εταιρείας, ο οποίος σκοπεύει να εμποδίσει την αμερόληπτη διενέργεια του ελέγχου και εν τέλει την ελεύθερη έκφραση της γνώμης του ελεγκτή. Παραδείγματα εκφοβισμού αποτελούν, η απειλή μη αποπληρωμής της αμοιβής του ελέγχου ή ακόμη και την προσφυγή του ελεγκτή στα δικαστήρια.

Οι ελεγκτικές εταιρείες έχουν δημιουργήσει συγκεκριμένες διαδικασίες με τις οποίες αρχικά εντοπίζουν πιθανές απειλές που τυχόν υπάρχουν πριν την ανάληψη του ελέγχου μίας ελεγχόμενης εταιρείας αλλά και συγκεκριμένα μέτρα ώστε να διασφαλιστούν από τις απειλές.

Όπως αναφέραμε παραπάνω οι αρχές του Κώδικα Δεοντολογίας είναι θεμελιώδεις και θα πρέπει να τις κατέχουν όλα τα μέλη της ομάδας ελέγχου προτού γίνει η αποδοχή του ελέγχου. Επομένως, τα μέτρα ασφαλείας (safeguards) για τις εν λόγω απειλές είναι

απαραίτητες μέσα σε κάθε ελεγκτική εταιρεία. Το εύρος των μέτρων αυτών ποικίλλει ανάλογα για το πιο μέλος της ελεγκτικής ομάδας θεωρείται πως υπάρχει απειλή της ανεξαρτησίας του, καθώς άλλη βαρύτητα θα έχει η απειλή της ανεξαρτησίας ενός υψηλού στελέχους (π.χ μάνατζερ), ή ακόμη και του ίδιου του υπογράφοντα ορκωτού και άλλη βαρύτητα θα έχει η απειλή της ανεξαρτησίας ενός χαμηλού νέου στελέχους της ελεγκτικής εταιρείας, το οποίο διενεργεί εργασίες περιορισμένης επικινδυνότητας, οι οποίες επιδέχονται έλεγχο από άλλα ανώτερα στελέχη.

Καταρχήν, ο Κώδικας Δεοντολογίας συμπεριλαμβάνει τις ενέργειες που πρέπει να ακολουθηθούν όταν τίθεται απειλή κατά της ανεξαρτησίας του ελεγκτή. Ειδικότερα, προτείνονται τα εξής:

- Θα πρέπει να γίνεται αξιολόγηση των πιθανών απειλών και να εφαρμόζονται τα κατάλληλα μέτρα διασφάλισης πριν την αποδοχή του νέου πελάτη
- Ο ελεγκτής πρέπει να παρέχει υπηρεσίες μόνο βάσει των ικανοτήτων που κατέχει και της επαγγελματικής του κατάρτισης.
- Σε περίπτωση που υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων, ο ελεγκτής και κάθε μέλος της ελεγκτικής ομάδας θα πρέπει να γνωστοποιήσει τόσο στην ελεγκτική εταιρεία στην οποία ανήκει την σύγκρουση των συμφερόντων όσο και στην ελεγχόμενη εταιρεία, την οποία η σύγκρουση αυτή αφορά. Ο ελεγκτής θα πρέπει να λάβει συγκατάθεση από την ελεγκτική εταιρεία και από την ελεγχόμενη εταιρεία που θα του επιτρέψει να συνεχίσει να αποτελεί μέλος της ομάδας ελέγχου που θα διενεργήσει τον έλεγχο επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης.

Επιπλέον μέτρα ασφαλείας κατά των ενδεχόμενων απειλών αποτελούν

- Η διενέργεια ελέγχου από διαφορετικές ομάδες (Chinese Walls), που να απαρτίζονται από διαφορετικά μέλη όταν τίθεται θέμα σύγκρουσης συμφερόντων ανάμεσα σε δύο ελεγχόμενες εταιρείες της ίδιας ελεγκτικής εταιρείας (π.χ όταν ελέγχονται ταυτόχρονα από την ίδια ελεγκτική εταιρεία δύο ανταγωνίστριες εταιρείες). Ξεχωριστές ομάδες ελέγχου θα πρέπει να συγκροτούνται και όταν παρέχονται παραπάνω από μία υπηρεσία προς τον ίδιο πελάτη, από μία εκ των οποίων μπορεί να προκύψουν ελεγκτικά τεκμήρια που θα χρησιμοποιηθούν στην άλλη παρεχόμενη υπηρεσία. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται η εμπιστευτικότητα των πληροφοριών και διασφαλίζονται οι ελεγκτικές ομάδες από την απειλή της αυτοαξιολόγησης.

- Επίσης, πριν από την έναρξη του ελέγχου ή κάποιας άλλης παρεχόμενης υπηρεσίας γίνεται ενημέρωση των μελών της ομάδας των υποχρεώσεων σχετικά με θέματα εμπιστευτικότητας και εχεμύθειας.
- Τέλος, σε όλες τις ελεγκτικές εταιρείες όλα τα μέλη των ομάδων οφείλουν πριν την αποδοχή του υποψήφιου πελάτη για την διενέργεια του ελέγχου να επιβεβαιώσουν ότι γνωρίζουν τις αρχές που ορίζει ο Κώδικας Δεοντολογίας και να υπογράψουν φόρμα επιβεβαίωσης της ανεξαρτησίας του (Statement of Independence).

2.5. Χρονοδιάγραμμα, πόροι και απαραίτητη κατάρτιση για την διενέργεια του ελέγχου

Στο στάδιο αυτό, η ελεγκτική ομάδα έχει ήδη συλλέξει τα απαραίτητα στοιχεία που χρειάζεται για να αποκτήσει μία πρώτη γνώση της υποψήφιας ελεγχόμενης εταιρείας της οποίας τον έλεγχο ενδέχεται να αναλάβει. Στα βασικά στοιχεία, συγκαταλέγονται οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις τουλάχιστον της προηγούμενης χρήσης, μαζί με τις σημειώσεις επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και την υπογεγραμμένη έκθεση ελέγχου του προηγούμενου ελεγκτή. Επίσης, η ελεγκτική ομάδα θα πρέπει να έχει λάβει έγγραφα σχετικά με την μετοχική σύνθεση της εταιρείας, την ιδιοκτησία της εταιρείας και τυχόν την θέση της μέσα σε κάποιον όμιλο, όπως επίσης θυγατρικές και συγγενείς με αυτήν επιχειρήσεις. Ακόμη, θα πρέπει να έχει διενεργηθεί μία σύντομη έρευνα σχετικά με την δραστηριότητα της εταιρείας, τον κλάδο στον οποίο ανήκει, τον ανταγωνισμό της αγοράς, τις αγορές στις οποίες δραστηριοποιείται καθώς και τυχόν ειδικό νομοθετικό πλαίσιο ή νομοθεσία από την οποία διέπεται. Από την εν λόγω μελέτη, ο ελεγκτής οφείλει να έχει μία πρώτη εικόνα των πιθανών κινδύνων, οι οποίοι θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και να αξιολογηθούν αν γίνει η αποδοχή του πελάτη.

Έχοντας επομένως μία ευρύτερη εικόνα της υποψήφιας ελεγχόμενης εταιρείας, ο ελεγκτής θα πρέπει να κρίνει εάν και κατά πόσο υφίστανται οι κατάλληλοι πόροι για να διενεργηθεί ο έλεγχος. Στους πόρους συμπεριλαμβάνονται τόσο τα μέλη που θα απαρτίζουν την ελεγκτική ομάδα, τα οποία θα πρέπει να έχουν την απαραίτητη επαγγελματική κατάρτιση, όσο και λοιπούς πόρους, όπως για παράδειγμα παραρτήματα της ελεγκτικής εταιρείας σε άλλα μέρη της χώρας όπου η υποψήφια ελεγχόμενη εταιρεία έχει υποκαταστήματα, τα οποία θα πρέπει να ελεγχθούν. Πολύ σημαντικό, επίσης, είναι να αξιολογηθεί η πρότερη εμπειρία που απαιτείται για την διενέργεια του ελέγχου. Ειδικότερα, υπάρχουν επιχειρήσεις, οι οποίες

ανήκουν σε κλάδους με υψηλή εξειδίκευση, την οποία τα μέλη της ελεγκτικής ομάδας θα πρέπει να κατέχουν. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις τέτοιων κλάδων είναι ο τραπεζικός, ο ναυτιλιακός και ο ασφαλιστικός. Εφόσον διαπιστωθεί ότι η ελεγκτική εταιρεία κατέχει τους απαραίτητους πόρους και στελέχη με την απαραίτητη εξειδίκευση και εμπειρία για την διενέργεια του ελέγχου, θα πρέπει να ετοιμαστεί το χρονοδιάγραμμα του ελέγχου. Στο στάδιο συντάσσεται το χρονοδιάγραμμα του ελέγχου, στο οποίο αναλύονται οι διαδικασίες του ελέγχου που θα πρέπει να διενεργηθούν στον απαιτούμενο χρόνο από κάθε μέλος της ελεγκτικής ομάδας.

2.6. Υποβολή προσφοράς και σύμβαση διενέργειας του ελέγχου

Αυτή είναι η τελευταία εκτελεσθείσα διαδικασία που συμπεριλαμβάνεται στις προκαταρκτικές διαδικασίες. Στο στάδιο αυτό, έχουν οριστικοποιηθεί όλες οι πρότερες διαδικασίες και η ελεγκτική ομάδα ετοιμάζει την προσφορά που θα δοθεί προς τον υποψήφιο πελάτη. Στο έγγραφο της προσφοράς (Tendering Document), θα πρέπει κατ' ελάχιστο να συμπεριλαμβάνονται οι εξής πληροφορίες:

- Μία παρουσίαση της ελεγκτικής εταιρείας σχετικά με την πορεία της και την εξέλιξή της στον χώρο, την εξέλιξη του προσωπικού της, τους οργανισμούς και τις ενώσεις στις οποίες ανήκει, τις εγκαταστάσεις της και την παρουσία της, τυχόν βραβεία που έχει λάβει.
- Η ελεγκτική προσέγγιση που θα ακολουθηθεί από την ελεγκτική ομάδα.
- Η επαγγελματική κατάρτιση, η πρότερη εμπειρία και όλα τα απαραίτητα προσόντα που καθιστούν ικανή την ελεγχόμενη εταιρεία να διενεργήσει τον εν λόγω έλεγχο.
- Όλες οι υποθέσεις και το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα διενεργηθεί ο έλεγχος, π.χ. χρονοδιαγράμματα και προθεσμίες.
- Η αμοιβή που προτείνεται, ο τρόπος υπολογισμού της αμοιβής (αριθμός απασχολούμενου προσωπικού και ελεγκτικές ώρες), καθώς και ο τρόπος αποπληρωμής της αμοιβής.

Όταν η ελεγχόμενη εταιρεία παραλάβει την προσφορά της ελεγκτικής εταιρείας και την αξιολογήσει μαζί με τις υπόλοιπες προσφορές που θα έχει λάβει από λοιπές ελεγκτικές εταιρείες, θα λάβει την σχετική απόφαση της ανάθεσης του ελέγχου κατά την Τακτική Γενική

Συνέλευση των Μετόχων που διενεργείται. Εκεί θα αποφασιστεί η ανάθεση του ελέγχου στην ελεγχόμενη εταιρεία. Στην Ελλάδα, η ελεγχόμενη εταιρεία αποστέλλει επιστολή ανάθεσης προς την ελεγκτική εταιρεία με τη οποία γνωστοποιείται η ανάθεση του ελέγχου επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων στην συγκεκριμένη ελεγκτική εταιρεία.

Αμέσως μετά υπογράφεται η μεταξύ της ελεγχόμενης και της ελεγκτικής εταιρείας η σύμβαση για της διενέργεια του ελέγχου. Η σύμβαση επισημοποιεί την απόφαση της ανάθεσης του ελέγχου στην ελεγκτική εταιρεία και περιγράφει την φύση των υπηρεσιών που θα παρασχεθούν. Στην σύμβαση εσωκλείονται επίσης και λοιπές επαγγελματικές και νομικές υποθέσεις, απαραίτητες για την διενέργεια του ελέγχου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: Αξιολόγηση κινδύνου, σημαντικότητα και σχεδιασμός του ελέγχου

3.1. Αξιολόγηση Κινδύνου

Αμέσως μετά την ανάθεση του ελέγχου στην ελεγκτική εταιρεία, ξεκινάει ουσιαστικά η ελεγκτική διαδικασία, με πρώτο στάδιο τον σχεδιασμό του ελέγχου (Audit Planning). Κύριος σκοπός του σχεδιασμού είναι να γίνει η αξιολόγηση του κινδύνου (Risk Assessment), τον οποίο θα αναλύσουμε εκτενώς παρακάτω, και βάσει του επιπέδου του κινδύνου να σχεδιαστούν οι ελεγκτικές διαδικασίες που θα πρέπει να ακολουθηθούν έτσι ώστε να συλλέξει η ελεγκτική ομάδα κατάλληλα και επαρκή ελεγκτικά τεκμήρια (appropriate and sufficient audit evidence). Υπενθυμίζουμε πως βασικός σκοπός του ελεγκτή είναι να συλλέξει επαρκή ελεγκτικά τεκμήρια για να μπορέσει να εκφράσει την κατάλληλη γνώμη επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης εταιρείας.

Πρώτη επομένως διαδικασία που θα πρέπει να διενεργηθεί είναι η αξιολόγηση του κινδύνου βάσει του ελεγκτικού μοντέλου. Ο κίνδυνος εκφράζει αβεβαιότητα σχετικά με γεγονότα που μπορούν να έχουν σημαντική επίδραση στην επιχείρηση. Οι εταιρίες έχουν στρατηγικές και σκοπούς που συνδέονται με τη δραστηριότητα, το περιβάλλον που κινούνται, το μέγεθος και την πολυπλοκότητά τους. Αντιμετωπίζουν ένα πλήθος κινδύνων. Ο ελεγκτής ασχολείται μόνο με τους κινδύνους που σχετίζονται με τις οικονομικές καταστάσεις και όχι με όλους τους κινδύνους της εταιρίας

Το ζήτημα είναι ότι το αποτέλεσμα ενός ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων και τα ευρήματά του, ενέχουν τον κίνδυνο να είναι λάθος. Δηλαδή να μην έχουν εντοπιστεί από τον έλεγχο σημαντικές αδυναμίες και λάθη και να μην έχουν αποκαλυφθεί. Αυτός ο κίνδυνος ονομάζεται «Ελεγκτικός κίνδυνος». Δηλαδή είναι ο τελικός κίνδυνος, η έκθεση που θα εκδοθεί να μην έχει περιλάβει αναφορά σε κάποιο σημαντικό λάθος, γιατί αυτό το λάθος δεν εντοπίστηκε.

Ο ελεγκτής πρέπει να σχεδιάζει και να εκτελεί τον έλεγχο, με τρόπο ώστε να μειώσει στο μικρότερο δυνατό βαθμό τον Ελεγκτικό Κίνδυνο (Audit Risk).

Ο ελεγκτικός κίνδυνος συγκεκριμένα αναφέρεται στον κίνδυνο να εκφράσει ο ελεγκτής λανθασμένη γνώμη επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της εταιρείας όταν

αυτές περιέχουν ουσιώδεις ανακρίβειες (Material Misstatements). Για να γίνει διαχωρισμός πότε τα σφάλματα και οι ανακρίβειες που έχει εντοπίσει ο ελεγκτής κατά την διενέργεια του ελέγχου του αποτελούν ουσιώδη μεγέθη, θα πρέπει να ορισθεί από τον σχεδιασμό του ελέγχου το επίπεδο σημαντικότητας (Materiality). Στην συνέχεια της παρούσας εργασίας θα αναλύσουμε πλήρως την έννοια του επιπέδου σημαντικότητας και την σπουδαιότητά του στην διενέργεια του ελέγχου.

Στο σημείο αυτό, ας ξεκινήσουμε την ανάλυση του ελεγκτικού κινδύνου και των επιμέρους κινδύνων που τον απαρτίζουν. Το μοντέλο του ελεγκτικού κινδύνου είναι θεμελιώδες για την ελεγκτική και όλα τα μέλη της ομάδας ελέγχου θα πρέπει να το γνωρίζουν επαρκώς. Βάσει του μοντέλου ισχύει (Messier, 1997), ότι ο ελεγκτικός κίνδυνος αποτελείται από τον εγγενή κίνδυνο, τον κίνδυνο στην λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας και από την κίνδυνο (μη) εντοπισμού.

Ελεγκτικός Κίνδυνος = Εγγενής κίνδυνος * Κίνδυνος στην λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας * Κίνδυνος (μη) εντοπισμού των λαθών.

Ή αλλιώς:

$$\text{Audit Risk} = \text{Inherent Risk} * \text{Control Risk} * \text{Detection Risk}$$

3.1.1. Εγγενής Κίνδυνος (Inherent Risk)

Ο εγγενής ή συμφυής κίνδυνος για μια εταιρεία, σχετίζεται με την ίδια τη δομή και τη λειτουργία της, το αντικείμενο των δραστηριοτήτων της, τον κλάδο στον οποίο λειτουργεί και το γενικότερο περιβάλλον που δραστηριοποιείται.

Για τους ελεγκτές που γνωρίζουν την αγορά, είναι προφανές ότι εταιρείες κάποιων κλάδων, σε κάποιους συγκεκριμένους τομείς, εμφανίζουν μεγάλους εγγενείς κινδύνους. Δηλαδή υπάρχει πιθανότητα για μεγάλα λάθη.

Ενδεικτικά αναφέρονται οι τεχνικές εταιρείες, οι ποδοσφαιρικές εταιρείες, οι εταιρείες του χώρου των ιατρικών υπηρεσιών, όπου πρέπει να πληρωθούν σημαντικές προμήθειες οι οποίες δεν καταγράφονται στα λογιστικά βιβλία κ.λ.π.

Πολλές φορές, τέτοιου είδους κίνδυνοι που επιδρούν στις οικονομικές καταστάσεις, δεν είναι επειδή το θέλει η Διοίκηση της εταιρείας, αλλά επειδή για να προσαρμοστεί και να

επιβιώσει σε ένα συγκεκριμένο κλάδο, πρέπει να ακολουθήσει συγκεκριμένες πρακτικές. Σε άλλες περιπτώσεις, που κι αυτό είναι προφανές στους ελεγκτές, η ίδια η εσωτερική λειτουργία της εταιρείας, η στάση της Διοίκησης, οι δομές που έχουν θεσμοθετηθεί, δημιουργούν κινδύνους για απάτες ή για πολύ σημαντικά λάθη σε ό, τι αφορά τις τελικές οικονομικές καταστάσεις.

Όταν εξετάζεται και βαθμολογείται αυτός ο εγγενής ή συμφυής κίνδυνος για μια εταιρεία, εξετάζεται με την προϋπόθεση ότι δεν υπάρχει καθόλου εσωτερικός έλεγχος.

Αγνοείται δηλαδή το κριτήριο του εσωτερικού ελέγχου. Γιατί η δεύτερη σημαντική παράμετρος που επιδρά στον κίνδυνο σημαντικών λαθών, δηλαδή τον κίνδυνο οι οικονομικές καταστάσεις να έχουν λάθη με ευθύνη της ίδιας της εταιρείας, είναι το σύστημα εσωτερικού ελέγχου.

3.1.2. Κίνδυνος στην λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας (Control Risk)

Ο κίνδυνος αναφέρεται στην στα σφάλματα που θα μπορούσαν να συμβούν, χωρίς όμως να τα εντοπίσει και να τα διορθώσει το σύστημα εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας.

Είναι προφανές ότι ένα σωστά οργανωμένο και αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου, μπορεί να μειώσει σημαντικά τους εγγενείς κινδύνους από τη λειτουργία της εταιρείας, από τον κλάδο στον οποίο δραστηριοποιείται ή από άλλα ζητήματα που μπορεί να προκύψουν από τις ανθρώπινες συμπεριφορές στο εσωτερικό της. Κατά συνέπεια, ο ελεγκτής θα πρέπει να εξετάσει και να αξιολογήσει τον εγγενή κίνδυνο για μια εταιρεία και στη συνέχεια τους κινδύνους από τον εσωτερικό έλεγχο, από την άποψη του πόσο είναι αποτελεσματικός στη λειτουργία του.

Από την αξιολόγηση του εγγενή κινδύνου και του κινδύνου στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας, θα προκύψει ο κίνδυνος για σημαντικά λάθη στις οικονομικές καταστάσεις (Risk of Material Misstatements), που πηγάζουν από την ίδια τη λειτουργία της εταιρείας. Εάν αυτός ο κίνδυνος είναι σημαντικός, τότε θα πρέπει να αυξήσει στον κατάλληλο βαθμό τις ελεγκτικές διαδικασίες του από άποψη ποσότητας και ποιότητας, ούτως ώστε να μειώσει τον κίνδυνο ανίχνευσης και κατά συνέπεια να μειώσει τον κίνδυνο ελέγχου σε ένα αποδεκτό επίπεδο.

Ο κίνδυνος για σημαντικά λάθη στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις που πηγάζουν από την ίδια τη λειτουργία της εταιρείας (Risk of Material Misstatements), αποτελείται όπως είπαμε από τον εγγενή και τον κίνδυνο στην λειτουργία του εσωτερικού συστήματος της εταιρείας και θα πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι δεν μπορεί να τον επηρεάσει ο ελεγκτής. Ο κίνδυνος ύπαρξης σημαντικών λαθών στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της εταιρείας, αφορά μόνο την ίδια την εταιρεία και την λειτουργία της στην πρόληψη, τον εντοπισμό και την διόρθωση των λαθών.

Όταν επομένως, ο ελεγκτής αξιολογεί αυτόν τον κίνδυνο και πρέπει να βαθμολογήσει το ύψους του (low, moderate, high), δεν μπορεί να κάνει κάτι για να μετριάσει ή να μειώσει τον εγγενή και τον κίνδυνο στην λειτουργία του εσωτερικού συστήματος της εταιρείας.

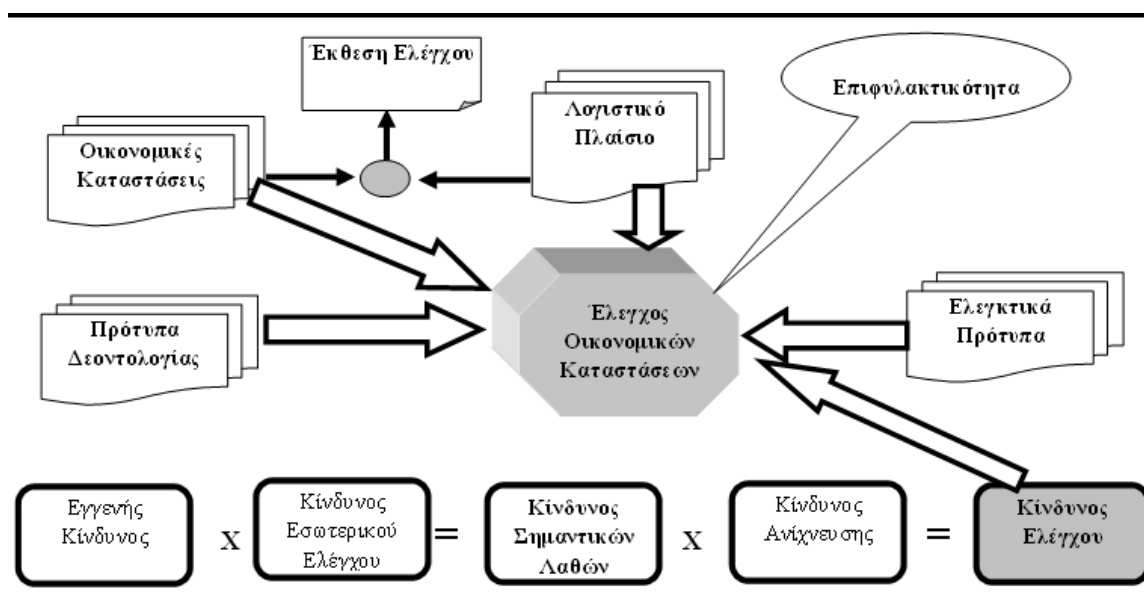
Φτάνοντας, επομένως, στο τρίτο μέρος της συνάρτησης του ελεγκτικού κινδύνου, είναι ο κίνδυνος (μη) εντοπισμού σφαλμάτων.

3.1.3. Κίνδυνος (μη) εντοπισμού σφαλμάτων (Detection Risk)

Ο κίνδυνος αφορά την πιθανότητα οι ελεγκτικές διαδικασίες να αποτύχουν να εντοπίσουν σφάλματα ή απάτη στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της ελεγχόμενης εταιρείας. Πρακτικά είναι ο κίνδυνος ο ελεγκτής να μην έχει κάνει καλά τη δουλειά του και να μην εντόπισε κάποιο λάθος. Ο ελεγκτής εξετάζει δειγματοληπτικά ένα τμήμα των συναλλαγών της εταιρείας και όχι όλες τις συναλλαγές που έγιναν στη διάρκεια της χρήσης. Ο εξωτερικός ελεγκτής είναι ένας τρίτος. Όσο και να επιδιώξει να κατανοήσει επαρκώς μια συγκεκριμένη εταιρεία, αυτό θα το πετύχει μέχρι ένα βαθμό. Επομένως μπορεί να υπάρχουν σημαντικά στοιχεία ή πληροφορίες που θα του διαφύγουν και αυτό να έχει επιπτώσεις στην ποιότητα του ελέγχου του.

Αυτός ο κίνδυνος ανίχνευσης, δηλαδή ο κίνδυνος που εξαρτάται από τη δουλειά του ελεγκτή, είναι σε κάποιο βαθμό στο χέρι του να μειωθεί. Κατά κανόνα, όσο πιο πολλές και αποτελεσματικότερες ελεγκτικές διαδικασίες θα διενεργήσει, τόσο μειώνεται αυτός ο κίνδυνος. Φυσικά υπάρχουν όρια, γιατί ο χρόνος στον οποίο πρέπει να εκτελέσει το έργο του είναι περιορισμένος και το κόστος αυτής της εργασίας είναι επίσης προσδιορισμένο. Σε κάθε περίπτωση όμως σε αυτόν τον τομέα, δηλαδή στις ελεγκτικές διαδικασίες που θα επιλεγούν, έχει δυνατότητες παρέμβασης, αφού αυτός ο ίδιος τις επιλέγει.

Έχοντας ολοκληρώσει την συνάρτηση του μοντέλου του ελεγκτικού κινδύνου, αναλύοντας τους επιμέρους κινδύνους, που επηρεάζουν τον ελεγκτικό κίνδυνο, παρουσιάζουμε το παρακάτω διάγραμμα όπου εμπεριέχει το ελεγκτικό μοντέλο κατά την διενέργεια του ελέγχου.

3.1.4. Απάτη

Σημαντικό σημείο στο οποίο θα πρέπει να σταθούν τα μέλη της ομάδας ελέγχου κατά τον σχεδιασμό του ελέγχου είναι και η αξιολόγηση του κινδύνου απάτης.

Ο όρος "απάτη" αναφέρεται σε εκ προθέσεως πράξεις από ένα ή περισσότερα άτομα από τα μέλη της Διοίκησης τους υπεύθυνους για τη διακυβέρνηση, τους υπαλλήλους ή από τρίτους και αφορά τη χρήση εξαπάτησης που οδηγεί σε ουσιώδεις ανακρίβειες στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Κατά την εκτίμηση των κινδύνων, η ομάδα ελέγχου πρέπει να είναι σε εγρήγορση για την πιθανότητα απάτης. Η ομάδα ελέγχου θα πρέπει να σχεδιάσει και να εκτελέσει διαδικασίες ελέγχου ώστε να βεβαιωθεί ότι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη λάθη, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που οφείλονται σε απάτη. Περαιτέρω, η ομάδα ελέγχου πρέπει να εξετάσει κατά πόσον υπάρχουν παράγοντες που να υποδηλώνουν ενδείξεις για απάτη. Όταν εντοπίζονται κίνδυνοι απάτης, η ομάδα ελέγχου πρέπει πάντα να σχεδιαστεί ελεγκτικές διαδικασίες που θα την οδηγήσουν

λάβει την εύλογη διασφάλιση ότι αν όντως υπάρχει απάτη, αυτή θα εντοπιστεί. Οι διαδικασίες αυτές πρέπει να περιλαμβάνουν την κατανόηση του πώς θα μπορούσε να διαπραχθεί απάτη, εκτελώντας έλεγχο στις δικλίδες ασφαλείας που εφαρμόζονται για τον περιορισμό της απάτης.

Τρεις προϋποθέσεις συναντώνται συνήθως όταν υπάρχει απάτη:

- Η Διοίκηση της ελεγχόμενης εταιρείας ή οι εργαζόμενοι της έχουν κίνητρο ή βρίσκονται υπό πίεση, γεγονός που αποτελεί ένα λόγο για να διαπράξουν απάτη.
- Υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες. Για παράδειγμα, η απουσία ελέγχων, αναποτελεσματικός έλεγχος, ή ικανότητα της Διοίκησης να παρακάμπτει τους ελέγχους, οπότε παρέχεται η ευκαιρία για μια απάτη να διαπράττονται.
- Οι εμπλεκόμενοι είναι σε θέση να εκλογικεύουν το γεγονός να υποπέσουν σε δόλια πράξη, έχουν δηλαδή την τάση, τον χαρακτήρα, ή ένα σύνολο ηθικών αξιών που τους επιτρέπουν εν γνώσει και εκ προθέσεως να διαπράττουν απάτη.

Οι τρεις αυτές προϋποθέσεις είναι γνωστές ως το τρίγωνο της απάτης και τα τρία στοιχεία είναι παρόντα σε απάτες. Ενώ ο ελεγκτής δεν μπορεί να αξιολογήσει τη στάση του ατόμου που διαπράττει την απάτη, τα κίνητρα ή οι πιέσεις και οι ευκαιρίες είναι συχνά οι κόκκινες σημαίες που θα μπορούσαν να υποδηλώνουν απάτη.

Για σκοπούς ελέγχου, δύο τύποι ανακρίβειών είναι σημαντικές κατά την εξέταση της απάτης: ανακρίβειες που προκύπτουν από δόλια χρηματοοικονομικής αναφοράς και ανακρίβειες που προκύπτουν από υπεξαίρεση των περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας.

Η απάτη που να σχετίζεται με την χρηματοοικονομική πληροφόρηση μπορεί να επιτευχθεί με τους ακόλουθους τρόπους:

- Παραποίηση ή αλλοίωση των αρχείων ή των εγγράφων,
- Διαστρέβλωση ή εσκεμμένη παράλειψη από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις γεγονότων, συναλλαγών, ή άλλων σημαντικών πληροφοριών,
- Εκ προθέσεως εσφαλμένη εφαρμογή των λογιστικών αρχών.

Η υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων μπορεί να επιτευχθεί ως ακολούθως:

- Με κλοπή περιουσιακών στοιχείων
- Με πληρωμές της εταιρείας για αγαθά ή υπηρεσίες που δεν έχει αποκτήσει.

Τα μέλη της ομάδας ελέγχου θα πρέπει να λάβουν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες και να αξιολογήσουν επαρκώς τον κίνδυνο απάτης λαμβάνοντας υπόψη την παρουσία ενός ή περισσοτέρων από τους παράγοντες κινδύνου απάτης. Οι παράγοντες αυτοί κατατάσσονται ανάλογα με τις συνθήκες που είναι πάντα παρούσες σε περίπτωση απάτης, τα οποίας είναι τα κίνητρα και η ευκαιρία διάπραξης απάτης και ο εξορθολογισμός της απάτης έτσι ώστε να δικαιολογείται η δόλια ενέργεια από τον δράστη. Τα μέλη της ομάδας μπορούν να συλλέξουν τις πληροφορίες που απαιτούνται, με τους ακόλουθους τρόπους:

✚ Με συνεντεύξεις με τη Διοίκηση της ελεγχόμενης εταιρείας και με άλλα άτομα από το προσωπικό (συμπεριλαμβανομένων εκείνων που είναι υπεύθυνοι για τη διακυβέρνηση της εταιρείας, τους εσωτερικούς ελεγκτές και τον νομικό σύμβουλο) ώστε να συλλέξουν τις απόψεις τους σχετικά με τους κινδύνους απάτης και πώς αυτοί αντιμετωπίζονται από την ίδια την ελεγχόμενη εταιρεία.

✚ Με κατ'ιδίαν συνομιλίες με τους εσωτερικούς ελεγκτές, για το αν έχουν γνώση σχετικά με το αν η Διοίκηση έχει ανταποκριθεί με επιτυχία στα ευρήματα που προκύπτουν από τις διαδικασίες τους και αν έχουν γνώση οποιασδήποτε απάτης ή υποψίας απάτης.

✚ Με την εξέταση τυχόν ασυνήθιστων ή απρόσμενων σχέσεων και μεταβολών που προέκυψαν κατά την εκτέλεση των αναλυτικών διαδικασιών. Σε κάθε έλεγχο, τα μέλη της ομάδας θα πρέπει να πραγματοποιούν αναλυτικές διαδικασίες για τα έσοδα της ελεγχόμενης εταιρείας τόσο στο στάδιο του σχεδιασμού του ελέγχου, καθώς και κατά την διενέργεια των τελικών ελεγκτικών διαδικασιών πριν την υπογραφή της έκθεσης ελέγχου. Στην συνέχεια της παρούσας εργασίας θα γίνει λεπτομερής αναφορά στην σπουδαιότητα των αναλυτικών διαδικασιών για τον έλεγχο.

Όλες αυτές οι πληροφορίες που θα συλλέξει η ομάδα ελέγχου, θα πρέπει να ενισχύσουν την ικανότητα της να εντοπίσει τις περιοχές ελέγχου όπου θα μπορούσε να συμβεί απάτη και να αναπτύξουν μια κατάλληλη ελεγκτική προσέγγιση.

3.2. Σημαντικότητα

Σημαντικότητα είναι το μέγεθος ενός σφάλματος ή παράλειψης επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ή επί των απαραίτητων γνωστοποιήσεων που συνοδεύουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, που η ομάδα ελέγχου θεωρεί πιθανόν ότι θα άλλαζε η άποψη ενός εξωτερικού αναγνώστη για τις συγκεκριμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις

εξαιτίας αυτού του σφάλματος ή της παράλειψης (Porter et al., 2003). Ο ελεγκτής είναι υπεύθυνος για την απόκτηση εύλογης διασφάλισης ότι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις της ελεγχόμενης εταιρείας και οι σχετικές επί αυτών γνωστοποιήσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη σφάλματα και ανακρίβειες, ενώ δεν έχει καμία υποχρέωση να εντοπίσει επουσιώδεις ανακρίβειες.

Ως εκ τούτου, ο έλεγχος σχεδιάζεται για να εντοπίζει σφάλματα ή παραλείψεις που είτε μόνες του είτε σωρευτικά είναι ουσιώδεις για τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις κάθε εταιρείας. Επομένως, για να εντοπίσει η ομάδα ελέγχου τα ουσιώδη σφάλματα, προϋπόθεση είναι να έχει από πριν υπολογιστεί ορθά το επίπεδο σημαντικότητας. Είναι καθοριστικής σημασίας για τον έλεγχο ο ορθός υπολογισμός του επιπέδου σημαντικότητας, καθώς ο ορισμός ενός επιπέδου σημαντικότητας το οποίο υπολογίστηκε εσφαλμένα, θα μπορούσε να οδηγήσει στην παράβλεψη σφαλμάτων, τα οποία τελικά θα μπορούσαν να επηρεάσουν την έκθεση ελέγχου του ελεγκτή.

Η ομάδα ελέγχου θα πρέπει να υπολογίσει ένα επίπεδο σημαντικότητας κατά την διενέργεια του σχεδιασμού του ελέγχου (Planning Materiality), το οποίο κυρίως θα την βοηθήσει να διενεργήσει τις αναλυτικές διαδικασίες που πραγματοποιούνται στο στάδιο αυτό. Ωστόσο, κατά τον υπολογισμό αυτού του αρχικού υπολογισμού σημαντικότητας τα οικονομικά δεδομένα της ελεγχόμενης εταιρείας για την ελεγχόμενη χρήση δεν είναι οριστικά, καθώς ο σχεδιασμός του ελέγχου διενεργείται συχνά πριν από το κλείσιμο της ελεγχόμενης χρήσης. Αυτός είναι και ο λόγος που θα πρέπει να γίνεται επαναξιολόγηση του επιπέδου σημαντικότητας κατά την διενέργεια του ελέγχου (Materiality reassessment).

Ωστόσο, αν μόνο το επίπεδο σημαντικότητας χρησιμοποιούταν για τον καθορισμό των ελεγκτικών διαδικασιών, είναι πιθανόν ότι πολλές ανακρίβειες μικρότερες από το οριζόμενο επίπεδο σημαντικότητας, θα μπορούσαν αθροιστικά να οδηγήσουν σε ένα συνολικό σφάλμα το οποίο θα ήταν μεγαλύτερο από το επίπεδο σημαντικότητας που έχει θέσει η ομάδα ελέγχου. Για τον λόγο αυτό, τα Πρότυπα θέτουν απαραίτητο τον ορισμό του ανεκτού σφάλματος, το οποίο είναι ένα μικρότερο από το επίπεδο σημαντικότητας. Το ανεκτό σφάλμα είναι μία εκτίμηση του μέγιστου ποσού ανακρίβειας ή παράλειψης που μπορεί να δεχθεί ο ελεγκτής. Αποτελεί επομένως ένα «μαξιλάρι» για τα λάθη που μπορεί να υπάρχουν αλλά παραμένουν απαρατήρητα ή έχουν υποτιμηθεί.

Για τον υπολογισμό του επιπέδου σημαντικότητας, χρησιμοποιείται ένα σημείο αναφοράς (Benchmark) και εφαρμόζεται ένα ποσοστό πάνω σε αυτό το benchmark. Η επιλογή του σωστού benchmark είναι επίσης πολύ σημαντική για τον υπολογισμό του επιπέδου σημαντικότητας και τα μέλη της ελεγκτικής ομάδας θα πρέπει πάντα να λαμβάνουν υπόψη τους τελικούς ενδιαφερόμενους αναγνώστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Για παράδειγμα αν μία ελεγχόμενη εταιρεία έχει εκτενή δανεισμό, άλλα μεγέθη είναι εκείνα στα οποία θα εστιάσει το τραπεζικό ίδρυμα και άλλα αυτά στα οποία θα εστιάσει ένας πιθανός επενδυτής μίας εταιρείας, η οποίας είναι εισηγμένη στο χρηματιστήριο. Η ομάδα ελέγχου θα πρέπει να επιλέγει το κατάλληλο benchmark που θα χρησιμοποιήσει για τον ορισμό του επιπέδου σημαντικότητας και ανεκτού σφάλματος, εξετάζοντας διάφορους παράγοντες όπως η φύση της επιχείρησης, τον κλάδο και το οικονομικό περιβάλλον μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται, την μετοχική της σύνθεση και τον τρόπο χρηματοδότησής της.

Τα πιο συνηθισμένα benchmark που χρησιμοποιούνται είναι τα συνολικά έσοδα, τα κέρδη προ φόρων, οι ταμειακές ροές και το σύνολο του ενεργητικού.

Αφού η ομάδα ελέγχου καταλήξει στο benchmark, βάσει του οποίου θα υπολογίσει το επίπεδο σημαντικότητας, θα πρέπει να προσδιορίσει και ένα εύλογο ποσοστό που θα εφαρμόσει πάνω στο benchmark. Το ποσοστό μπορεί να διαφέρει ανά ελεγχόμενη εταιρεία. Το σημαντικότερο κριτήριο που χρησιμοποιείται για την επιλογή του ποσοστού, είναι οι χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Για παράδειγμα, για τις εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες, σχετικά μικρές ποσοστιαίες μεταβολές σε κάποιο κονδύλι των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μπορεί να θεωρηθούν σημαντικές για τους μετόχους. Αντίθετα, σε μία επιχείρηση με έναν και μόνο μέτοχο που έχει ενεργή συμμετοχή στις οικονομικές αποφάσεις της εταιρείας, είναι πιθανόν ότι μικρές μεταβολές σε κάποιο κονδύλι των χρηματοοικονομικών καταστάσεων δε θα επηρεάσουν τις αποφάσεις που θα λάβει. Είναι σημαντικό να γίνει αντιληπτό ότι ο έλεγχος από ορκωτούς ελεγκτές ενισχύει τον βαθμό εμπιστοσύνης των χρηστών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και ως εκ τούτου οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχουν αξία εάν το επίπεδο σημαντικότητας που έχει τεθεί από τον ελεγκτή είναι τόσο υψηλό, ώστε να υπερβαίνει τις προσδοκίες ή τις ανάγκες των εν λόγω χρηστών.

Επίσης, το ποσοστό που θα εφαρμοστεί σχετίζεται και με το benchmark που έχει επιλέξει η ομάδα ελέγχου. Αυτό σημαίνει ότι ένα μικρό ποσοστό θα εφαρμοστεί σε ένα

μεγάλο κονδύλι, όπως για παράδειγμα τα συνολικά έσοδα. Έτσι, η ομάδα ελέγχου μπορεί να εφαρμόσει ένα ποσοστό 10% όταν έχει επιλέξει ως benchmark τα κέρδη προ φόρων, ενώ μπορεί να επιλέξει ένα ποσοστό 1%, όταν έχει επιλέξει ως benchmark το σύνολο των εξόδων. Τα πιο συνηθισμένα benchmark που χρησιμοποιούν οι ελεγκτικές εταιρείες για τον προσδιορισμό του επιπέδου σημαντικότητας, καθώς και το εύρος των ποσοστών που επιλέγονται ανά benchmark απεικονίζονται παρακάτω:

- 5% των κερδών προ φόρων.
- 0,5% του συνόλου του ενεργητικού.
- 1% των κεφαλαίων.
- 0,5% των συνολικών εσόδων.

3.3. Ανεκτό Σφάλμα

Όπως αναφέραμε και παραπάνω, το ανεκτό σφάλμα θα πρέπει να προσδιοριστεί σε επίπεδο που να παρέχει εύλογη διασφάλιση πως τυχόν ουσιώδη σφάλματα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της εταιρείας που πιθανόν να μην εντοπιστούν από την ελεγκτική ομάδα, δεν θα αποτελέσουν όλα μαζί ένα ουσιώδες ποσό. Η ομάδα ελέγχου θέτει ένα κατάλληλο επίπεδο ανεκτού σφάλματος αξιολογώντας τις θετικές και αρνητικές επιπτώσεις των ακόλουθων παραγόντων:

- Εμπειρία από προηγούμενους ελέγχους για το πλήθος, το μέγεθος και την φύση των σφαλμάτων που δεν εντοπίζονται
- Γνώση της ομάδας ελέγχου για την ελεγχόμενη εταιρεία και το περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται, λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες που μπορεί να αυξήσουν ή να μειώσουν το πλήθος, το μέγεθος και την φύση των σφαλμάτων που δεν εντοπίζονται, όπως:
  - ✚ Αλλαγές στις επιχειρηματικές δραστηριότητες της ελεγχόμενης εταιρείας
  - ✚ Αλλαγές στο λογιστικό σύστημα της ελεγχόμενης
  - ✚ Αδυναμίες, δυνατά σημεία και αλλαγές στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας
  - ✚ Παράγοντες κινδύνου απάτης

Η ομάδα ελέγχου θα πρέπει να τεκμηριώσει την βάση για την επιλογή του ποσοστού που έχει λάβει για να προσδιορίσει το ανεκτό σφάλμα. Ορισμένα παραδείγματα για τον προσδιορισμό του ανεκτού σφάλματος είναι τα εξής:

- Το ανεκτό σφάλμα ορίστηκε σε ποσοστό 60% του επιπέδου σημαντικότητας λόγω λίγων σφαλμάτων που εντοπίστηκαν στον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της εταιρείας στην προηγούμενη χρήση αλλά και από τον αυξημένο κίνδυνο που προκύπτει από την εισαγωγή ενός νέου λογιστικού συστήματος μέσα στην ελεγχόμενη χρήση.
- Το ανεκτό σφάλμα ορίστηκε σε ποσοστό 70% του επιπέδου σημαντικότητας. Μόνο δύο σφάλματα εντοπίστηκαν κατά των έλεγχου των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της εταιρείας στην προηγούμενη χρήση, αλλά ωστόσο η ελεγκτική ομάδα δεν θεωρεί ότι το σύστημα εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας λειτουργεί επαρκώς. Επίσης, οι επιχειρηματικές δραστηριότητες της εταιρείας δεν έχουν μεταβληθεί σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο, παρά μόνο υπήρξαν μικρές αλλαγές στις γραμμές παραγωγής, οι οποίες όμως δεν αναμένεται να αυξήσουν τον κίνδυνο πραγματοποίησης σφαλμάτων.
- Το ανεκτό σφάλμα ορίστηκε σε ποσοστό 60% του επιπέδου σημαντικότητας, καθώς υπάρχει κίνδυνος απάτης και ένα χαμηλό ανεκτό σφάλμα απαιτείται ώστε να μπορέσει η ομάδα ελέγχου να αντιμετωπίσει τον υπαρκτό αυτό κίνδυνο.
- Το ανεκτό σφάλμα ορίστηκε σε ποσοστό 75% του επιπέδου σημαντικότητας, καθώς πολύ λίγα σφάλματα εντοπίστηκαν κατά την διενέργεια του ελέγχου επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της εταιρείας στην προηγούμενη χρήση, το λογιστικό σύστημα είναι ισχυρό, το σύστημα εσωτερικού ελέγχου λειτουργεί αποτελεσματικά και δεν υπήρξαν αλλαγές στις λειτουργίες της επιχείρησης. Επίσης, χρησιμοποιείται εξειδικευμένο προσωπικό κατά την προετοιμασία και κατάρτιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.
- Το ανεκτό σφάλμα ορίστηκε σε ποσοστό 60% του επιπέδου σημαντικότητας, επειδή υπήρξαν σφάλματα κατά τον έλεγχο της προηγούμενης χρήσης. Τα σφάλματα οφείλονται στο γεγονός ότι η εταιρεία είναι μικρού μεγέθους και δεν έχει σύστημα εσωτερικού ελέγχου ώστε να εντοπίζει και να διορθώνει τα λάθη. Επίσης, οι λογιστικές ικανότητες του προσωπικού είναι περιορισμένες με αποτέλεσμα η ομάδα ελέγχου να έχει εντοπίσει πολλά λάθη σε προηγούμενους ελέγχους. Ωστόσο, η εταιρεία δεν έχει υποστεί αλλαγές στις επιχειρηματικές της δραστηριότητες, γεγονός που θα μειώσει τον κίνδυνο για σφάλματα κατά την ελεγχόμενη χρήση.

Όλες οι παραπάνω, αποτελούν ενδεικτικές περιπτώσεις αξιολόγησης του ορθού ποσοστού που πρέπει να εφαρμοστεί κατά τον προσδιορισμό του ανεκτού σφάλματος,

συμπεριλαμβανομένων και των βασικών παραγόντων που θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη η ομάδα ελέγχου κατά την αξιολόγηση του ανεκτού σφάλματος.

Αντιλαμβανόμαστε πως ο ορισμός του ανεκτού σφάλματος δεν είναι απλά ένας υπολογισμός εφαρμόζοντας ένα ποσοστό επί του επιπέδου σημαντικότητας. Εμπεριέχει ελεγκτική κρίση και αν λαμβάνονται υπόψη και ποιοτικά χαρακτηριστικά, όπως αυτά παρουσιάστηκαν παραπάνω.

Κατά τον σχεδιασμό του ελέγχου, το επίπεδο σημαντικότητας και το ανεκτό σφάλμα είναι σημαντικοί παράγοντες για τον καθορισμό των ελεγκτικών διαδικασιών που θα διενεργηθούν, για την δειγματοληψία και για την διενέργεια των αναλυτικών διαδικασιών.

3.4. Σχεδιασμός Ελέγχου

Στο σημείο αυτό έχουμε ολοκληρώσει με την ανάλυση του μοντέλου του ελεγκτικού κινδύνου και με τον ορισμό του επιπέδου σημαντικότητας και του ανεκτού σφάλματος, τα οποία είναι θεμελιώδη στοιχεία που απαρτίζουν τον σχεδιασμό του ελέγχου. Υπενθυμίζουμε πως, βρισκόμαστε στο στάδιο του σχεδιασμού του ελέγχου, έχοντας αποδεχτεί την διενέργεια ελέγχου επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της εταιρείας – πελάτη. Σκοπός του σχεδιασμού είναι να εντοπιστούν όλοι οι κίνδυνοι που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε σφάλματα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της ελεγχόμενης.

Η διαδικασία αξιολόγησης των κινδύνων αποτελεί θεμέλιο για τον έλεγχο. Αυτή η συνεχής διαδικασία απαιτεί από την ομάδα ελέγχου να εντοπίσει και να αξιολογήσει τον κίνδυνο βασιζόμενη στην κατάλληλη κατανόηση της ελεγχόμενης οντότητας και του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται, συμπεριλαμβανομένου και του συστήματος εσωτερικού ελέγχου που διαθέτει. Η ομάδα ελέγχου πρέπει να διεξάγει πρώτα μία ενδεδειγμένη διαδικασία αξιολόγησης των κινδύνων και εν συνεχεία να σχεδιάσει και εκτελέσει τις κατάλληλες ελεγκτικές διαδικασίες που θα ανταποκρίνονται στους κινδύνους που έχουν εντοπισθεί.

3.4.1. Κατανόηση της ελεγχόμενης εταιρείας και του περιβάλλοντός της

Για να σχεδιασθεί ένα κατάλληλο ελεγκτικό πρόγραμμα που να καταφέρει να μειώσει τον ελεγκτικό κίνδυνο στο αποδεκτό επίπεδο που έχει ορισθεί βάσει του επιπέδου

σημαντικότητας, θα πρέπει η ομάδα ελέγχου να έχει κατανοήσει πλήρως την ελεγχόμενη εταιρεία και το περιβάλλον μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται. Οι πληροφορίες που λαμβάνει η ελεγκτική ομάδα από την κατανόηση της ελεγχόμενης εταιρείας χρησιμοποιούνται ως ελεγκτικά τεκμήρια. Επίσης, η κατανόηση της ελεγχόμενης εταιρείας θα βοηθήσει στον προσδιορισμό της φύσης, της έκτασης και του χρονοδιαγράμματος των ελεγκτικών διαδικασιών που θα χρησιμοποιηθούν για την αντιμετώπιση των κινδύνων.

Η κατανόηση της οντότητας και του περιβάλλοντός της βοηθά να:

- εντοπιστούν οι τομείς που μπορεί να χρειάζονται ιδιαίτερη προσοχή (δηλαδή, σημαντικοί κίνδυνοι),
  - γίνει κατανοητή η διαδικασία της λογιστικής παρακολούθησης, δηλαδή η καταγραφή, επεξεργασία και αποθήκευση των λογιστικών δεδομένων,
  - εντοπιστούν σημαντικές εκτιμήσεις, όπως η αποτίμηση των αποθεμάτων, πρόβλεψη για επισφαλείς απαιτήσεις, και το ποσοστό ολοκλήρωσης των μακροπρόθεσμων συμβάσεων,
  - εντοπιστούν καταστάσεις που απαιτούν την κρίση της Διοίκησης όπως ο μέθοδος που ακολουθείται για την αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων,
  - γίνουν κατανοητοί οι ισχυρισμοί της Διοίκησης ως προς την επιλογή των κατάλληλων λογιστικών αρχών που εφαρμόζονται και την επάρκεια της παρουσίασης και των γνωστοποιήσεων επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Η κατανόηση της ελεγχόμενης εταιρείας και τους περιβάλλοντος μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει την κατανόηση των επιμέρους:

α) Η φύση της εταιρείας

Όταν αναφερόμαστε στην κατανόηση της φύσης της εταιρείας, αναφερόμαστε κυρίως στην κατανόηση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων της ελεγχόμενης εταιρείας, οι οποίες απαρτίζονται από:

- ✚ τα προϊόντα ή/και υπηρεσιών τις οποίες παρέχει,
- ✚ τις πηγές των εσόδων της, τις αγορές στις οποίες δραστηριοποιείται,
- ✚ τον εντοπισμό των σημαντικότερων πελατών της και των σημαντικότερων αντιπάλων της,

- ✚ τον γενικότερο ανταγωνισμό του κλάδου μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται,
- ✚ τα συνδεδεμένα με την εταιρεία μέρη,
- ✚ την μετοχική σύνθεση και το ιδιοκτησιακό καθεστώς
- ✚ τον τρόπο χρηματοδότησης,
- ✚ τις επενδύσεις της,
- ✚ τις λογιστικές αρχές που εφαρμόζονται,
- ✚ ειδική νομοθεσία και πρακτικές που διέπουν τον κλάδο στο οποίο δραστηριοποιείται.

β) Κατανόηση του κλάδου δραστηριοποίησης και το εξωτερικό περιβάλλον της ελεγχόμενης

- ✚ Αναγνώριση του ανταγωνιστικού περιβάλλοντος,
- ✚ Τεχνολογικές εξελίξεις σε σχέση με τα παραγόμενα προϊόντα της εταιρείας,
- ✚ Ρυθμιστικές διατάξεις,
- ✚ Νομικό και πολιτικό περιβάλλον,
- ✚ Φορολογικές διατάξεις,
- ✚ Εμπορικό Δίκαιο,
- ✚ Περιβαλλοντολογικές υποχρεώσεις,
- ✚ Γενικότερο οικονομικό περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων, του ύψους των επιτοκίων, την ικανότητα λήψης χρηματοδότησης και του επιπέδου του πληθωρισμού.

γ) Στόχοι, Στρατηγική και Συναφείς Επιχειρηματικοί Κίνδυνοι

- ✚ Οι στόχοι και τα σχέδια της επιχείρησης
- ✚ Η στρατηγική της εταιρείας για την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί,
- ✚ Οι επιχειρηματικοί κίνδυνοι που προκύπτουν από τους ανωτέρω στόχους που έχει θέσει η εταιρεία και η αντιμετώπιση αυτών των κινδύνων από την εταιρεία
- ✚ Κίνδυνοι που μπορεί να σχετίζονται με τις εξελίξεις του κλάδου, νέα προϊόντα ή υπηρεσίες, επέκταση των δραστηριοτήτων της εταιρείας, χρηματοδοτικές ανάγκες.

δ) Σύστημα εσωτερικού ελέγχου

Για να αναπτυχθεί ένα πρόγραμμα ελέγχου για την διενέργεια των κατάλληλων ελεγκτικών διαδικασιών, που να μειώνουν τον ελεγκτικό κίνδυνο, θα πρέπει η ομάδα ελέγχου

να αντιληφθεί το σύστημα εσωτερικού ελέγχου της ελεγχόμενης εταιρείας. Η κατανόηση αυτή έγκειται:

- Στον προσδιορισμό των σφαλμάτων που τυχόν να υπάρχουν,
- Στην αξιολόγηση των ελλείψεων στο σύστημα του εσωτερικού ελέγχου που πιθανόν να αυξήσουν τον ελεγκτικό κίνδυνο,
- Στον σχεδιασμό της μεθόδου ελέγχου του συστήματος εσωτερικού ελέγχου

Όταν αναφερόμαστε στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου, εννοούμε το σύνολο των προσώπων και διαδικασιών που εμπλέκονται στην καθημερινή διαχείριση της ελεγχόμενης εταιρείας που στοχεύουν στην αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία της εταιρείας, στην αξιόπιστη χρηματοοικονομική πληροφόρηση, καθώς και στην συμμόρφωση της ελεγχόμενης με τους νόμους και τους κανονισμούς που την διέπουν.

Η λειτουργία και η διατήρηση ενός αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου αποτελεί σημαντική ευθύνη της Διοίκησης της ελεγχόμενης εταιρείας και απαιτεί την συνεχή επίβλεψη από την Διοίκηση, ώστε να ελέγχει ότι οι δικλείδες λειτουργούν όπως πρέπει ή χρειάζονται να τροποποιηθούν ώστε να ανταποκρίνονται σε αλλαγές ή νέες ανάγκες της εταιρείας.

Η επιτροπή “ The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission” γνωστή με τα αρχικά COSO, έχει θεσπίσει το κοινώς αποδεκτό πλαίσιο για την αξιολόγηση των δικλείδων ασφαλείας που αφορούν την χρηματοοικονομική πληροφόρηση μίας εταιρείας. Τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα έχουν αποδεχθεί τα πρότυπα που συνέταξε η COSO και χρησιμοποιούν αυτό το πλαίσιο για την αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.

Η COSO προσδιόρισε τις ακόλουθες πέντε αλληλένδετες συνιστώσες του εσωτερικού ελέγχου (COSO, 2004):

- **Περιβάλλον ελέγχου.** Επηρεάζουν την αντίληψη του προσωπικού της εταιρείας για τον έλεγχο και αποτελεί το θεμέλιο για όλες τις άλλες συνιστώσες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, παρέχοντας την πειθαρχία και τη δομή.

Το περιβάλλον ελέγχου κυρίως περιλαμβάνει:

- ✚ Επικοινωνία και επιβολή της ακεραιότητας και των ηθικών αξιών. Η αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου βασίζεται πρωταρχικά πάνω στην

ακεραιότητα και τις ηθικές αξίες των ανθρώπων που το σχεδιάζουν, το διαχειρίζονται και το παρακολουθούν. Περιλαμβάνουν τις ενέργειες της Διοίκησης για να μειώσει τα κίνητρα και τους πειρασμούς που μπορεί να παρακινήσουν το προσωπικό να συμμετάσχει σε ανέντιμες, παράνομες ή ανήθικες πράξεις.

✚ Δέσμευση για επαγγελματική επάρκεια. Η επαγγελματική επάρκεια είναι η γνώση και δεξιότητες που είναι απαραίτητες για την εκτέλεση εργασιών που καθορίζουν την εργασία του ατόμου. Η δέσμευση για επαγγελματική επάρκεια περιλαμβάνει την εξέταση της Διοίκησης για τα επίπεδα επάρκειας που απαιτούνται σε κάθε θέση μέσα στην εταιρεία και το πώς αυτά τα επίπεδα μεταφράζονται σε απαιτούμενες δεξιότητες και γνώσεις.

✚ Η φιλοσοφία και λειτουργικό στυλ Διοίκησης, τα οποία καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα χαρακτηριστικών. Τέτοια χαρακτηριστικά μπορεί να περιλαμβάνουν την προσέγγιση της Διοίκησης για τη λήψη και την παρακολούθηση των επιχειρηματικών κινδύνων, και απέναντι στην επεξεργασία των πληροφοριών και λογιστικές λειτουργίες και στο προσωπικό.

✚ Η οργανωτική δομή, η οποία παρέχει το πλαίσιο μέσα στο οποίο οι δραστηριότητες για την επίτευξη των στόχων της εταιρείας προγραμματίζονται, εκτελούνται, ελέγχονται και αναθεωρούνται. Κάθε εταιρεία αναπτύσσει την οργανωτική δομή της προσαρμοσμένη στις ανάγκες της. Η καταλληλότητα της οργανωτικής δομής μιας εταιρείας εξαρτάται, εν μέρει, από το μέγεθος και τη φύση των δραστηριοτήτων της.

✚ Η ανάθεση της εξουσίας και των ευθυνών. Ο παράγοντας αυτός περιλαμβάνει τον τρόπο με τον οποίο η εξουσία και οι ευθύνες για τις λειτουργικές δραστηριότητες μίας εταιρείας. Περιλαμβάνει, επίσης, τις πολιτικές που αφορούν τις κατάλληλες επιχειρηματικές πρακτικές, τη γνώση και την εμπειρία του προσωπικού, και τους πόρους που προβλέπονται για την εκτέλεση των καθηκόντων. Επιπλέον, περιλαμβάνει τις πολιτικές και τις επικοινωνίες που αφορούν στη διασφάλιση ότι όλοι το σύνολο του προσωπικού κατανοεί τους στόχους της εταιρείας και συμβάλει στην επίτευξη αυτών των στόχων.

- **Αξιολόγηση των κινδύνων.** Αφορά τον εντοπισμό και την ανάλυση των σχετικών κινδύνων για την επίτευξη των στόχων της εταιρείας και συνιστώντας τη βάση για τον καθορισμό του τρόπου αντιμετώπισης των κινδύνων.

Η διαδικασία αξιολόγησης του κινδύνου της εταιρείας είναι η διαδικασία που στοχεύει στον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των επιχειρηματικών κινδύνων και περιλαμβάνει τον τρόπο με τον οποίο η Διοίκηση εντοπίζει τους κινδύνους που σχετίζονται με την κατάρτιση χρηματοοικονομικών καταστάσεων που δίνουν αληθινή και δίκαιη εικόνα

σύμφωνα με το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς. Για παράδειγμα, η διαδικασία αξιολόγησης του κινδύνου μπορεί να αντιμετωπίσει το πώς η εταιρεία εξετάζει το ενδεχόμενο ακαταχώρητων συναλλαγών ή πως προσδιορίζει και αναλύει σημαντικές εκτιμήσεις που αναφέρονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Μόλις εντοπιστούν οι κίνδυνοι, η Διοίκηση λαμβάνει υπόψη τη σημασία τους και την πιθανότητα εμφάνισής τους, και καθορίζει τον τρόπο διαχείρισης των κινδύνων. Κίνδυνοι μπορεί να προκύψουν συνήθως λόγω συνθηκών, όπως:

- ✚ αλλαγές στο λειτουργικό περιβάλλον της εταιρείας
- ✚ νέοι εργαζόμενοι
- ✚ νέο πληροφοριακό σύστημα ή αλλαγή στο υπάρχον σύστημα
- ✚ ταχεία ανάπτυξη της δραστηριότητας της εταιρείας
- ✚ εισαγωγή νέας τεχνολογίας
- ✚ νέα επιχειρηματικά μοντέλα ή νέες δραστηριότητες
- ✚ αλλαγές στις λογιστικές αρχές που ακολουθεί η εταιρεία

• **Δραστηριότητες ελέγχου.** Πρόκειται για τις πολιτικές και τις διαδικασίες που διασφαλίζουν ότι διατηρούνται οι αρχές ελέγχου που έχει θέσει η Διοίκηση.

• **Πληροφοριακά Συστήματα,** τα οποία υποστηρίζουν την ανταλλαγή των πληροφοριών που επιτρέπουν το προσωπικό να πραγματοποιεί τα καθημερινά του καθήκοντα.

Το πληροφοριακό σύστημα που σχετίζεται με το σύστημα χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, αποτελείται από τις διαδικασίες που απαιτούνται για να διενεργηθούν οι εγγραφές στα βιβλία της εταιρείας που αφορούν τις συναλλαγές της. Ένα πληροφοριακό σύστημα περιλαμβάνει μεθόδους που:

- ✚ εντοπίζουν και καταγράφουν όλες τις έγκυρες συναλλαγές,
- ✚ περιγράφουν έγκαιρα τις συναλλαγές που διενεργούνται με επαρκείς λεπτομέρειες, ώστε να επιτρέπεται η ορθή ταξινόμηση των συναλλαγών για την χρηματοοικονομική πληροφόρηση,
- ✚ αποτυπώνουν την αξία των συναλλαγών κατά τρόπο που να επιτρέπει την καταγραφή της ορθής αξίας τους στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις,
- ✚ καθορίζουν την περίοδο κατά την οποία οι συναλλαγές έχουν διενεργηθεί ώστε να επιτρέπεται η καταγραφή των συναλλαγών στην ορθή λογιστική περίοδο,

✚ παρουσιάζουν τις συναλλαγές και τις σχετικές γνωστοποιήσεις στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Επίσης, το πληροφοριακό σύστημα της εταιρείας περιλαμβάνει το βαθμό στον οποίο το προσωπικό οφείλει να αντιληφθεί ότι οι μεμονωμένες δραστηριότητές που κάθε εργαζόμενος διενεργεί στο πληροφοριακό σύστημα χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, σχετίζεται με το γενικότερο πλαίσιο το οποίο αποτελεί την βάση για την κατάρτιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο κάθε εργαζόμενος πρέπει να έχει πλήρη επίγνωση της ευθύνης του κατά την καταχώρηση οποιασδήποτε πληροφορίας στο πληροφοριακό σύστημα της εταιρείας.

- **Παρακολούθηση.** Μια διαδικασία που αξιολογεί την ποιότητα των επιδόσεων του συστήματος εσωτερικού ελέγχου στην πάροδο του χρόνου.

Η παρακολούθηση του συστήματος ελέγχου περιλαμβάνει την αξιολόγηση του σχεδιασμού και της λειτουργίας του ελέγχου σε έγκαιρη βάση και τη λήψη των αναγκαίων διορθωτικών ενεργειών. Η παρακολούθηση γίνεται για να διασφαλιστεί ότι οι έλεγχοι εξακολουθούν να λειτουργούν αποτελεσματικά την πάροδο του χρόνου. Η παρακολούθηση των ελέγχων επιτυγχάνεται μέσα από τις συνεχιζόμενες δραστηριότητες παρακολούθησης, χωριστές αξιολογήσεις, ή ένα συνδυασμό και των δύο.

Οι συνεχιζόμενες δραστηριότητες παρακολούθησης της αποτελεσματικότητας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνονται στις κανονικές επαναλαμβανόμενες δραστηριότητες μιας εταιρείας και περιλαμβάνει τις τακτικές διαχειριστικές και εποπτικές δραστηριότητες. Σε πολλές εταιρείες, οι εσωτερικοί ελεγκτές ή τα άτομα που επιτελούν παρόμοιες λειτουργίες, συμβάλλουν στην παρακολούθηση των ελέγχων μέσω ξεχωριστών αξιολογήσεων. Παρέχουν τακτικά πληροφορίες σχετικά με τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου, με επίκεντρο την ιδιαίτερη προσοχή στην αξιολόγηση του σχεδιασμού και της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου. Επικοινωνούν πληροφορίες σχετικά με τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και κάνουν συστάσεις για τη βελτίωση του.

ε) Μέτρηση και αξιολόγηση της χρηματοοικονομικής επίδοσης της εταιρείας

- Χρήση βασικών δεικτών και στατιστικών αναλύσεων,
- Προϋπολογισμοί και ανάλυση διακυμάνσεων,
- Μέτρηση απόδοσης προσωπικού

Η φύση και η έκταση των ελεγκτικών τεκμηρίων μπορεί να διαφέρουν κατά την διαδικασία αξιολόγησης του ελέγχου. Ωστόσο, θα πρέπει να υπάρχει πλήρης τεκμηρίωση στο φάκελο ελέγχου της κάθε ελεγχόμενης εταιρείας που να αποδεικνύει την επαρκή κατανόηση της οντότητας της εταιρείας και του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται, αποτελούμενη από όλα τα χαρακτηριστικά που αναλύσαμε παραπάνω.

3.4.2. Πηγές απόκτησης πληροφοριών σχετικά με την εταιρεία και το περιβάλλον της

Ένα ερώτημα που εύλογα μπορεί να δημιουργηθεί στο σημείο αυτό, είναι το πώς θα μπορέσει να αποκτήσει αυτή την κατανόηση ο ελεγκτής και που θα βρει όλες αυτές τις πληροφορίες που απαιτούνται για την κατανόηση. Ο ελεγκτής θα πρέπει να ψάξει όλες τις πηγές που θα μπορέσουν να του δώσουν πληροφορίες για την ελεγχόμενη οντότητα, οι οποίες μπορεί να είναι εντός και εκτός της εταιρείας. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο ένας αρχικός έλεγχος σε νέο πελάτη απαιτεί πολύ περισσότερο χρόνο για να διενεργηθεί, καθώς ο ελεγκτής θα πρέπει να αποκτήσει όλη αυτή την πληροφορία για την επιχείρηση και το περιβάλλον της. Οι κύριες πηγές απόκτησης πληροφοριών σχετικά με την εταιρεία και το περιβάλλον της είναι αποτελούν συνήθως οι εξής:

- Η Διοίκηση και οι συζητήσεις με τα μέλη της Διοίκησης,
- Η ιστοσελίδα της επιχείρησης,
- Επισκόπηση των εγκαταστάσεων της εταιρείας,
- Προκαταρκτικές Αναλυτικές Διαδικασίες,
- Αναζητήσεις και δημοσιεύματα στο διαδίκτυο για την επιχείρηση και τον κλάδο στον οποίο δραστηριοποιείται,
- Κλαδικές μελέτες,
- Εκθέσεις (Reports) που έχει ετοιμάσει η ίδια η Διοίκηση, για δική της χρήση.

Παρακάτω, θα αναλύσουμε τις σημαντικότερες πηγές πληροφοριών, τις οποίες πρέπει να λάβει υπόψη του ο ελεγκτής και να τις αξιοποιήσει κατά τον σχεδιασμό του ελέγχου του.

α) Η Διοίκηση και οι συζητήσεις με τα μέλη της Διοίκησης

Μέσα από συζητήσεις και συνεντεύξεις με την Διοίκηση της ελεγχόμενης εταιρείας, η ομάδα ελέγχου μπορεί να αποκτήσει κατανόηση της εταιρείας και της δραστηριότητάς της. Οι περισσότερες συζητήσεις γίνονται με τα ανώτερα διευθυντικά στελέχη και το προσωπικό

που σχετίζεται με την χρηματοοικονομική πληροφόρηση της εταιρείας. Κατά την διάρκεια των συζητήσεων αυτών, η ομάδα ελέγχου μαθαίνει για τα σχέδια και τις πολιτικές που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της εταιρείας, ενημερώνεται καλύτερα για στοιχεία που αφορούν τον κλάδο δραστηριότητας της εταιρείας και συζητά τυχόν σημαντικά νομικά ή ρυθμιστικά θέματα. Ωστόσο, για να αποκτήσει πρόσθετες πληροφορίες για τον εντοπισμό κινδύνων ουσιωδών σφαλμάτων, είναι συνήθως σκόπιμο, ο ελεγκτής να παίρνει συνεντεύξεις και από άλλα εμπλεκόμενα μέρη της επιχείρησης, πέρα από τα διευθυντικά στελέχη. Σε αυτά συνήθως συμπεριλαμβάνονται οι εσωτερικοί ελεγκτές της επιχείρησης, οι οποίοι μπορούν να μας ενημερώσουν ταχύτερα για ευρήματα που μπορεί να σχετίζονται με τον έλεγχό μας, το προσωπικό του λογιστηρίου, τα στελέχη του τμήματος τιμολόγησης, πωλήσεων, παραγωγής και μάρκετινγκ, καθώς και με τον νομικό της επιχείρησης. Ωστόσο, θα πρέπει να γνωρίζουμε ότι η απόκτηση πληροφοριών σχετικά με την ελεγχόμενη εταιρεία απαιτεί ευαισθησία και διακριτικότητα. Το προσωπικό μπορεί να έχει μία αμυντική στάση απέναντι στα μέλη της ομάδας ελέγχου που παρουσιάζονται σαν να τους ανακρίνουν και μπορεί να αισθάνονται ότι απειλούνται από τέτοιες ανακρίσεις. Επιπλέον, το εν λόγω προσωπικό έχουν συχνά μία πολύ διαφορετική εικόνα της εταιρείας από αυτή που έχουν τα μέλη της ομάδας ελέγχου.

β) Επίσκεψη στις κτιριακές εγκαταστάσεις της ελεγχόμενης

Η ομάδα ελέγχου μπορεί να αποκτήσει έναν μεγάλο όγκο πληροφοριών σχετικά με τις δραστηριότητες της ελεγχόμενης εταιρείας από μία επίσκεψη στις εγκαταστάσεις της εταιρείας, όχι μόνο όμως στα γραφεία της εταιρείας, αλλά και στα εργοστάσια και τις αποθήκες που τυχόν διαθέτει. Με αυτό τον τρόπο παρατηρεί ο ελεγκτής το προσωπικό της εταιρείας που διενεργεί τις καθημερινές του δραστηριότητες και αντιλαμβάνεται τις λειτουργίες της εταιρείας και τα πιθανά προβλήματα ελέγχου. Παρατηρήσεις σχετικά με την τάξη, την καθαριότητα και την φυσική διάταξη των εγκαταστάσεων, των συνήθων καθηκόντων και εργασιών των εργαζομένων μπορεί να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με πιθανούς κινδύνους από ουσιώδη σφάλματα.

γ) Αναλυτικές Διαδικασίες

Οι αναλυτικές διαδικασίες που διενεργούνται κατά την φάση του σχεδιασμού του ελέγχου χρησιμοποιούνται για να εντοπίσουν ασυνήθιστες μεταβολές στα κονδύλια των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ή απουσία αναμενόμενων μεταβολών.

Οι αναλυτικές διαδικασίες στο στάδιο σχεδιασμού του ελέγχου αποτελούν ένα σημαντικό εργαλείο για τον εντοπισμό και την αξιολόγηση περιοχών που ενδέχεται να υπάρχει κίνδυνος ουσιώδους ανακρίβειας στις οικονομικές καταστάσεις και απαιτείται η διενέργεια περαιτέρω ελεγκτικών διαδικασιών. Συνεπώς, η επαρκής τεκμηρίωση και σύνδεση αυτών με τα λοιπά στάδια σχεδιασμού του ελέγχου και ορισμού της στρατηγικής ελέγχου είναι μείζονος σημασίας.

Σύμφωνα με το αναθεωρημένο ΔΕΠ 315, στο στάδιο σχεδιασμού του ελέγχου απαιτείται η διενέργεια αναλυτικών διαδικασιών, οι οποίες εστιάζουν στα υπόλοιπα των κονδυλίων των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και στις αλληλεπιδράσεις μεταξύ αυτών. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τις αναλυτικές διαδικασίες στο συγκεκριμένο στάδιο, λόγω του γεγονότος ότι πραγματοποιούνται συνήθως σε επίπεδο χρηματοοικονομικών καταστάσεων και όχι σε χαμηλότερο επίπεδο (π.χ. λογαριασμών ισοζυγίου γενικής λογιστικής), παρέχουν μία ευρεία, αρχική ένδειξη για τυχόν ύπαρξη ουσιώδους ανακρίβειας (Material Misstatement) στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, υποδεικνύοντας αν τα κονδύλια και οι μεταξύ τους σχέσεις είναι εύλογες σε σχέση με τις προσδοκίες (Expectations) που έχουν αναπτυχθεί από την εμπειρία του παρελθόντος, τα αναμενόμενα στοιχεία και τις αναμενόμενες τάσεις.

Συνεπώς, για την κατανόηση και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των αναλυτικών διαδικασιών θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και άλλες πληροφορίες (χρηματοοικονομικές ή μη), οι οποίες έχουν αποκτηθεί σε άλλα στάδια αναγνώρισης κινδύνων για ουσιώδεις ανακρίβειες. Σε κάθε περίπτωση, τα συμπεράσματα των αναλυτικών διαδικασιών κατά το στάδιο σχεδιασμού του ελέγχου είναι χρήσιμα για τον εντοπισμό των πεδίων στα οποία θα πρέπει να εστιάσει η ελεγκτική εργασία.

Συγκεκριμένα, οι αναλυτικές διαδικασίες που διενεργούνται κατά το στάδιο σχεδιασμού του ελέγχου, πραγματοποιούνται:

- Για τον εντοπισμό τυχόν ασυνήθιστων συναλλαγών ή γεγονότων, ποσών, αριθμοδεικτών και τάσεων που μπορεί να υποδεικνύουν θέματα τα οποία να έχουν επίδραση στον έλεγχο. Ασυνήθεις ή μη αναμενόμενες συναλλαγές, γεγονότα ή αλληλεπιδράσεις που εντοπίζονται θα μπορούσαν να βοηθήσουν τον ελεγκτή στον εντοπισμό κινδύνων ουσιώδους ανακρίβειας, κυρίως σε ότι αφορά κινδύνους ουσιώδους ανακρίβειας λόγω απάτης.
- Για την εκτίμηση των κινδύνων, τον προσδιορισμό της φύσης αυτών.

- Για την αποτελεσματική και αποδοτική ανταπόκριση στους κινδύνους, καθώς και τον εν γένει καθορισμό της στρατηγικής του ελέγχου και της έκτασης των ελεγκτικών διαδικασιών.

Οι πιο συνήθεις μορφές αναλυτικών διαδικασιών που διενεργούνται στο στάδιο σχεδιασμού του ελέγχου είναι η σύγκριση πληροφοριών της τρέχουσας με την προηγούμενη περίοδο, η ανάλυση αριθμοδεικτών (ratio analysis) και η ανάλυση τάσεων (trend analysis).

Στάδια διενέργειας των αναλυτικών διαδικασιών κατά το στάδιο σχεδιασμού του ελέγχου

Οι αναλυτικές διαδικασίες περιλαμβάνουν τέσσερα στάδια:

- 1) διαμόρφωση μίας αρχικής εκτίμησης /προσδοκίας από τον ελεγκτή,
- 2) αναγνώριση μεταβολών,
- 3) έρευνα /αναζήτηση της αιτίας των μεταβολών, και
- 4) αξιολόγηση των μεταβολών και σύνδεση αυτών με την στρατηγική του ελέγχου.

Στο πρώτο στάδιο, η διαμόρφωση μίας αρχικής εκτίμησης /προσδοκίας συνήθως προκύπτει από τα αποτελέσματα της προηγούμενης χρήσης, τα προβλεπόμενα από την εταιρεία αποτελέσματα (budget της χρήσης υπό εξέταση), τις προσδοκίες του ελεγκτή (π.χ. ύψος αποσβέσεων) ή τα δεδομένα του κλάδου δραστηριοποίησης της εταιρείας.

Στο δεύτερο στάδιο, η ελεγκτική ομάδα χρησιμοποιεί τις γνώσεις και την κατανόηση της εταιρείας και του περιβάλλοντός της προκειμένου να εντοπίσει μεταβολές για τις οποίες απαιτούνται περαιτέρω ελεγκτικές διαδικασίες. Αυτό μπορεί να συμβεί διότι η μεταβολή είναι ασυνήθης ή μη αναμενόμενη, ή γιατί μία αναμενόμενη μεταβολή δεν έλαβε χώρα.

Στο τρίτο στάδιο, για τις εν λόγω μεταβολές που εντοπίστηκαν, η ελεγκτική ομάδα αναζητά την πιθανή αιτιολογία.

Στο τελευταίο στάδιο, το οποίο αποτελεί και τον συνδυαστικό κρίκο μεταξύ των αναλυτικών διαδικασιών στο στάδιο σχεδιασμού του ελέγχου και του ορισμού της στρατηγικής ελέγχου, η ελεγκτική ομάδα αξιολογεί κατά πόσον οι αιτιολογίες των μεταβολών είναι εύλογες και αν απαιτείται η διενέργεια περαιτέρω ελεγκτικών διαδικασιών. Εν συνεχεία, τα κονδύλια /λογαριασμοί ή οι παραδοχές στις οποίες ο κίνδυνος ουσιώδους

ανακρίβειας αξιολογήθηκε ως πιθανός, συζητώνται στην συζήτηση μεταξύ των μελών της ομάδας ελέγχου.

Για τον λόγο αυτόν, απαιτείται επαρκής τεκμηρίωση στα στάδια αναγνώρισης, αναζήτησης και αξιολόγησης των μεταβολών και της σύνδεσης αυτών με όσα συζητήθηκαν στην συζήτηση μεταξύ των μελών της ομάδας ελέγχου όπου αξιολογήθηκαν οι κίνδυνοι.

δ) Εκθέσεις (Reports) που έχουν συνταχθεί από την Διοίκηση

Κατά την διάρκεια των συνεντεύξεων και των επισκέψεων στις εγκαταστάσεις της ελεγχόμενης εταιρείας, η ομάδα ελέγχου είναι πιθανόν να έρθει σε επαφή και να επισκοπήσει πολλά διαφορετικά έγγραφα και αρχεία. Δεν είναι ωστόσο απαραίτητο να λάβει το σύνολο αυτών των αρχείων, αλλά μπορεί αφού τα επισκοπήσει να ετοιμάσει περιλήψεις ή να λάβει αντίγραφα όσων εγγράφων θεωρεί ότι θα την βοηθήσει να τεκμηριώσει την κατανόηση της για την ελεγχόμενη εταιρεία. Τα συνηθέστερα έγγραφα που επισκοπούνται κατά τον σχεδιασμό του ελέγχου, τα οποία έχει ετοιμάσει η Διοίκηση της ελεγχόμενης εταιρείας, είναι:

- ✚ Επιχειρηματικά σχέδια (Business Plans)
- ✚ Οργανόγραμμα και Περιγραφή Θέσεων Εργασίας (Job Descriptions)
- ✚ Χρηματοοικονομικές καταστάσεις προηγούμενων χρήσεων
- ✚ Φορολογικές δηλώσεις προηγούμενων χρήσεων
- ✚ Προϋπολογισμοί
- ✚ Νομικά έγγραφα, όπως για παράδειγμα το καταστατικό της εταιρείας
- ✚ Πρακτικά των συνεδριάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου
- ✚ Δανειακές συμβάσεις
- ✚ Συμβάσεις μίσθωσης ακινήτων
- ✚ Εκθέσεις εσωτερικού ελέγχου
- ✚ Πολιτικές ή εγχειρίδιο με τις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου
- ✚ Εκθέσεις προηγούμενων ελεγκτών
- ✚ Μετοχολόγιο
- ✚ Νόμοι ή κανονιστικό πλαίσιο, το οποίο διέπει την ελεγχόμενη εταιρεία

ε) Εξωτερικές Πηγές

Οι πηγές πληροφόρησης μπορούν να παρέχουν πολύτιμες πληροφορίες για την ελεγχόμενη εταιρεία και τον κλάδο στον οποίο δραστηριοποιείται. Βασικές πηγές εξωτερικής

πληροφόρησης εμπεριέχεται στις εκθέσεις που ετοιμάζονται από εταιρείες συμβούλων επιχειρήσεων (πχ ICAP) ή από την Ελληνική Στατική Υπηρεσία και το Χρηματιστήριο Αθηνών. Ωστόσο, μέσα από την χρήση του διαδικτύου, τα μέλη της ελεγκτικής ομάδας μπορούν να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με την εταιρεία. Άλλες χρήσιμες εξωτερικές πηγές αποτελούν τα εμπορικά επιμελητήρια και οι εμπορικές ενώσεις ή οι δημοσιεύσεις σε περιοδικά του κλάδου. Επιπλέον, πηγή πληροφοριών μπορούν να αποτελέσουν και άτομα τα οποία έχουν γνώση της εταιρείας, όπως για παράδειγμα σύμβουλοι επιχειρήσεων, τραπεζικοί υπάλληλοι ή εξωτερικοί λογιστές. Η ομάδα ελέγχου χρησιμοποιεί αυτές τις εξωτερικές πηγές πληροφόρησης για να αποκτήσει εξοικείωση με το περιβάλλον της εταιρείας.

3.4.3. Συζήτηση μεταξύ των μελών της ομάδας ελέγχου

Έχοντας, συγκεντρώσει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες, ώστε να έχει αποκτήσει μία πλήρη εικόνα για την δραστηριότητα της εταιρείας, η ομάδα ελέγχου έχει εντοπίσει τους κινδύνους πιθανών ουσιωδών σφαλμάτων επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και βάσει αυτών θα σχεδιάσει τις περαιτέρω ελεγκτικές διαδικασίες που θα πρέπει να διενεργηθούν για να καλύψουν τους κινδύνους που εντοπίστηκαν.

Πολύ σημαντικό βήμα σε αυτό το σημείο είναι να πραγματοποιηθεί μία συζήτηση μεταξύ των μελών της ελεγκτικής ομάδας. Θεμελιώδους σημασίας για τη διαδικασία αξιολόγησης του κινδύνου είναι **η συζήτηση μεταξύ των μελών της ομάδας ελέγχου**, όπου κάθε μέλος της ομάδας ελέγχου θα αποτυπώσει τα ευρήματα του από το στάδιο του σχεδιασμού του ελέγχου, στον βαθμό που σε κάθε μέλος του αναλογεί. Επίσης, όλα τα μέλη της ομάδας θα ενημερωθούν για το επίπεδο κινδύνου που έχει ανακύψει και τις διαδικασίες που θα ακολουθήσει η ομάδα. Στην συζήτηση θα πρέπει τουλάχιστον να συμμετέχει ο υπογράφων ορκωτός ελεγκτής, μαζί με όλα τα βασικά μέλη της ομάδας ελέγχου, καθώς επίσης και τους ειδικούς πληροφορικής (IT specialist), ειδικούς αποτιμήσεων (Valuation experts) και φοροτεχνικούς (Tax specialists). Λιγότερο έμπειρα μέλη της ομάδας ελέγχου μπορούν επίσης να προσκαλούνται να παρευρεθούν για να βοηθήσουν την επαγγελματική τους εξέλιξη και να τους βοηθήσει στην καλύτερη κατανόηση της ελεγχόμενης εταιρείας.

Η ομάδα ελέγχου θα πρέπει να ολοκληρώσει τις αναγκαίες διαδικασίες αξιολόγησης του κινδύνου πριν από την προσαρμογή των ελεγκτικών διαδικασιών και πριν εκτελέσει τις

ουσιαστικές διαδικασίες (substantive procedures) ή τον έλεγχο του εσωτερικού συστήματος ελέγχου της ελεγχόμενης εταιρείας (Test of controls).

Ωστόσο, θα πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι η διαδικασία αξιολόγησης των κινδύνων δεν τελειώνει μόνο επειδή η ομάδα ελέγχου που τελείωσε μια επίσημη συνάντηση αξιολόγησης του κινδύνου. Εάν πρόσθετοι κίνδυνοι προκύψουν σε άλλα στάδια του ελέγχου, η ομάδα ελέγχου θα πρέπει να τους αντιμετωπίσει.

Ο στόχος της συζήτησης μεταξύ των μελών της ομάδας ελέγχου είναι να εντοπίσει:

- + την πιθανότητα ενός ουσιώδους σφάλματος να προκύψει από απάτη ή από λάθος
- + εάν η Διοίκηση της ελεγχόμενης εταιρείας παρακάμπτει δικλείδες εσωτερικού ελέγχου
- + πώς η Διοίκηση της ελεγχόμενης εταιρείας θα μπορούσε να διαπράξει και να αποκρύψει τυχόν απάτη
- + εάν υπάρχουν ουσιώδη σφάλματα στην αναγνώριση των συνδεμένων μερών της εταιρείας και των συναλλαγών που πραγματοποιούνται με αυτά
- + πώς οι λογιστικές πολιτικές και εκτιμήσεις που ακολουθεί η ελεγχόμενη μπορούσαν να οδηγήσουν σε ουσιώδη σφάλματα και ανακρίβειες στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της
- + πως θα αντιμετωπιστούν οι κίνδυνοι που έχουν επιλεγεί και ποιες διαδικασίες ελέγχου θα πρέπει να διενεργηθούν.

Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί από τον υπογράφων ορκωτό λογιστή προς τα μέλη της ομάδας ελέγχου για την σημασία της άσκησης και διατήρησης καθόλη την διάρκεια του ελέγχου και από όλα τα μέλη της ομάδας ελέγχου του επαγγελματικού σκεπτικισμού. Ειδικότερα, με βάση το άρθρο 20² της «Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2014/56/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2006/43/ΕΚ για τους υποχρεωτικούς ελέγχους των ετήσιων και των ενοποιημένων λογαριασμών και του Κανονισμού 537/2014» : “Ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής ή η ελεγκτική εταιρεία, διατηρεί επαγγελματικό σκεπτικισμό κατά τη διενέργεια του υποχρεωτικού ελέγχου, λαμβάνοντας υπόψη την πιθανότητα ύπαρξης ουσιώδους

---

² «Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2014/56/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2006/43/ΕΚ για τους υποχρεωτικούς ελέγχους των ετήσιων και των ενοποιημένων λογαριασμών και του Κανονισμού 537/2014», <http://www.opengov.gr/minfin/?p=6962>

ανακρίβειας λόγω γεγονότων ή συμπεριφοράς που αποτελούν ενδείξεις για την ύπαρξη παρατυπιών, συμπεριλαμβανομένης της περίπτωσης απάτης ή σφάλματος, ανεξαρτήτως της εμπειρίας που έχει αποκομίσει στο παρελθόν ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής ή η ελεγκτική εταιρεία σχετικά με την ειλικρίνεια και την ακεραιότητα της Διοίκησης της ελεγχόμενης οντότητας και των προσώπων που έχουν επιφορτιστεί με τη διακυβέρνησή της. Ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής ή η ελεγκτική εταιρεία επιδεικνύει επαγγελματικό σκεπτικισμό ιδίως κατά την επισκόπηση των εκτιμήσεων της Διοίκησης σχετικά με εύλογες αξίες, απομείωση της αξίας περιουσιακών στοιχείων, προβλέψεις και μελλοντικές ταμειακές ροές που σχετίζονται με την ικανότητα της οντότητας να συνεχίζει τις δραστηριότητές της. Ως «επαγγελματικός σκεπτικισμός» νοείται η συμπεριφορά που περιλαμβάνει διάθεση αμφισβήτησης, επαγρύπνηση απέναντι σε συνθήκες που ενδέχεται να υποδεικνύουν πιθανή ανακρίβεια λόγω σφάλματος ή απάτης και κριτική αξιολόγηση των αποδεικτικών εγγράφων του ελέγχου.’’

3.4.4. Ολοκλήρωση σχεδιασμού και έγκριση του προγράμματος ελέγχου

Στο σημείο αυτό ο σχεδιασμός του ελέγχου έχει ολοκληρωθεί, ο ελεγκτικός κίνδυνος έχει εντοπιστεί και βάσει αυτού η ομάδα ελέγχου έχει επιλέξει τις ελεγκτικές διαδικασίες τις οποίες θα ακολουθήσει στην συνέχεια, για να μπορέσει να ανταποκριθεί στο επίπεδο του ελεγκτικού κινδύνου που προσδιορίστηκε.

Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι οι διαδικασίες που θα διενεργηθούν από τα μέλη της ομάδας ελέγχου θα εξαρτηθούν σε μεγάλο βαθμό από τον βαθμό αξιοπιστίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της ελεγχόμενης εταιρείας και στον κίνδυνο στην λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας (control risk) που έχει ανακύψει. Τα μέλη της ομάδας ελέγχου αφού καταγράψουν όλες τις δικλείδες ασφαλείας που απαρτίζουν το σύστημα εσωτερικού ελέγχου, θα πρέπει να αξιολογήσουν το κατά πόσο οι δικλείδες αυτές λειτουργούν αποτελεσματικά. Για την αξιολόγηση των δικλείδων τα πρότυπα ορίζουν τα τους ελέγχους επί των δικλείδων (Test of Controls), βάσει των οποίων θα εκτιμηθεί κατά πόσο είναι αξιόπιστο το εσωτερικό σύστημα της ελεγχόμενης. Λόγω του γεγονότος ότι οι έλεγχοι επί των δικλείδων ασφαλείας αποτελούν μία σύνθετη διαδικασία ελέγχου αλλά κυρίως λόγω της αυξημένης διενέργειας τους βάσει των ελεγκτικών προγραμμάτων που κατέχουν οι ελεγκτικές εταιρείες, δεν κρίθηκε χρήσιμο στα πλαίσια της παρούσας εργασίας να προβούμε

σε περαιτέρω ανάλυση για τον τρόπο με τον οποίο ελέγχονται οι δικλίδες ασφαλείας. Μετά την διενέργεια των ελέγχων στις δικλίδες, ο ελεγκτής θα κρίνει κατά πόσο μπορεί να στηριχθεί στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας και στις πληροφορίες που αυτό του παρέχει. Αν το σύστημα κριθεί ότι έχει πολλές αδυναμίες, οι οποίες μπορεί να οδηγήσουν σε ουσιώδεις ανακρίβειες, ο ελεγκτής θα διευρύνει τις ελεγκτικές διαδικασίες εκεί όπου οι δικλίδες δεν λειτουργούν αποτελεσματικά, ενώ αντίθετα μπορεί να τις περιορίσει εκεί όπου οι δικλίδες αποδείχτηκαν αποτελεσματικές.

Μετά την ολοκλήρωση και της αξιολόγησης του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, το πρόγραμμα ελέγχου με όλες τις ελεγκτικές διαδικασίες συντάσσεται. Πλέον σε όλα τα σύγχρονα ελεγκτικά προγράμματα, το πρόγραμμα ελέγχου προκύπτει αυτόματα και το μόνο που απαιτείται είναι η επισκόπηση των ελεγκτικών διαδικασιών από τον υπογράφοντα ελεγκτή, ο οποίος μπορεί να θελήσει να τροποποιήσει μερικώς τις διαδικασίες ελέγχου προσθέτοντας ή αφαιρώντας κάποιες από αυτές. Σε κάθε περίπτωση αυτό θα πρέπει να πραγματοποιείται από τον υπογράφοντα ορκωτό διότι είναι εκείνος, ο οποίος κατέχει την απαραίτητη εμπειρία και επαρκή επαγγελματικό σκεπτικισμό.

Η φύση και η έκταση του προγράμματος ελέγχου θα ποικίλλει, ανάλογα με την εταιρεία. Το πρόγραμμα ελέγχου θα πρέπει να κοινοποιείται σε όλα τα μέλη της ομάδας ελέγχου και θα πρέπει να περιλαμβάνει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες που θα χρειαστούν τα μέλη της ομάδας για να το εκτελέσουν (πχ. Ημερομηνίες και χρονοδιαγράμματα).

Το πρόγραμμα ελέγχου θα πρέπει να συζητηθεί με τη Διοίκηση και τους υπευθύνους για την διακυβέρνηση της ελεγχόμενης εταιρείας για να διασφαλίσει ότι η ομάδα ελέγχου θα λάβει την κατάλληλη βοήθεια και ότι οι προσδοκίες της Διοίκησης είναι σύμφωνες με το πρόγραμμα ελέγχου. Η Διοίκηση επίσης, θα πρέπει να γνωρίζει το προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης των ελεγκτικών διαδικασιών και της ολοκλήρωσης του ελέγχου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: Ισχυρισμοί της Διοίκησης σε επίπεδο χρηματοοικονομικών καταστάσεων και τα ελεγκτικά τεκμήρια

Ο έλεγχος είναι μια διαδικασία απόκτησης και αξιολόγησης τεκμηρίων, σχετικά με τους ισχυρισμούς της Διοίκησης πάνω στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της ελεγχόμενης εταιρείας.³ Γενικός στόχος της ομάδας ελέγχου είναι να αποκτήσει επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια που θα επιτρέψουν τον ελεγκτή να σχηματίσει ορθή γνώμη επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης εταιρείας.

Η διαδικασία ελέγχου αποτελείται από πέντε βήματα:

1. Η διενέργεια διαδικασιών αξιολόγησης των κινδύνων σε σχέση με τους ισχυρισμούς της Διοίκησης όπου απαιτούνται επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια. Αυτό το βήμα καλύπτεται στο στάδιο του σχεδιασμού του ελέγχου.
2. Ο καθορισμός και η εκτέλεση των διαδικασιών για τη συλλογή τέτοιων αποδεικτικών τεκμηρίων. Αυτό το βήμα καλύπτεται στο στάδιο της διενέργειας των ουσιωδών διαδικασιών του ελέγχου.
3. Η αξιολόγηση της συνάφειας και της επάρκειας των αποδεικτικών τεκμηρίων.
4. Ο καθορισμός του αν τα αποδεικτικά τεκμήρια που συλλέχτηκαν είναι ισχυρά.
5. Η απόφαση αν τα αποδεικτικά στοιχεία υποστηρίζουν τους ισχυρισμούς της Διοίκησης επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της εταιρείας.

4.1. Ισχυρισμοί της Διοίκησης σε επίπεδο χρηματοοικονομικών καταστάσεων

Οι ισχυρισμοί της Διοίκησης για τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνουν τις ακόλουθες κατηγορίες:

α) Ύπαρξη (Existence ή Occurrence)

Η ύπαρξη σχετίζεται με το εάν τα περιουσιακά στοιχεία ή υποχρεώσεις της ελεγχόμενης εταιρείας που απεικονίζονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις όντως υπάρχουν κατά την ημερομηνία σύνταξης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και με το εάν οι συναλλαγές έχουν όντως πραγματοποιηθεί κατά τη διάρκεια της ελεγχόμενης περιόδου. Ο έλεγχος της ύπαρξης αφορά κυρίως τον έλεγχο ότι τα υπόλοιπα των κονδυλίων

---

³ SAS No. 106. See section 9326 for interpretations of this section. Effective for audits of financial statements for periods beginning on or after December 15, 2006. Earlier application is permitted.

στον Ισολογισμό και στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης δεν εμφανίζονται υποτιμημένα.

β) Πληρότητα

Ο ισχυρισμός για την πληρότητα σχετίζεται με το αν όλα τα υπόλοιπα και οι συναλλαγές που θα πρέπει να παρουσιάζονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, έχουν καταχωρηθεί ορθά στα βιβλία της εταιρείας. Ο έλεγχος του ισχυρισμού της πληρότητάς αφορά κυρίως τον έλεγχο ότι τα υπόλοιπα των κονδυλίων στον Ισολογισμό και στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης δεν εμφανίζονται υποτιμημένα, όπως και ο ισχυρισμός της ύπαρξης.

γ) Διαχωρισμός των χρήσεων

Ο ισχυρισμός για τον διαχωρισμό των χρήσεων σχετίζεται με το αν όλα τα περιουσιακά στοιχεία, οι υποχρεώσεις, τα έσοδα και τα έξοδα της ελεγχόμενης εταιρείας έχουν ορθά καταχωρηθεί στην κατάλληλη περίοδο που αφορούν.

δ) Δικαιώματα και Υποχρεώσεις

Οι ισχυρισμοί σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις σχετίζονται με το αν η ελεγχόμενη εταιρεία έχει δικαιώματα πάνω στα στοιχεία ενεργητικού (δηλαδή, αν έχει την κυριότητα και τον τίτλο ιδιοκτησίας των περιουσιακών στοιχείων της) στις υποχρεώσεις όπως εμφανίζονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της στο τέλος της ελεγχόμενης περιόδου.

Ο έλεγχος των ισχυρισμών για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις μπορεί σε πολλές περιπτώσεις να είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τον έλεγχο για τους ισχυρισμούς της ύπαρξης και της πληρότητας.

ε) Αποτίμηση

Ο ισχυρισμός για την αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων που περιλαμβάνονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις στις ορθές αξίες.

στ) Παρουσίαση και Γνωστοποιήσεις

Οι ισχυρισμοί σχετικά με την παρουσίαση και τις γνωστοποιήσεις σχετίζονται με το αν συγκεκριμένα στοιχεία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων είναι κατάλληλα ταξινομημένα, περιγράφονται επαρκώς και γίνονται όλες οι απαραίτητες γνωστοποιήσεις.

Οι ισχυρισμοί σχετικά με την παρουσίαση και τις γνωστοποιήσεις διενεργούνται για να ελεγχθεί ότι οι γνωστοποιήσεις είναι πλήρεις και ακριβείς. Οι γνωστοποιήσεις που είναι πιο επιρρεπείς σε ουσιώδεις ανακρίβειες. Η ομάδα ελέγχου θα πρέπει να αξιολογεί την πληρότητα και την ακρίβεια των γνωστοποιήσεων ελέγχοντας ότι οι γνωστοποιήσεις παρέχουν πληροφορίες με τέτοιο τρόπο ώστε να μην παραλείπουν, νοθεύουν ή να παραπλανούν ουσιωδώς τον χρήστη.

4.2. Τύποι Ελεγκτικών Τεκμηρίων

Τα ελεγκτικά τεκμήρια είναι όλες οι πληροφορίες που χρησιμοποιούνται από την ομάδα ελέγχου για την διαμόρφωση της γνώμης και περιλαμβάνουν αποδεικτικά στοιχεία που προκύπτουν από τις διαδικασίες που εκτελούνται κατά τη διάρκεια του ελέγχου. Η ομάδα ελέγχου χρησιμοποιεί έναν ή περισσότερους τρόπους διενέργειας των ελεγκτικών διαδικασιών για τη συγκέντρωση ελεγκτικών τεκμηρίων (Taylor and Glezen, 1997). Τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα κατηγοριοποιούν τους τύπους των ελεγκτικών τεκμηρίων στις ακόλουθες κατηγορίες:

α) Έρευνα (Inquiry)

Η έρευνα αφορά την λήψη πληροφοριών, είτε προφορικά με συζητήσεις με το προσωπικό της εταιρείας, είτε γραπτά από υποστηρικτικά έγγραφα. Αυτή η διαδικασία είναι χρήσιμη για τον έλεγχο όλων των ισχυρισμών της Διοίκησης. Ωστόσο, η έρευνα από μόνη της δεν παρέχει επαρκή ελεγκτικά τεκμήρια για να εντοπίσει μια ουσιώδη ανακρίβεια ή να ελέγξει την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Κατά συνέπεια, άλλα αποδεικτικά τεκμήρια πρέπει να επιβεβαιώσουν αυτά που αποκτήθηκαν από την έρευνα.

Ενώ η Διοίκηση της εταιρείας και οι εργαζόμενοι σε αυτή μπορεί να είναι λιγότερο αντικειμενικοί από τρίτους που είναι ανεξάρτητοι από την εταιρεία, οι πρώτοι κατέχουν περισσότερες γνώσεις σχετικά με τις δραστηριότητες και τα συστήματα της εταιρείας. Η έρευνα αποτελεί ένα χρήσιμο σημείο εκκίνησης για τις άλλες ελεγκτικές διαδικασίες. Σε γενικές γραμμές, συνήθως είναι πολύ πιο αποτελεσματικό να δοθούν εξηγήσεις μέσα από έρευνα και στη συνέχεια να προσπαθήσουν τα μέλη της ομάδας ελέγχου να επιβεβαιώσουν τα τεκμήρια που απέκτησαν μέσω της έρευνας και με λοιπές ελεγκτικές διαδικασίες.

Η αξιοπιστία της έρευνας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ακεραιότητα της Διοίκησης και των εργαζομένων της ελεγχόμενης εταιρείας.

Τα βήματα που εκτελούνται στην έρευνα περιλαμβάνουν:

- τον προσδιορισμό των στοιχείων που απαιτούνται να συλλεχθούν στο συγκεκριμένο στάδιο του ελέγχου.
- τον εντοπισμό των κατάλληλων ανθρώπων για να την απόκτηση των πληροφοριών που απαιτούνται.
- την ορθή αποτύπωση του ερωτήματος.
- την αξιολόγηση των απαντήσεων με βάση τον επαγγελματικό σκεπτικισμό.

β) Αναλυτικές Διαδικασίες (Analytical Procedures)

Η ομάδα ελέγχου χρησιμοποιεί αναλυτικές διαδικασίες για να αναλύσει τις πληροφορίες που έλαβε κατά τη διάρκεια του ελέγχου ώστε να αναζητήσει ελεγκτικά τεκμήρια ως προς την πληρότητα, την ακρίβεια και την εγκυρότητα των πληροφοριών που περιέχονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Η ανάλυση του υπολοίπου ενός λογαριασμού ισοζυγίου δείχνει τι βρίσκεται πίσω από ένα κονδύλι των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και ακολουθεί η σύγκριση με το υπόλοιπο που θα ήταν αναμενόμενο βάσει των πληροφοριών και της εικόνας που έχει σχηματίσει ο ελεγκτής για της εταιρεία. Μερικές φορές, οι αναλυτικές διαδικασίες είναι ένα προκαταρκτικό στάδιο που προηγείται από άλλες ελεγκτικές διαδικασίες για τον εντοπισμό των υπολοίπων των λογαριασμών που απαιτούν περισσότερες ελεγκτικές διαδικασίες σε βάθος.

γ) Επισκόπηση (Inspection)

Η επισκόπηση αφορά την εξέταση, τον εντοπισμό και την επαλήθευση αρχείων ή άλλων εγγράφων, διαδικασιών ή συναλλαγών. Η επισκόπηση των εγγράφων παρέχει περαιτέρω στοιχεία ως προς τους ισχυρισμούς που ελέγχονται. Για παράδειγμα, η επισκόπηση της επιστολής του δικηγόρου θα παρέχει κάποια ελεγκτικά τεκμήρια για την ύπαρξη εκκρεμών δικαστικών υποθέσεων. Η επισκόπηση μπορεί να παρέχει ελεγκτικά τεκμήρια ως προς το υπόλοιπο κονδυλίου των περιουσιακών στοιχείων ή των υποχρεώσεων της ελεγχόμενης εταιρείας, όπως για παράδειγμα αποτελεί η επισκόπηση της διαδικασίας απογραφής των αποθεμάτων της εταιρείας στο τέλος της χρήσης. Επίσης, η επισκόπηση

μπορεί να παρέχει κάποια ελεγκτικά τεκμήρια ως προς τις απαραίτητες πληροφορίες που πρέπει να γνωστοποιούνται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Τα βήματα που πρέπει εκτελούνται στην επιθεώρηση ενός εγγράφου, περιλαμβάνουν:

- Επισκόπηση του φυσικού εγγράφου και όχι αντίγραφου αυτού (π.χ. πρωτότυπο παραστατικό ή ηλεκτρονικό έγγραφο)
- Σύγκριση όλων των πληροφοριών που περιέχονται στο έγγραφο με τις πληροφορίες που έχουν καταγραφεί στα βιβλία της εταιρείας ή έχουν γνωστοποιηθεί στον ελεγκτή με άλλον τρόπο,
- Διερεύνηση τυχόν διαφορών που μπορεί να προκύψουν ανάμεσα στο έγγραφο και την άλλη πηγή (π.χ. τα βιβλία της εταιρείας)
- Ανάπτυξη συμπεράσματος σχετικά με την επάρκεια του ελεγκτικού τεκμηρίου

Η ομάδα ελέγχου θα πρέπει να είναι σε εγρήγορση για την αυθεντικότητα του εγγράφου που πρόκειται να επισκοπηθεί. Τα μέλη της ομάδας ελέγχου πρέπει να είναι σε θέση να διακρίνουν εμφανώς πλαστά, παραποιημένα ή αλλοιωμένα έγγραφα. Η έλλειψη γνησιότητας μπορεί επίσης να υποδεικνύεται από τη φύση των πληροφοριών σχετικά με το έγγραφο.

δ) Παρατήρηση (Observation)

Παρατήρηση αποτελείται η παρακολούθηση της διαδικασίας από το μέλος της ελεγκτικής ομάδας την στιγμή που εκτελείται από εργαζόμενο της ελεγχόμενης εταιρείας, προκειμένου να υπάρξει κατανόηση σχετικά με:

- το ποιος εκτελεί τη διαδικασία,
- πότε εκτελείται,
- πόσο σωστά εκτελείται η διαδικασία

Ένα παράδειγμα παρατήρησης είναι όταν η ομάδα ελέγχου παρατηρεί τη διαδικασία καταμέτρησης των αποθεμάτων της ελεγχόμενης εταιρείας. Η παρατήρηση χρησιμοποιείται συχνά, όταν δεν υπάρχει κάποιο από ελεγκτικό τεκμήριο. Ως εκ τούτου, σπάνια αποτελεί επαρκές ελεγκτικό τεκμήριο.

ε) Επιβεβαίωση (Confirmation)

Η επιβεβαίωση είναι μια διαδικασία με την οποία η ομάδα ελέγχου λαμβάνει ελεγκτικά τεκμήρια μέσω της απευθείας απάντησης συνήθως από τρίτους συνεργάτες της εταιρείας για την παροχή πληροφοριών. Οι επιβεβαίωση είναι κυρίως γραπτή, και μπορεί να περιλαμβάνει και δειγματοληψία. Αν και επιβεβαίωση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να ελεγχθούν όλες οι διαβεβαιώσεις, κυρίως χρησιμοποιείται για την επιβεβαίωση της ύπαρξης ενός υπολοίπου (existence), καθώς και για δικαιώματα επί των περιουσιακών στοιχείων και τις υποχρεώσεις.

στ) Επανυπολογισμός (Recalculation)

Ο επανυπολογισμός συνίσταται στην επαλήθευση της μαθηματικής ακρίβειας των εγγράφων ή των αρχείων και στον εκ νέου υπολογισμό των ποσών που απεικονίζονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Μπορεί να περιλαμβάνει επανυπολογισμό στοιχείων, όπως τα έξοδα απόσβεσης των περιουσιακών στοιχείων και την επαλήθευση της μαθηματικής ακρίβειας των εγγραφών στην γενική λογιστική.

ζ) Επανεκτέλεση (Reperformance)

Η επανεκτέλεση μίας διαδικασίας συμβαίνει όταν η ομάδα ελέγχου εκτελεί ανεξάρτητη διαδικασίες που εκτελούνται ως μέρος του εσωτερικού ελέγχου της ελεγχόμενης εταιρείας.

Γενικά, για την απόκτηση των ελεγκτικών τεκμηρίων, η ομάδα ελέγχου θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη της τους συγκεκριμένους στόχους που προκύπτουν μετά την έγκριση της συνολικής προσέγγισης του ελέγχου από τον υπογράφων ορκωτό και την επιλογή των συγκεκριμένων διαδικασιών ελέγχου που πρέπει να εκτελεστούν. Η ομάδα ελέγχου εκτιμά, μεταξύ άλλων:

- τον κίνδυνο ουσιώδους ανακρίβειας επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών αξιολόγησης των κινδύνων, καθώς και την αναμενόμενη αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα των διαδικασιών ελέγχου μας, και
- τη φύση και η σημαντικότητα των στοιχείων που ελέγχονται

Ως εκ τούτου, το χρονοδιάγραμμα και η έκταση των διαδικασιών που εφαρμόζονται σε μια συγκεκριμένη δέσμευση είναι θέμα επαγγελματικής κρίσης και καθορίζεται με βάση τις ειδικές περιστάσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: Ουσιώδεις διαδικασίες – Ενδεικτικές διαδικασίες ελέγχου βασικών κυκλωμάτων

Κατά την εκτέλεση μίας ελεγκτικής διαδικασίας είναι κρίσιμο να έχουν γίνει κατανοητά τα ακόλουθα:

- Ποιος είναι ο στόχος της διαδικασίας
- Ποια είναι τα δεδομένα που πρέπει να χρησιμοποιήσω
- Ποια είναι τα υποστηρικτικά στοιχεία που πρέπει να συλλέξω (documentation)
- Ποιο είναι το ζητούμενο συμπέρασμα στο οποίο πρέπει να καταλήξω. Τι επιβεβαιώνω

Μία ελεγκτική διαδικασία είναι ολοκληρωμένη όταν ένας τρίτος (reviewer) μπορεί με τρόπο σαφή και κατανοητό να διαπιστώσει τα ακόλουθα:

- Ποιο ήταν το ζητούμενο (Περιγραφή ελεγκτικής διαδικασίας)
- Τι εργασία εκτελέστηκε
- Ποιο είναι το συμπέρασμα
- Ποια είναι τα συνοδευτικά στοιχεία (ελεγκτικά τεκμήρια) που επιβεβαιώνουν το συμπέρασμα

Η ελεγκτική προσέγγιση ως προς τις ουσιώδεις διαδικασίες (substantive procedures) στηρίζεται στην ομαδοποίηση των λογαριασμών σε λογικούς κύκλους συναλλαγών.

Για παράδειγμα τα έσοδα δημιουργούν απαιτήσεις από πελάτες οι οποίες εισπράττονται ή όχι. Αυτό δημιουργεί ένα λογικό κύκλωμα

- Πωλήσεις
- Απαιτήσεις
- Εισπράξεις
- Επισφάλειες

Παρακάτω παρατίθενται ενδεικτικές ουσιώδεις ελεγκτικές διαδικασίες για σημαντικά επιμέρους κυκλώματα. Οι διαδικασίες αυτές είναι ενδεικτικές και παρατίθενται για την εισαγωγή του αναγνώστη στο πλαίσιο των ουσιωδών ελεγκτικών διαδικασιών και σε καμία περίπτωση δεν συνιστούν ολοκληρωμένο πρόγραμμα ελέγχου.

Κατά την διενέργεια του ελέγχου των *ενσώματων παγίων*, οι διαδικασίες που εκτελούνται είναι

1. Διενέργεια συμφωνίας μητρώου παγίων με το ισοζύγιο.
2. Έλεγχος σημαντικές προσθηκών
3. Εξέταση του ενδεχόμενου πραγματοποίησης ασυνήθιστων ή μη ορθώς καταχωρημένων συναλλαγών μεταξύ της ελεγχόμενης επιχείρησης και τρίτων.
4. Έλεγχος σημαντικών πωλήσεων παγίων και επανυπολογισμός του κέρδους ή της ζημίας από την πώληση.
5. Έλεγχος συμβολαίων, τιμολογίων και άλλων δικαιολογητικών πώλησης.
6. Συμφωνία των ποσών των συναλλαγών με τις σχετικές εγγραφές πώλησης παγίων.
7. Συμφωνία του κόστους των παγίων και του ποσού των συσσωρευμένων αποσβέσεων με τις εγγραφές του παγίου ενεργητικού.
8. Έλεγχος της εγκυρότητας των σημαντικών συναλλαγών (π.χ. αν εγκρίθηκαν νομότυπα από τα πρακτικά συνεδρίασης της οικονομικής επιτροπής, ή του Δ.Σ.).
9. Έλεγχος αν η πώληση συνοδεύεται από τιμολόγιο με Φ.Π.Α.
10. Έλεγχος αν υπολογίζονται σε σταθερή βάση οι αποσβέσεις που επιβαρύνουν το λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης.
11. Προσδιορισμός του ύψους των βαρών κάθε είδους (Υποθήκες, προσημειώσεις κ.λπ.) τα οποία έχουν εγγραφεί σε βάρος των γηπέδων και κτιρίων της εταιρίας και τους λόγους για τους οποίους έχουν εγγραφεί τα βάρη (Με απ' ευθείας επιστολή προς το δικηγόρο της ελεγχόμενης εταιρείας).
12. Προσδιορισμός του ύψους των βαρών (ενέχυρο κ.λπ.) τα οποία υπάρχουν για τα κινητά πάγια στοιχεία και τους λόγους ύπαρξης αυτών των βαρών.

Εκτός από τα ενσώματα, ξεχωριστές διαδικασίες θα πρέπει να διενεργηθεί και για *τα άυλα περιουσιακά στοιχεία*. Οι ενδεικτικές διαδικασίες που ακολουθούνται είναι:

1. Έλεγχος αν οι προσθήκες στις ασώματες ακινητοποιήσεις τηρούν τους όρους κεφαλαιοποίησης.
2. Έλεγχος των παραστατικών σημαντικής αξίας προσθηκών.
3. Έλεγχος των σημαντικών πωλήσεων ασώματων ακινητοποιήσεων και επανυπολογισμός του κέρδους ή της ζημίας που προέκυψε από την πώληση.

4. Έλεγχος των αποδεικτικών εγγράφων κτήσης ασώματων ακινητοποιήσεων κατά τη διάρκεια της χρήσης που αποτελούν ιδιοκτησία της επιχείρησης.

5. Έλεγχος αν οι αποσβέσεις που διενεργήθηκαν στις ασώματες ακινητοποιήσεις και τα έξοδα εγκατάστασης είναι σύμφωνες με την ισχύουσα νομοθεσία.

Σημαντικό κύκλωμα ελέγχου, το οποίο συναντάται στις παραγωγικές και εμπορικές επιχειρήσεις είναι ο έλεγχος του **αποθέματος**, ο οποίος συμπεριλαμβάνει την αποτύπωση της ορθής αξίας και ποσότητας του τελικού αποθέματος αλλά και την εφαρμογή της ορθής μεθόδου αποτίμησης. Ενδεικτικά, οι διαδικασίες που ακολουθούνται, είναι:

1. Επαλήθευση ανοίγματος λογαριασμών από θεωρημένο βιβλίο απογραφών
2. Δειγματοληπτική αντιπαραβολή υπολοίπων ισοζυγίων με αντίστοιχα υπόλοιπα λογαριασμών όλων των βαθμίδων.
3. Δειγματοληπτική επαλήθευση αθροίσεων ισοζυγίων και λογαριασμών όλων των βαθμίδων.
4. Μελέτη και ενημέρωση σημειώσεων φακέλου σχετικά με τις ακολουθούμενες διαδικασίες για τις αγορές των επιμέρους ειδών.
5. Έλεγχος της αποτίμησης των αποθεμάτων τέλους χρήσης
6. Έλεγχος της καταχώρησης της αξίας του τελικού αποθέματος στον δημοσιευμένο ισολογισμό.

Διενέργεια απογραφής και κατάρτιση σχετικού πρακτικού. Για την απογραφή αυτή ακολουθείται η εξής βασική διαδικασία:

1. αφού επιλεγούν τα είδη, λαμβάνονται τα μέχρι της στιγμής εκείνης υπόλοιπα (ποσότητα και αξία) των οικείων μερίδων (κωδικών) αποθήκης
2. από τα χρησιμοποιούμενα στελέχη παραστατικών διακινήσεως των αποθεμάτων (δελτία εισαγωγής στην αποθήκη και εξαγωγής από αυτή, δελτία αποστολής, τιμολόγια πώλησης κ.λ.π.) μονογράφεται από τον ελεγκτή, το τελευταίο χρησιμοποιημένο φύλλο.
3. Μονογράφονται επίσης όλα τα ακαταχώρητα κατά τη στιγμή έναρξης της καταμέτρησης παραστατικά και δικαιολογητικά τα οποία θα ληφθούν υπόψη για τον προσδιορισμό του λογιστικού υπολοίπου της στιγμής της καταμέτρησης.

4. Ακολουθεί η καταμέτρηση των επιλεγέντων ειδών παρουσία του αποθηκάρου και ενός στελέχους του λογιστηρίου (που γίνεται συγχρόνως σε όλους τους αποθηκευτικούς χώρους, εάν είναι περισσότεροι του ενός)

5. Γίνεται σύγκριση των καταμετρηθέντων με το αντίστοιχο λογιστικό υπόλοιπο της στιγμής εκείνης και προσδιορίζονται οι τυχόν διαφορές.

6. Τέλος, καταρτίζεται το σχετικό πρακτικό (με τις καταμετρηθείσες ποσότητες κάθε είδους, το αντίστοιχο λογιστικό υπόλοιπο, τα τυχόν ελλείμματα ή πλεονάσματα) , το οποίο υπογράφεται και από τους εκπροσώπους της εταιρείας (αποθηκάρου και λογιστή)

7. Έρευνα για απαξιωμένα αποθέματα, για τυχόν υπεραποθεματοποιήσεις, για αποθέματα σε τρίτους (για τα οποία γίνεται επαλήθευση με απευθείας αλληλογραφία)

Πολύ σημαντικό κύκλωμα ελέγχου αποτελεί και αυτό των *διαθεσίμων*, το οποίο αποτελείται από τις καταθέσεις όψεως και προθεσμία και από το ταμείο, που τηρεί στις εγκαταστάσεις της η ελεγχόμενη εταιρεία. Οι ελεγκτικές διαδικασίες που εκτελούνται για την επαλήθευση του υπολοίπου των διαθεσίμων είναι:

1. Καταμέτρηση του ταμείου κατά την λήξη της ελεγχόμενης περιόδου
2. Συμφωνία του υπολοίπου του ταμείου που καταμετρήθηκε με το υπόλοιπο του ταμείου στην γενική λογιστική.
3. Συμφωνία του υπολοίπου των λογαριασμών όψεως και προθεσμίας με το υπόλοιπο στα *extraît* της τράπεζας.
4. Αποστολή επιβεβαιωτικής επιστολής προς τις συνεργαζόμενες τράπεζες και συμφωνία των υπολοίπων που αναγράφονται στις επιστολές των τραπεζών με το υπόλοιπο των λογαριασμών στα βιβλία της ελεγχόμενης εταιρείας.
5. Έλεγχος προοδευτικού υπολοίπου ταμείου για εύρεση τυχόν αρνητικών υπολοίπων του ταμείου.

Επιπλέον, με τα ταμειακά διαθέσιμα θα πρέπει σε ξεχωριστό κύκλωμα ελέγχου να ελέγχονται και τα *δάνεια* της εταιρείας. Οι ελεγκτικές διαδικασίες για τον έλεγχο των δανείων, είναι:

1. Ενημέρωση Φακέλου με όλες τις νέες δανειακές συμβάσεις καθώς και με τροποποιήσεις των ήδη υφιστάμενων.
2. Είδος χορηγούμενου δανείου (π.χ. ομολογιακό, μακροπρόθεσμο, βραχυπρόθεσμο, αλληλόχρεος λογαριασμός κτλ)
3. Εκδότρια τράπεζα

4. Χορηγούμενο κεφάλαιο (ή ανώτατο όριο χορηγήσεων)
5. Επιτόκιο
6. Τρόπος εξόφλησης (π.χ. εξαμηνιαίες ισόποσες χρεολυτικές δόσεις)
7. Εξασφαλίσεις (υποθήκες, ενέχυρα, εγγυήσεις εταιρείας και τρίτων)
8. Λοιπές ειδικές ρήτρες (περίοδος χάριτος, ποινές σε περίπτωση εκπρόθεσμης καταβολής κτλ)
9. Κατά την ανάγνωση της δανειακής σύμβασης πρέπει να ελέγχεται το πρόσωπο που δεσμεύει την εταιρεία και αν έχει την αντίστοιχη εξουσιοδότηση από το Διοικητικό Συμβούλιο καθώς επίσης και η χρήση του δανείου.
10. Κατάρτιση πίνακα παρακολούθησης του ρυθμού αποπληρωμής των δόσεων των δανείων. Για τα μακροπρόθεσμα δάνεια καταρτίζεται πίνακας για τον μόνιμο Φάκελο με τις πληρωτέες δόσεις κάθε χρήσης.
11. Έλεγχος όλων των σημαντικών χορηγήσεων και εξοφλήσεων των λογαριασμών των δανείων.
12. Πίνακας με τις όλες τις κινήσεις των δανείων που έγιναν μέσα στη χρήση και συμφωνία τους με τα αντίστοιχα extracts.
13. Όσον αφορά τους αλληλόχρεους λογαριασμούς, αυτοί ελέγχονται σε συνδυασμό με το ληξιάριο των πληρωτέων επιταγών.
14. Για τις χορηγήσεις που δίνουμε ως εγγύηση επιταγές εισπρακτέες ελέγχονται παράλληλα με το ληξιάριο των επιταγών και τα πινάκια παράδοσης των επιταγών στην τράπεζα. Ελέγχουμε τις ημερομηνίες λήξης των εκχωρούμενων επιταγών με τις ημερομηνίες πίστωσης του δανειακού λογαριασμού από την τράπεζα.
15. Για τα δάνεια σε ξένο νόμισμα ελέγχουμε παράλληλα και τις συναλλαγματικές διαφορές που προκύπτουν κατά την αποτίμηση και την εξόφληση τους
16. Για τα μακροπρόθεσμα δάνεια συγκρίνουμε τον πίνακα αποπληρωμής με τις χρεώσεις του λογαριασμού.
17. Διαπίστωση αν η εταιρεία έχει παραβεί κάποιες από τις ρήτρες που ορίζονται στις συμβάσεις και εκτίμηση των υποχρεώσεων που δημιουργούνται από αυτήν την παραβίαση.
18. Ιδιαίτερη προσοχή σε περίπτωση που έχει λήξει μια δόση του δανείου και δεν έχει εξοφληθεί. Υπολογισμός πιθανών τόκων υπερημερίας. Τι προβλέπει σε αυτή την περίπτωση η σύμβαση.

19. Έλεγχος των τόκων και των λοιπών εξόδων κάθε δανείου.
20. Έλεγχος της οριοθέτησης των χρήσεων.
21. Συμφωνία υπολοίπου τέλους χρήσης με extraits και επιστολές και εντοπισμός και αιτιολόγηση των διαφορών.
22. Έλεγχος της παρουσίασης των δανείων στον ισολογισμό.
23. Αποστολή επιστολή στο νομικό σύμβουλο για τα βάρη και τις δεσμεύσεις που φέρουν τα περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας.

Τέλος, πολύ σημαντικό κύκλωμα ελέγχου, το οποίο ελέγχεται σε κάθε έλεγχο είναι αυτό της **καθαρής θέσης**. Οι διαδικασίες που ακολουθούνται για τον συγκεκριμένο έλεγχο, είναι ενδεικτικά:

1. Το υπόλοιπο κερδών/ζημιών εις νέον της προηγούμενης χρήσης μεταφέρεται ορθά στην ελεγχόμενη.
2. Οι εγγραφές της διανομής μερίσματος έχουν λογιστικοποιηθεί ορθά και έχει μεταβληθεί το υπόλοιπο του κονδυλίου στον ισολογισμό.
3. Οι τυχόν αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου που μπορεί να διενεργήθηκαν στην χρήση, έχουν ενημερώσει το υπόλοιπο του κονδυλίου στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και το υπόλοιπο συμφωνεί με την γενική λογιστική.
4. Γίνεται ορθά η ενημέρωση στα βιβλία της εταιρείας, του τακτικού αποθεματικού
5. Το αποτέλεσμα της χρήσης μεταφέρεται ορθά στα βιβλία της εταιρείας.
6. Έλεγχος της ορθής απεικόνισης του Πίνακα Μεταβολών Ιδίων Κεφαλαίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: Ολοκλήρωση ελέγχου και έκφραση γνώμης

Μετά την ολοκλήρωση των ουσιωδών διαδικασιών, η ομάδα ελέγχου έχει συλλέξει τα ελεγκτικά της τεκμήρια και έχει συγκεντρώσει όλα τα ευρήματα από τον έλεγχό της. Πλέον, ο έλεγχος φτάνει στο τελικό στάδιο όπου θα πρέπει να συγκεντρωθούν και να αξιολογηθούν τα ευρήματα και οι τυχόν επιπτώσεις που θα έχουν στην έκφραση γνώμης του ελεγκτή.

Οι γενικοί στόχοι των διαδικασιών ολοκλήρωσης είναι να καθοριστεί εάν:

- γεγονότα ή συναλλαγές που συμβαίνουν μετά την ημερομηνία του ισολογισμού πρέπει να εμφανιστούν στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις,
- τα υπόλοιπα των κονδυλίων στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις συμφωνούν με τα βιβλία της εταιρείας, παρουσιάζονται ορθά, και ταξινομημένα στα κατάλληλα κονδύλια,
- οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις περιέχουν τις κατάλληλες γνωστοποιήσεις,
- η έκθεση του ελεγκτή είναι κατάλληλη.

Οι δευτερεύοντες στόχοι είναι να καθοριστεί εάν:

- Οι αποφάσεις που λήφθηκαν από την ομάδα ελέγχου έχουν αποτυπωθεί επαρκώς στον φάκελο ελέγχου της εταιρείας,
- Δεν έχουν μείνει εκκρεμότητες στα φύλλα ελέγχου της ομάδας ελέγχου.

Οι διαδικασίες ολοκλήρωσης του πρέπει να περιλαμβάνει την εξέταση των:

- Πρακτικά της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων και των συνεδριάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου,
- Επισκόπηση της απαντητικής επιστολής του νομικού συμβούλου της εταιρείας,
- Επισκόπηση των γεγονότων που συμβαίνουν μετά την ημερομηνία του ισολογισμού,
- Επιστολή Διαβεβαιώσεων της Διοίκησης,
- Επιβεβαίωση της παρουσίασης (συμπεριλαμβανομένων των γνωστοποιήσεων) των οικονομικών καταστάσεων,
- Τελικές αναλυτικές διαδικασίες,
- Εξέταση της ικανότητας του πελάτη να συνεχίσει της δραστηριότητά της (Going Concern),
- Αποτύπωση των ελλείψεων του συστήματος εσωτερικού ελέγχου,

- Έλεγχος των συναλλαγών με τα συνδεδεμένα μέρη της εταιρείας,
- Εξέταση του ενδεχόμενου απάτης,
- Αποτύπωση των συνεπειών που θα υποστεί η ελεγχόμενη εταιρεία από τυχόν μη συμμόρφωση με τους νόμους και τους κανονισμούς που την διέπουν,
- Έλεγχος της επάρκειας των τεκμηρίων που έλαβε η ομάδα ελέγχου από την χρήση εξωτερικού εμπειρογνώμονα (π.χ έλεγχος της εργασίας και των παραδοχών που χρησιμοποιήθηκαν από τον αναλογιστή),
- Εξέταση της επάρκειας του συνόλου των ελεγκτικών τεκμηρίων που αποκτήθηκαν από την ομάδα ελέγχου, ατ οποία θα επιτρέψουν την έκφραση ορθής γνώμης επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων

Όταν όλες οι παραπάνω διαδικασίες ολοκλήρωσης έχουν διενεργηθεί η ομάδα ελέγχου ετοιμάζει την έκθεση ελέγχου, η οποία θα είναι ανάλογη των ευρημάτων που έχουν εντοπιστεί και τα οποία η ελεγχόμενη εταιρεία δεν θέλησε να τα διορθώσει στα βιβλία της.

Η γνώμη στην έκθεση ελέγχου μπορεί να είναι:

- Γνώμη χωρίς επιφύλαξη (Σύμφωνη Γνώμη)
- Γνώμη χωρίς επιφύλαξη με έμφαση θέματος/θεμάτων
- Γνώμη με επιφύλαξη με έμφαση θέματος/θεμάτων
- Αδυναμία έκφρασης γνώμης
- Αρνητική γνώμη

Στο Παράρτημα που ακολουθεί στο τέλος της παρούσας εργασίας, παρουσιάζεται η δομή για κάθε μία από τις παραπάνω περιπτώσεις έκφρασης γνώμης⁴.

---

⁴ Εποπτικό Συμβούλιο του Σ.Ο.Ε.Λ. κατά την υπ' αριθμ. Η'46/5/18.1.2017 συνεδρίασή του, ενέκρινε ομόφωνα τα προταθέντα από το Επιστημονικό Συμβούλιο του Σ.Ο.Ε.Λ., Υποδείγματα Έκθεσης Ανεξάρτητου Ο.Ε.Λ

Συμπεράσματα και προτάσεις

Όπως έγινε αντιληπτό, από όλη την ανωτέρω ανάλυση που προηγήθηκε, ο ρόλος του ορκωτού ελεγκτή είναι πολύ σημαντικός για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη αλλά κυρίως για τους δυνητικούς επενδυτές της ελεγχόμενης εταιρείας. Η γνώμη του ελεγκτή εστιάζει στις αδυναμίες που έχει η εταιρεία και προσανατολίζει τον επενδυτή προς τις περιοχές στις οποίες θα πρέπει να εστιάσει την προσοχή του. Ωστόσο, η σπουδαιότητα του ρόλου του ελεγκτή και η βαρύτητα της γνώμης που εκφράζει, θα πρέπει να γίνεται αντιληπτή από όλα τα μέλη της ομάδας ελέγχου, τα οποία θα πρέπει να έχουν πλήρη γνώση των ευθυνών τους.

Όλα τα μέλη από το νεότερο μέχρι και το υψηλότερο στην ιεραρχία θα πρέπει να εκτελούν τις ελεγκτικές διαδικασίες με μεγάλη προσοχή και πάντα βάσει επαγγελματικού σκεπτικισμού. Η συνεχής εκπαίδευση και η ενημέρωση με τις αλλαγές που υπάρχουν στα λογιστικά και τα ελεγκτικά πρότυπα θα πρέπει πάντα να είναι η προτεραιότητα των ελεγκτών. Επίσης, όσον αφορά το θέμα του σχεδιασμού του ελέγχου που επίσης αναλύθηκε, έγινε προσπάθεια να τονισθεί η σημαντικότητά του. Η ορθή διενέργεια των ελεγκτικών διαδικασιών του σταδίου του σχεδιασμού θα συμβάλλει στην κατάλληλη κατανόηση της ελεγχόμενης εταιρείας και στην ορθή αξιολόγηση του επιπέδου του ελεγκτικού κινδύνου.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι η προσπάθεια που αποτυπώθηκε στην παρούσα εργασία, βασίστηκε μόνο σε βιβλιογραφική ανασκόπηση και στην προσωπική εμπειρία μου στον ελεγκτικό χώρο τα τελευταία έξι έτη, χωρίς να πραγματοποιηθεί περαιτέρω εμπειρική έρευνα με την μορφή συνεντεύξεων ή ερωτηματολογίου σε στελέχη ελεγκτικών εταιρειών. Επίσης, η παρούσα εργασία υπόκειντο στον χρονικό περιορισμό του ενός εξαμήνου, που είχε ορισθεί ως ανώτατο διάστημα εκτέλεσής της.

Έχοντας παρουσιάσει την σπουδαιότητα του σχεδιασμού του ελέγχου και υπό το πρίσμα της καλύτερης εκτέλεσης των ελεγκτικών διαδικασιών, μία μελλοντική έρευνα με την συμμετοχή στελεχών από το σύνολο των ελεγκτικών εταιρειών μέσω της διαδικασίας συνεντεύξεων και των ερωτηματολογίων θα αποτελούσε ευκαιρία ώστε να εμπλουτιστούν οι διαδικασίες που αναλύθηκαν παραπάνω ή ακόμη να τροποποιηθούν οι ήδη υπάρχουσες με πιο γρήγορους και αποτελεσματικούς τρόπους. Η εμπειρία που φέρουν τα στελέχη των ελεγκτικών εταιρειών μέσα από την καθημερινή επαφή τους με τις ελεγκτικές διαδικασίες και την εφαρμογή των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων, θα μπορούσε να αποτελέσει σημαντικό υλικό για περαιτέρω βελτίωση της παρούσας εργασίας.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

- 1) Γρηγοράσκος, Θ. (1989), *Γενικές Αρχές Ελεγκτικής*, Εκδόσεις Σμπίλιας, Σώμα Ορκωτών Λογιστών, Αθήνα.
- 2) Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (2009), *Εγχειρίδιο Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και Προτύπων Δικλίδων Ποιότητας*, Αθήνα.
- 3) Καζάντζης, Χ. (2006), *Ελεγκτική & Εσωτερικός Έλεγχος: Μία συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων*, Εκδόσεις Business Plus, Αθήνα.
- 4) Κάντζος, Κ. και Χονδράκη, Α. (2006), *Ελεγκτική Θεωρία και Πρακτική*, 2η Έκδοση, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα.
- 5) Λουμιώτης, Β. και Τζίφας, Β. (2012), *Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (ΔΠΕ)*, Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.
- 6) Λουμιώτης, Β. (2006), *Αρχές και Μέθοδοι Ελεγκτική*, Σημειώσεις Ινστιτούτου Εκπαίδευσης Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, Αθήνα.
- 7) Μπάλλας, Α. (2006), *Εισαγωγή στην Ελεγκτική*, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα.
- 8) Νεγκάκης, Χ. και Ταχυνάκης, Π. (2013), *Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου*, Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα.
- 9) Παπαδάτου, Θ. (2005), *Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος Ανωνύμων Εταιρειών*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα.
- 10) Παπάς, Α. (1999), *Εισαγωγή στην ελεγκτική*, Εκδόσεις Ευγένιου Μπένου, Αθήνα.
- 11) Σιώτης, Θ. και Ζωίτσας Αγγέλος (2010), *Σύγχρονη Ελεγκτική*, Εκδόσεις Σοφία, Θεσσαλονίκη.

Ξενόγλωση Βιβλιογραφία

- 1) Carmichael, D., Willingham J. and Schaller C., (1996), *Auditing Concepts and Methods: A guide to Current Theory and Practice*, 6th ed., Mc Graw - Hill Companies Inc.
- 2) COSO (2004), *Enterprise Risk Management - Integrated Framework*, Committee of Sponsoring Organizations of the Tradeway Commission.
- 3) IFAC (2007), *Internal control from a Risk-Based Perspective*, Professional Accountants in Business Committee, International Federation of Accountants.
- 4) International Audit and Assurance Standards Board (2003), *Framework for Assurance Engagements*, International Federation of Accountants, New York.
- 5) Messier, W. (1997), *Auditing a systematic approach*, Mc Graw - Hill Companies Inc.
- 6) Porter, B., Simon, J. and Hatherly, D., (2003), *Principles of External Auditing*, 2nd ed., John Wiley and Sons.
- 7) Stettler, H. (1977), *Auditing Principles*, 4th ed., Prentice-Hall Inc.
- 8) Taylor, D. and Glezen, W. (1997), *Auditing: An Assertions Approach*, 7th ed., John Wiley & Sons.

Παράρτημα

1. ΓΝΩΜΗ ΧΩΡΙΣ ΕΠΙΦΥΛΑΞΗ

Έκθεση Ανεξάρτητου Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή

Προς τους Μετόχους της Εταιρείας ΑΒΓ ...

Έκθεση Ελέγχου επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων

Ελέγξαμε τις συνημμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις της Εταιρείας ΑΒΓ, οι οποίες αποτελούνται από την κατάσταση χρηματοοικονομικής θέσης (ή τον ισολογισμό) της 31^{ης} Δεκεμβρίου 201Χ, τις καταστάσεις συνολικού εισοδήματος (ή αποτελεσμάτων χρήσεως και συνολικού εισοδήματος), μεταβολών ιδίων κεφαλαίων και ταμειακών ροών της χρήσεως που έληξε την ημερομηνία αυτή, καθώς και περίληψη σημαντικών λογιστικών αρχών και μεθόδων και λοιπές επεξηγηματικές πληροφορίες.

Ευθύνη της Διοίκησης για τις Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις

Η διοίκηση έχει την ευθύνη για την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση αυτών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως και για εκείνες τις εσωτερικές δικλίδες, που η διοίκηση καθορίζει ως απαραίτητες, ώστε να καθίσταται δυνατή η κατάρτιση χρηματοοικονομικών καταστάσεων απαλλαγμένων από ουσιώδη ανακρίβεια, που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος.

Ευθύνη του Ελεγκτή

Η δική μας ευθύνη είναι να εκφράσουμε γνώμη επί αυτών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων με βάση τον έλεγχό μας. Διενεργήσαμε τον έλεγχό μας σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, που έχουν ενσωματωθεί στην Ελληνική Νομοθεσία (ΦΕΚ/Β'/2848/23.10.2012). Τα πρότυπα αυτά απαιτούν να συμμορφωνόμαστε με κανόνες δεοντολογίας, καθώς και να σχεδιάζουμε και διενεργούμε τον έλεγχο με σκοπό την απόκτηση εύλογης διασφάλισης για το εάν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη ανακρίβεια.

Ο έλεγχος περιλαμβάνει τη διενέργεια διαδικασιών για την απόκτηση ελεγκτικών τεκμηρίων, σχετικά με τα ποσά και τις γνωστοποιήσεις στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Οι επιλεγόμενες διαδικασίες βασίζονται στην κρίση του ελεγκτή περιλαμβανομένης της

εκτίμησης των κινδύνων ουσιώδους ανακρίβειας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος. Κατά τη διενέργεια αυτών των εκτιμήσεων κινδύνου, ο ελεγκτής εξετάζει τις εσωτερικές δικλίδες που σχετίζονται με την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της εταιρείας, με σκοπό το σχεδιασμό ελεγκτικών διαδικασιών κατάλληλων για τις περιστάσεις, αλλά όχι με σκοπό την έκφραση γνώμης επί της αποτελεσματικότητας των εσωτερικών δικλίδων της εταιρείας. Ο έλεγχος περιλαμβάνει επίσης την αξιολόγηση της καταλληλότητας των λογιστικών αρχών και μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν και του εύλογου των εκτιμήσεων που έγιναν από τη διοίκηση, καθώς και αξιολόγηση της συνολικής παρουσίασης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Πιστεύουμε ότι τα ελεγκτικά τεκμήρια που έχουμε συγκεντρώσει είναι επαρκή και κατάλληλα για τη θεμελίωση της ελεγκτικής μας γνώμης.

Γνώμη

Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας ΑΒΓ κατά την 31^η Δεκεμβρίου 201Χ, τη χρηματοοικονομική της επίδοση και τις ταμειακές της ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Έκθεση επί Άλλων Νομικών και Κανονιστικών Απαιτήσεων

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η διοίκηση έχει την ευθύνη για την κατάρτιση της Έκθεσης Διαχείρισης του Διοικητικού Συμβουλίου [και της Δήλωσης Εταιρικής Διακυβέρνησης που περιλαμβάνεται στην έκθεση αυτή (εφόσον πρόκειται για εταιρεία δημοσίου ενδιαφέροντος)], κατ' εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου 5 του άρθρου 2 (μέρος Β) του Ν. 4336/2015, σημειώνουμε ότι:

α) Στην Έκθεση Διαχείρισης του Διοικητικού Συμβουλίου περιλαμβάνεται δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης, η οποία παρέχει (ή δεν παρέχει) τα πληροφοριακά στοιχεία που ορίζονται στο άρθρο 43ββ του Κωδ. Ν. 2190/1920. [Αυτή η παράγραφος (α) αφορά μόνο τις εταιρείες δημοσίου ενδιαφέροντος]

β) Κατά τη γνώμη μας η Έκθεση Διαχείρισης του Διοικητικού Συμβουλίου έχει καταρτισθεί (ή δεν έχει καταρτισθεί) σύμφωνα με τις ισχύουσες νομικές απαιτήσεις του άρθρου 43α [και της παραγράφου 1 (περιπτώσεις γ' και δ') του άρθρου 43ββ (εφόσον πρόκειται για εταιρεία δημοσίου ενδιαφέροντος)] του Κωδ. Ν. 2190/1920 και το περιεχόμενο αυτής αντιστοιχεί (ή

δεν αντιστοιχεί) με τις συνημμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις της χρήσης που έληξε την XX/XX/201X.

γ) Με βάση τη γνώση που αποκτήσαμε κατά το έλεγχό μας, για την Εταιρεία ΑΒΓ Α.Ε. και το περιβάλλον της, δεν έχουμε εντοπίσει ουσιώδεις ανακρίβειες στην Έκθεση Διαχείρισης του Διοικητικού της Συμβουλίου.

Έδρα του ελεγκτή [πόλη], [ημερομηνία]

[Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής]

Αρ. Μ. ΣΟΕΛ:

[Ελεγκτική Εταιρεία]

[Διεύθυνση]

[Αρ. Μ. ΣΟΕΛ Εταιρείας]

2. ΓΝΩΜΗ ΧΩΡΙΣ ΕΠΙΦΥΛΑΞΗ - Με Έμφαση Θέματος/Θεμάτων ή/και Με Άλλο/α Θέμα/τα

Έκθεση Ανεξάρτητου Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή

Προς τους Μετόχους της Εταιρείας ΑΒΓ ...

Έκθεση Ελέγχου επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων

Ελέγξαμε τις συνημμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις της Εταιρείας ΑΒΓ, οι οποίες αποτελούνται από την κατάσταση χρηματοοικονομικής θέσης (ή τον ισολογισμό) της 31^{ης} Δεκεμβρίου 201X, τις καταστάσεις συνολικού εισοδήματος (ή αποτελεσμάτων χρήσεως και συνολικού εισοδήματος), μεταβολών ιδίων κεφαλαίων και ταμειακών ροών της χρήσεως που έληξε την ημερομηνία αυτή, καθώς και περίληψη σημαντικών λογιστικών αρχών και μεθόδων και λοιπές επεξηγηματικές πληροφορίες.

Ευθύνη της Διοίκησης για τις Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις

Η διοίκηση έχει την ευθύνη για την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση αυτών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως και για εκείνες τις εσωτερικές δικλίδες, που η διοίκηση καθορίζει ως απαραίτητες, ώστε να καθίσταται δυνατή η κατάρτιση χρηματοοικονομικών καταστάσεων απαλλαγμένων από ουσιώδη ανακρίβεια, που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος.

Ευθύνη του Ελεγκτή

Η δική μας ευθύνη είναι να εκφράσουμε γνώμη επί αυτών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων με βάση τον έλεγχό μας. Διενεργήσαμε τον έλεγχό μας σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, πού έχουν ενσωματωθεί στην Ελληνική Νομοθεσία (ΦΕΚ/Β΄/2848/23.10.2012). Τα πρότυπα αυτά απαιτούν να συμμορφωνόμαστε με κανόνες δεοντολογίας, καθώς και να σχεδιάζουμε και διενεργούμε τον έλεγχο με σκοπό την απόκτηση εύλογης διασφάλισης για το εάν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη ανακρίβεια.

Ο έλεγχος περιλαμβάνει τη διενέργεια διαδικασιών για την απόκτηση ελεγκτικών τεκμηρίων, σχετικά με τα ποσά και τις γνωστοποιήσεις στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Οι επιλεγόμενες διαδικασίες βασίζονται στην κρίση του ελεγκτή περιλαμβανομένης της εκτίμησης των κινδύνων ουσιώδους ανακρίβειας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος. Κατά τη διενέργεια αυτών των εκτιμήσεων κινδύνου, ο ελεγκτής εξετάζει τις εσωτερικές δικλίδες που σχετίζονται με την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της εταιρείας, με σκοπό το σχεδιασμό ελεγκτικών διαδικασιών κατάλληλων για τις περιστάσεις, αλλά όχι με σκοπό την έκφραση γνώμης επί της αποτελεσματικότητας των εσωτερικών δικλίδων της εταιρείας. Ο έλεγχος περιλαμβάνει επίσης την αξιολόγηση της καταλληλότητας των λογιστικών αρχών και μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν και του εύλογου των εκτιμήσεων που έγιναν από τη διοίκηση, καθώς και αξιολόγηση της συνολικής παρουσίασης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Πιστεύουμε ότι τα ελεγκτικά τεκμήρια που έχουμε συγκεντρώσει είναι επαρκή και κατάλληλα για τη θεμελίωση της ελεγκτικής μας γνώμης.

Γνώμη

Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας ΑΒΓ κατά την 31η Δεκεμβρίου 201Χ, τη χρηματοοικονομική της επίδοση και τις ταμειακές της ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Έμφαση Θέματος/Θεμάτων

Επιστούμε την προσοχή σας στη σημείωση Χ των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, όπου περιγράφεται το θέμα ...XXX.. Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.

(ή Επιστούμε την προσοχή σας στα εξής:

1) Στη σημείωση Χ των χρηματοοικονομικών καταστάσεων όπου περιγράφεται ....

2) Στη σημείωση Ψ των χρηματοοικονομικών καταστάσεων όπου περιγράφεται ....

Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με τα θέματα αυτά.)

Άλλο/α Θέμα/τα

(πχ Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις της Εταιρείας ΑΒΓ για τη χρήση που έληξε την 31^η Δεκεμβρίου 201Χ-13 είχαν ελεγχθεί από άλλον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή, ο οποίος εξέφρασε γνώμη χωρίς διαφοροποίηση την ΧΧ/ΧΧ/201Χ επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της προηγούμενης χρήσεως.)

Έκθεση επί Άλλων Νομικών και Κανονιστικών Απαιτήσεων

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η διοίκηση έχει την ευθύνη για την κατάρτιση της Έκθεσης Διαχείρισης του Διοικητικού Συμβουλίου [και της Δήλωσης Εταιρικής Διακυβέρνησης που περιλαμβάνεται στην έκθεση αυτή (εφόσον πρόκειται για εταιρεία δημοσίου ενδιαφέροντος)], κατ' εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου 5 του άρθρου 2 (μέρος Β) του Ν. 4336/2015, σημειώνουμε ότι:

Στην παράγραφο «Άλλου Θέματος» δεν περιλαμβάνονται θέματα που απαιτείται να παρουσιάζονται ή γνωστοποιούνται από τη διοίκηση στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Η παράγραφος αυτή:

α. ακολουθεί την παράγραφο γνώμης και την τυχόν παράγραφο Έμφασης Θέματος, όταν αναφέρεται από τον ελεγκτή σε θέμα που αυτός κρίνει ότι πρέπει να γνωστοποιήσει στους χρήστες, ως επεξήγηση για την κατανόηση του ελέγχου των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

β. περιλαμβάνεται σαν υποπαράγραφος (δ) στην Έκθεση επί Άλλων Νομικών και Κανονιστικών Απαιτήσεων, όταν σχετίζεται με άλλες ευθύνες αναφοράς του ελεγκτή.

γ. ακολουθεί την «Έκθεση επί Άλλων Νομικών και Κανονιστικών Απαιτήσεων», αποτελώντας ξεχωριστό τμήμα, όταν αναφέρεται στο σύνολο των ευθυνών του ελεγκτή και στην κατανόηση όλης της έκθεσής του.

[Αφορά στην προηγούμενη από την ελεγχόμενη χρήση]

α) Στην Έκθεση Διαχείρισης του Διοικητικού Συμβουλίου περιλαμβάνεται δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης, η οποία παρέχει (ή δεν παρέχει) τα πληροφοριακά στοιχεία που ορίζονται στο άρθρο 43ββ του Κωδ. Ν. 2190/1920. [Αυτή η παράγραφος (α) αφορά μόνο τις εταιρείες δημοσίου ενδιαφέροντος]

β) Κατά τη γνώμη μας η Έκθεση Διαχείρισης του Διοικητικού Συμβουλίου έχει καταρτισθεί (ή δεν έχει καταρτισθεί) σύμφωνα με τις ισχύουσες νομικές απαιτήσεις του άρθρου 43α [και της παραγράφου 1 (περιπτώσεις γ' και δ') του άρθρου 43ββ (εφόσον πρόκειται για εταιρεία δημοσίου ενδιαφέροντος)] του Κωδ. Ν. 2190/1920 και το περιεχόμενο αυτής αντιστοιχεί (ή δεν αντιστοιχεί) με τις συνημμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις της χρήσης που έληξε την XX/XX/201X.

γ) Με βάση τη γνώση που αποκτήσαμε κατά το έλεγχό μας, για την Εταιρεία ΑΒΓ Α.Ε. και το περιβάλλον της, δεν έχουμε εντοπίσει⁴ ουσιώδεις ανακρίβειες στην Έκθεση Διαχείρισης του Διοικητικού της Συμβουλίου.

Έδρα του ελεγκτή [πόλη], [ημερομηνία]

[Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής]

Αρ. Μ. ΣΟΕΛ:

[Ελεγκτική Εταιρεία]

[Διεύθυνση]

[Αρ. Μ. ΣΟΕΛ Εταιρείας]

3. ΓΝΩΜΗ ΜΕ ΕΠΙΦΥΛΑΞΗ - Με Έμφαση Θέματος/Θεμάτων ή/και Με Άλλο/α Θέμα/τα

(Αδυναμία απόκτησης επαρκών και κατάλληλων ελεγκτικών τεκμηρίων για επιμέρους κονδύλι/α. Οι πιθανές επιπτώσεις θεωρούνται σημαντικές αλλά όχι διάχυτες στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις)

Έκθεση Ανεξάρτητου Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή

Προς τους Μετόχους της Εταιρείας ΑΒΓ ...

Έκθεση Ελέγχου επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων

Ελέγξαμε τις συνημμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις της Εταιρείας ΑΒΓ, οι οποίες αποτελούνται από την κατάσταση χρηματοοικονομικής θέσης (ή τον ισολογισμό) της 31^η Δεκεμβρίου 201X, τις καταστάσεις συνολικού εισοδήματος (ή αποτελεσμάτων χρήσεως και συνολικού εισοδήματος), μεταβολών ιδίων κεφαλαίων και ταμειακών ροών της χρήσεως που έληξε την ημερομηνία αυτή, καθώς και περίληψη σημαντικών λογιστικών αρχών και μεθόδων και λοιπές επεξηγηματικές πληροφορίες.

Ευθύνη της Διοίκησης για τις Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις

Η διοίκηση έχει την ευθύνη για την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση αυτών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως και για εκείνες τις εσωτερικές δικλίδες, που η διοίκηση καθορίζει ως απαραίτητες, ώστε να καθίσταται δυνατή η κατάρτιση χρηματοοικονομικών καταστάσεων απαλλαγμένων από ουσιώδη ανακρίβεια που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος.

Ευθύνη του Ελεγκτή

Η δική μας ευθύνη είναι να εκφράσουμε γνώμη επί αυτών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων με βάση τον έλεγχό μας. Διενεργήσαμε τον έλεγχό μας σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, πού έχουν ενσωματωθεί στην Ελληνική Νομοθεσία (ΦΕΚ/Β΄/2848/23.10.2012). Τα πρότυπα αυτά απαιτούν να συμμορφωνόμαστε με κανόνες δεοντολογίας, καθώς και να σχεδιάζουμε και διενεργούμε τον έλεγχο με σκοπό την απόκτηση εύλογης διασφάλισης για το εάν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη ανακρίβεια.

Ο έλεγχος περιλαμβάνει τη διενέργεια διαδικασιών για την απόκτηση ελεγκτικών τεκμηρίων, σχετικά με τα ποσά και τις γνωστοποιήσεις στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Οι επιλεγόμενες διαδικασίες βασίζονται στην κρίση του ελεγκτή περιλαμβανομένης της εκτίμησης των κινδύνων ουσιώδους ανακρίβειας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος. Κατά τη διενέργεια αυτών των εκτιμήσεων κινδύνου, ο ελεγκτής εξετάζει τις εσωτερικές δικλίδες που σχετίζονται με την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της εταιρείας, με σκοπό το σχεδιασμό ελεγκτικών διαδικασιών κατάλληλων για τις περιστάσεις, αλλά όχι με σκοπό την έκφραση γνώμης επί της αποτελεσματικότητας των εσωτερικών δικλίδων της εταιρείας. Ο έλεγχος περιλαμβάνει επίσης την αξιολόγηση της καταλληλότητας των λογιστικών αρχών και μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν και του εύλογου των εκτιμήσεων που έγιναν από τη διοίκηση, καθώς και αξιολόγηση της συνολικής παρουσίασης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Πιστεύουμε ότι τα ελεγκτικά τεκμήρια που έχουμε συγκεντρώσει είναι επαρκή και κατάλληλα για τη θεμελίωση της ελεγκτικής μας γνώμης.

Βάση για Γνώμη με Επιφύλαξη

Από τον έλεγχό μας προέκυψε ότι ....

(ή Από τον έλεγχό μας προέκυψαν τα εξής:

1....

2....)

Γνώμη με Επιφύλαξη

Κατά τη γνώμη μας, εκτός από τις πιθανές επιπτώσεις του θέματος (ή των θεμάτων) που μνημονεύεται (ή μνημονεύονται) στην παράγραφο “Βάση για Γνώμη με Επιφύλαξη”, οι συνημμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας ΑΒΓ κατά την 31η Δεκεμβρίου 201X, τη χρηματοοικονομική της επίδοση και τις ταμειακές της ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Έμφαση Θέματος/Θεμάτων

Επιστούμε την προσοχή σας στη σημείωση X των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, όπου περιγράφεται το θέμα ....XXX.. Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με το θέμα αυτό.

(ή Επιστούμε την προσοχή σας στα εξής:

1) Στη σημείωση X των χρηματοοικονομικών καταστάσεων όπου περιγράφεται ....

2) Στη σημείωση Ψ των χρηματοοικονομικών καταστάσεων όπου περιγράφεται ....

Στη γνώμη μας δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με τα θέματα αυτά.)

Άλλο/α Θέμα/τα

(πχ Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις της Εταιρείας ΑΒΓ για τη χρήση που έληξε την 31^η Δεκεμβρίου 201X-15 είχαν ελεγχθεί από άλλον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή, ο οποίος εξέφρασε γνώμη με επιφύλαξη την XX/XX/201X επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της προηγούμενης χρήσεως, εξαιτίας .....)

Στην παράγραφο «Άλλου Θέματος» δεν περιλαμβάνονται θέματα που απαιτείται να παρουσιάζονται ή γνωστοποιούνται από τη διοίκηση στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Η παράγραφος αυτή:

α. ακολουθεί την παράγραφο γνώμης και την τυχόν παράγραφο Έμφασης Θέματος, όταν αναφέρεται από τον ελεγκτή σε θέμα που αυτός κρίνει ότι πρέπει να γνωστοποιήσει στους χρήστες, ως επεξήγηση για την κατανόηση του ελέγχου των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

β. περιλαμβάνεται σαν υποπαράγραφος (δ) στην Έκθεση επί Άλλων Νομικών και Κανονιστικών Απαιτήσεων, όταν σχετίζεται με άλλες ευθύνες αναφοράς του ελεγκτή.

γ. ακολουθεί την «Έκθεση επί Άλλων Νομικών και Κανονιστικών Απαιτήσεων», αποτελώντας ξεχωριστό τμήμα, όταν αναφέρεται στο σύνολο των ευθυνών του ελεγκτή και στην κατανόηση όλης της έκθεσής του.

Σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν, η παράγραφος «Άλλου Θέματος» μπορεί να περιλαμβάνεται, σε κάθε ένα από τους τύπους των εκθέσεων ελέγχου που ακολουθούν.

Έκθεση επί Άλλων Νομικών και Κανονιστικών Απαιτήσεων

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η διοίκηση έχει την ευθύνη για την κατάρτιση της Έκθεσης Διαχείρισης του Διοικητικού Συμβουλίου [και της Δήλωσης Εταιρικής Διακυβέρνησης που περιλαμβάνεται στην έκθεση αυτή (εφόσον πρόκειται για εταιρεία δημοσίου ενδιαφέροντος)], κατ' εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου 5 του άρθρου 2 (μέρος Β) του Ν. 4336/2015, σημειώνουμε ότι:

α) Στην Έκθεση Διαχείρισης του Διοικητικού Συμβουλίου περιλαμβάνεται δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης, η οποία παρέχει (ή δεν παρέχει) τα πληροφοριακά στοιχεία που ορίζονται στο άρθρο 43ββ του Κωδ. Ν. 2190/1920. [Αυτή η παράγραφος (α) αφορά μόνο τις εταιρείες δημοσίου ενδιαφέροντος]

β) Κατά τη γνώμη μας η Έκθεση Διαχείρισης του Διοικητικού Συμβουλίου έχει καταρτισθεί (ή δεν έχει καταρτισθεί) σύμφωνα με τις ισχύουσες νομικές απαιτήσεις του άρθρου 43α [και της παραγράφου 1 (περιπτώσεις γ' και δ') του άρθρου 43ββ (εφόσον πρόκειται για εταιρεία δημοσίου ενδιαφέροντος)] του Κωδ. Ν. 2190/1920 και το περιεχόμενο αυτής αντιστοιχεί (ή δεν αντιστοιχεί) με τις συνημμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις της χρήσης που έληξε την XX/XX/201X.

γ) Με βάση τη γνώση που αποκτήσαμε κατά το έλεγχό μας, για την Εταιρεία ΑΒΓ Α.Ε. και το περιβάλλον της, δεν έχουμε εντοπίσει/ιδιόχειρες ανακρίβειες στην Έκθεση Διαχείρισης του Διοικητικού της Συμβουλίου.

Έδρα του ελεγκτή [πόλη], [ημερομηνία]

[Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής]

Αρ. Μ. ΣΟΕΛ:

[Ελεγκτική Εταιρεία]

[Διεύθυνση]

[Αρ. Μ. ΣΟΕΛ: Εταιρείας]

4. ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΓΝΩΜΗΣ

(Αδυναμία απόκτησης επαρκών και κατάλληλων ελεγκτικών τεκμηρίων για επιμέρους κονδύλι/α. Οι πιθανές επιπτώσεις θεωρούνται σημαντικές και διάχυτες στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις)

Έκθεση Ανεξάρτητου Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή

Προς τους Μετόχους της Εταιρείας ΑΒΓ

Έκθεση Ελέγχου επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων

Μας ανατέθηκε να ελέγξουμε τις συνημμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις της Εταιρείας ΑΒΓ, οι οποίες αποτελούνται από την κατάσταση χρηματοοικονομικής θέσης (ή τον ισολογισμό) της 31ης Δεκεμβρίου 201Χ, τις καταστάσεις συνολικού εισοδήματος (ή αποτελεσμάτων χρήσεως και συνολικού εισοδήματος), μεταβολών ιδίων κεφαλαίων και ταμειακών ροών της χρήσεως που έληξε την ημερομηνία αυτή, καθώς και περίληψη σημαντικών λογιστικών αρχών και μεθόδων και λοιπές επεξηγηματικές πληροφορίες.

Ευθύνη της Διοίκησης για τις Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις

Η διοίκηση έχει την ευθύνη για την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση αυτών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως και για εκείνες τις εσωτερικές δικλίδες, που η διοίκηση καθορίζει ως απαραίτητες, ώστε να καθίσταται δυνατή η κατάρτιση χρηματοοικονομικών καταστάσεων απαλλαγμένων από ουσιώδη ανακρίβεια, που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος.

Ευθύνη του Ελεγκτή

Η δική μας ευθύνη είναι να εκφράσουμε γνώμη επί αυτών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων με βάση τον έλεγχο που διενεργείται σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, που έχουν ενσωματωθεί στην Ελληνική Νομοθεσία (ΦΕΚ/Β'/2848/23.10.2012). Εντούτοις, εξαιτίας του θέματος (ή των θεμάτων) που περιγράφεται (ή περιγράφονται) στην παράγραφο 'Βάση για Αδυναμία Έκφρασης Γνώμης', δεν μπορέσαμε να συγκεντρώσουμε επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια για τη θεμελίωση ελεγκτικής γνώμης.

Βάση για Αδυναμία Έκφρασης Γνώμης

[Περιγραφή θέματος/(ή θεμάτων)]

Αδυναμία Έκφρασης Γνώμης

Εξαιτίας της σημαντικότητας του θέματος (ή των θεμάτων) που μνημονεύεται (ή μνημονεύονται) στην παράγραφο, "Βάση για Αδυναμία Έκφρασης Γνώμης" δεν έχει

καταστεί εφικτό να αποκτήσουμε επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια για τη θεμελίωση ελεγκτικής γνώμης.

Ως εκ τούτου δεν εκφέρουμε γνώμη επί των συνημμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Έδρα του ελεγκτή [πόλη], [ημερομηνία]

[Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής]

Αρ. Μ. ΣΟΕΛ:

[Ελεγκτική Εταιρεία]

[Διεύθυνση]

[Αρ. Μ. ΣΟΕΛ: Εταιρείας]

5. ΑΡΝΗΤΙΚΗ ΓΝΩΜΗ

(Ουσιώδης ανακρίβεια που θεωρείται διάχυτη στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις)

Έκθεση Ανεξάρτητου Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή

Προς τους Μετόχους της Εταιρείας ΑΒΓ

Έκθεση Ελέγχου επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων

Ελέγξαμε τις συνημμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις της Εταιρείας ΑΒΓ, οι οποίες αποτελούνται από την κατάσταση χρηματοοικονομικής θέσης (ή τον ισολογισμό) της 31^{ης} Δεκεμβρίου 201Χ, τις καταστάσεις συνολικού εισοδήματος (ή αποτελεσμάτων χρήσεως και συνολικού εισοδήματος), μεταβολών ιδίων κεφαλαίων και ταμειακών ροών της χρήσεως που έληξε την ημερομηνία αυτή, καθώς και περίληψη σημαντικών λογιστικών αρχών και μεθόδων και λοιπές επεξηγηματικές πληροφορίες.

Ευθύνη της Διοίκησης για τις Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις

Η διοίκηση έχει την ευθύνη για την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση αυτών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως και για εκείνες τις εσωτερικές δικλίδες, που η διοίκηση καθορίζει ως απαραίτητες, ώστε να καθίσταται δυνατή η κατάρτιση χρηματοοικονομικών καταστάσεων απαλλαγμένων από ουσιώδη ανακρίβεια, που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος.

Ευθύνη του Ελεγκτή

Η δική μας ευθύνη είναι να εκφράσουμε γνώμη επί αυτών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων με βάση τον έλεγχό μας. Διενεργήσαμε τον έλεγχό μας σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, που έχουν ενσωματωθεί στην Ελληνική Νομοθεσία

(ΦΕΚ/Β΄/2848/23.10.2012). Τα πρότυπα αυτά απαιτούν να συμμορφωνόμαστε με κανόνες δεοντολογίας, καθώς και να σχεδιάζουμε και διενεργούμε τον έλεγχο με σκοπό την απόκτηση εύλογης διασφάλισης για το εάν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη ανακρίβεια.

Ο έλεγχος περιλαμβάνει τη διενέργεια διαδικασιών για την απόκτηση ελεγκτικών τεκμηρίων, σχετικά με τα ποσά και τις γνωστοποιήσεις στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Οι επιλεγόμενες διαδικασίες βασίζονται στην κρίση του ελεγκτή περιλαμβανομένης της εκτίμησης των κινδύνων ουσιώδους ανακρίβειας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος. Κατά τη διενέργεια αυτών των εκτιμήσεων κινδύνου, ο ελεγκτής εξετάζει τις εσωτερικές δικλίδες που σχετίζονται με την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της εταιρείας, με σκοπό το σχεδιασμό ελεγκτικών διαδικασιών κατάλληλων για τις περιστάσεις, αλλά όχι με σκοπό την έκφραση γνώμης επί της αποτελεσματικότητας των εσωτερικών δικλίδων της εταιρείας. Ο έλεγχος περιλαμβάνει επίσης την αξιολόγηση της καταλληλότητας των λογιστικών αρχών και μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν και του εύλογου των εκτιμήσεων που έγιναν από τη διοίκηση, καθώς και αξιολόγηση της συνολικής παρουσίασης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Πιστεύουμε ότι τα ελεγκτικά τεκμήρια που έχουμε συγκεντρώσει είναι επαρκή και κατάλληλα για τη θεμελίωση της ελεγκτικής μας γνώμης.

Βάση για Αρνητική Γνώμη

[Περιγραφή θέματος/ (ή θεμάτων)]

Αρνητική Γνώμη

Κατά τη γνώμη μας, εξαιτίας της σημαντικότητας του θέματος (ή των θεμάτων) που μνημονεύεται (ή μνημονεύονται) στην παράγραφο “Βάση για Αρνητική Γνώμη”, οι συνημμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις δεν παρουσιάζουν εύλογα την οικονομική θέση της Εταιρείας ΑΒΓ κατά την 31η Δεκεμβρίου 201Χ, τη χρηματοοικονομική της επίδοση και τις ταμειακές της ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Έκθεση επί Άλλων Νομικών και Κανονιστικών Απαιτήσεων

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η διοίκηση έχει την ευθύνη για την κατάρτιση της Έκθεσης Διαχείρισης του Διοικητικού Συμβουλίου [και της Δήλωσης Εταιρικής Διακυβέρνησης που

περιλαμβάνεται στην έκθεση αυτή (εφόσον πρόκειται για εταιρεία δημοσίου ενδιαφέροντος)], κατ' εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου 5 του άρθρου 2 (μέρος Β) του Ν. 4336/2015, σημειώνουμε ότι:

α) Στην Έκθεση Διαχείρισης του Διοικητικού Συμβουλίου περιλαμβάνεται δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης, η οποία παρέχει (ή δεν παρέχει) τα πληροφοριακά στοιχεία που ορίζονται στο άρθρο 43ββ του Κωδ. Ν. 2190/1920. [Αυτή η παράγραφος (α) αφορά μόνο τις εταιρείες δημοσίου ενδιαφέροντος]

β) Κατά τη γνώμη μας η Έκθεση Διαχείρισης του Διοικητικού Συμβουλίου έχει καταρτισθεί (ή δεν έχει καταρτισθεί) σύμφωνα με τις ισχύουσες νομικές απαιτήσεις του άρθρου 43α [και της παραγράφου 1 (περιπτώσεις γ' και δ') του άρθρου 43ββ (εφόσον πρόκειται για εταιρεία δημοσίου ενδιαφέροντος)] του Κωδ. Ν. 2190/1920 και το περιεχόμενο αυτής αντιστοιχεί (ή δεν αντιστοιχεί) με τις συνημμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις της χρήσης που έληξε την XX/XX/201X.

γ) Με βάση τη γνώση που αποκτήσαμε κατά το έλεγχό μας, για την Εταιρεία ΑΒΓ Α.Ε. και το περιβάλλον της, δεν έχουμε εντοπίσει ουσιώδεις ανακρίβειες στην Έκθεση Διαχείρισης του Διοικητικού της Συμβουλίου.

Έδρα του ελεγκτή [πόλη], [ημερομηνία]

[Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής]

Αρ. Μ. ΣΟΕΛ:

[Ελεγκτική Εταιρεία]

[Διεύθυνση]

[Αρ. Μ. ΣΟΕΛ: Εταιρείας]